

Vi tror på Norge

Høyres program for 2017-2021

1	Vi tror på Norge Høyres program for 2017-2021	1
2	Trygghet i hverdagen.....	5
3	En god start i livet.....	5
4	En jobb å leve av og mulighet til å satse	5
5	Mulighet til å delta og bli inkludert	6
6	Trygghet til hjelp og omsorg når du trenger det.....	6
7	Det grønne skiftet.....	6
8	Et trygt land	7
9	Et sterkt forsvar	7
10	Trygghet i hverdagen.....	8
11	Ta vare på de unge	8
12	Trygge lokalsamfunn og et effektivt politi.....	9
13	Beredskap mot trusler og fare.....	10
14	Et moderne rettsvern	11
15	Forbrytelser og straff.....	11
16	Norges rolle i verden	12
17	Utvikling gjennom idealisme og realisme	13
18	Menneskerettighetene.....	14
19	Innovasjon i nordområdene	15
20	Streng asylpolitikk, god integrering.....	16
21	Sikre og skape arbeidsplasser	18
22	Trygg økonomisk styring.....	18
23	Arbeidsplasser, eierskap og entreprenørskap.....	19
24	Industri og næringsliv for fremtiden	20
25	Havnasjonen Norge	21
26	Grønn vekst innen bio- og sirkulærøkonomi.....	22
27	Kraftnasjonen Norge	23
28	Fremtidens olje- og gassnæring	24
29	Industri, mineraler og bergverk.....	25

30	Digitale muligheter og delingsøkonomi	26
31	Helsenæringen som fremtidig verdiskaper	26
32	Levende landbruk	27
33	Styrke Norge som reisemål	29
34	Raskere frem og tryggere hjem	30
35	Raskere veiutbygging og bedre trafiksikkerhet	31
36	Kollektivtransporten skal styrkes	31
37	Jernbanen knytter regionene sammen	32
38	Mer gods på sjøen og bedre sjøsikkerhet	33
39	En god og desentralisert flyplasstruktur	33
40	Digital infrastruktur over hele landet	34
41	En god start i livet	35
42	Valgmuligheter til familiene	35
43	Barnets beste	36
44	Mangfold og likestilling	36
45	De første årene	38
46	En inkluderende kunnskapsskole	39
47	Videregående opplæring og yrkesfag	40
48	Gode lærere og skoleledere	42
49	Aktive skoleeiere for å styrke elevenes læring	42
50	Livslang læring	43
51	Attraktive fagskoler	44
52	Høyere utdanning og forskning	44
53	Bedre kvalitet på studiene og en enklere studenthverdag	45
54	Trygghet for hjelp når du trenger det	46
55	Et godt arbeidsliv for alle	47
56	Ny sjanse	48
57	Et styrket sosialt sikkerhetsnett for dem som trenger det.	49
58	Eldrepolitikk - Flere år og flere muligheter	50
59	Pasientens helsetjeneste	51
60	Bedre folkehelse kan hindre sykdom	51
61	Nærhet mellom pasient og behandler	52
62	Hjelp av spesialister når du trenger det	53
63	Bedre psykisk helse	54

64	En verdig rusomsorg.....	55
65	Pårørende skal ha innflytelse	56
66	Bioteknologi.....	57
67	God helse for en god alderdom.....	57
68	Grønn omstilling og en bærekraftig fremtid	60
69	Internasjonalt klimaarbeid	60
70	Foregangsland for fornybar energi.....	61
71	En utslippsfri transportsektor.....	61
72	Kollektivtransport, sykkel og gange.....	62
73	Miljøvennlige kjøretøyer	62
74	Grønn skipsfart.....	63
75	Sirkulær økonomi – bedre utnyttelse av ressurser i omløp	63
76	Klimavennlige bygg.....	64
77	En grønnere olje- og gassnæring.....	65
78	Natur og biologisk mangfold	65
79	Dyrevern og dyrevelferd.....	66
80	Kultur, idrett og mangfold	68
81	Et fritt og levende kunst- og kulturliv	68
82	Idrett, frivillighet og deltagelse for alle.....	69
83	Norsk kulturarv og språk	70
84	Medier i et åpent demokrati	71
85	Samenes stilling som urfolk.....	71
86	Mangfold og integrering.....	72
87	Mangfold i tros- og livssyn.....	73
88	Fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor	74
89	En god og serviceorientert offentlig sektor.....	74
90	Produktivitet i offentlig sektor	75
91	Digitalisering av offentlig sektor.....	76
92	Det offentlige skal være en attraktiv arbeidsplass.....	77
93	Levende distrikter og lokalsamfunn	77
94	En offensiv storbypolitikk	79
95	Raskere boligbygging.....	79
96	Styrke det lokale selvstyret	80

97 Vi tror på Norge

- 98 Vi som bor i dette landet, skaper mulighetene sammen.
- 99 Gjennom generasjoner har vi skapt et samfunn med økonomisk velstand og god velferd, et samfunn
100 hvor vi har tillit til hverandre og kan jobbe sammen om felles mål, og et land hvor vi gir muligheter til
101 alle uavhengig av bakgrunn.
- 102 Som samfunn skal vi både sikre den grunnleggende tryggheten for deg og dine, samtidig som vi gir
103 enkeltmennesker og familier frihet til å velge, rom til å satse og mulighet til å skape sin egen fremtid.
- 104 *Vi tror på Norge fordi vi tror på alle oss som bor her: på enkeltmennesker, familier, lokalsamfunn, og*
105 *på den enkeltes initiativ i næringsliv og frivillige organisasjoner. Vi tror at fellesskapet blir sterkere når*
106 *det preges av frihet og ansvar, og når flest mulig beslutninger tas nærmest den det gjelder. Vi tror at*
107 *innsatsvilje og skaperkraft styrker fellesskapet, ikke svekker det. Vi tror på Norge fordi landet vårt har*
108 *store muligheter som vi kan utnytte sammen.*
- 109 Vår jobb er å ta vare på det beste i Norge og bringe det videre til kommende generasjoner.
- 110 For å sikre tryggheten og utnytte mulighetene må vi tilpasse oss en ny virkelighet. Verden endrer seg,
111 samfunnet endrer seg, og nye oppgaver må løses. Da er ikke alltid gårsdagens løsninger tilstrekkelige.
112 Å bygge Norge for fremtiden betyr derfor gradvis endring og skrittvis reformer. Ikke fordi endring er
113 et mål i seg selv, men fordi vi som samfunn må *håndtere* endringene.
- 114 *Ny utrygghet:*
115 Verden er mer ustabil enn på mange år. Nye trusler fra autoritære krefter, terrorangrep mot
116 uskyldige og flere ustabile stater påvirker oss her hjemme. Ingen kan lenger tro at Norge er isolert fra
117 det som skjer ute i verden. I en slik situasjon er det avgjørende at Norge har et sterkt forsvar, et politi
118 som sikrer trygghet i hverdagen, og at vi fører en stabil og forutsigbar utenrikspolitikk.
- 119 *Den store omstillingen:*
120 Olje- og gassnæringen vil være viktig i mange tiår fremover, men Norge trenger flere økonomiske ben
121 å stå på. Vi skal igjennom et grønt skifte for å sikre en mer miljøvennlig og bærekraftig verdiskaping,
122 og vi skal håndtere et arbeidsliv hvor teknologien vil sprengte stadig flere grenser. Velferden vår
123 avhenger av at vi legger til rette for at eksisterende arbeidsplasser ikke går tapt, samtidig som det
124 skapes nye. Hvis bedriftene våre går dårlig, blir det også færre jobber. Hvis det er vanskelig å starte
125 nye arbeidsplasser eller færre bidrar inn til fellesskapet, vil velferden på sikt bli truet. Hvis vi ikke
126 utnytter mulighetene som ny teknologi gir, vil vi sakke akterut. Vi må oppmuntre til innsats og
127 initiativ for å trygge og skape jobber i privat sektor.
- 128 *Bærekraftig velferd:*
129 Norge vil få lavere inntekter fra oljen i årene fremover. Samtidig står vi overfor uløste oppgaver på en
130 rekke områder: Barn skal få en god start i livet, vi skal ta hånd om og integrere flyktninger og
131 asylsøkere, bekjempe sosiale forskjeller og sikre en god og verdig eldreomsorg for stadig flere eldre.
132 Hvis vi ikke klarer å prioritere de viktigste oppgavene først, vil velferden for oss alle bli svekket. Vi må
133 prioritere det offentliges kjerneoppgaver, og vi må bruke oljeinntektene våre til beste også for
134 kommende generasjoner.

135 Høyres visjon er et samfunn med muligheter for alle. Politikk er viktig, men et godt samfunn
136 kan ikke skapes av politikere. Et godt samfunn har frihet og mangfold, og gir rom for innsats
137 og initiativ fra enkeltmennesker, familier, lokalsamfunn, frivillige og næringsliv.

138 *I neste fireårsperiode vil landet vårt stå overfor store utfordringer, og valgene vi tar, spiller en*
139 *rolle for tryggheten og mulighetene til neste generasjon.*

140 Trygghet i hverdagen

141 Høyre vil sikre den grunnleggende tryggheten gjennom et sterkt forsvar. Som en del av
142 utenrikspolitikken ønsker Høyre å verne om europeiske grunnverdier, som ytringsfrihet
143 likebehandling og demokrati. Vi vil ha et synlig og tilstedeværende politi, og vi vil føre en
144 streng og forutsigbar asylopolitikk.

145

146 Høyre vil:

- 147 • Ha et synlig og effektivt politi som bidrar til å forebygge, bekjempe og oppklare
- 148 kriminalitet, og som forhindrer terror og radikalisering.
- 149 • Føre en streng, rettferdig og forutsigbar asylopolitikk.
- 150 • Fornye og styrke Forsvaret for å verne landet og trygge innbyggerne.
- 151 • Føre en utenrikspolitikk som forsvarer norske interesser, demokratiet og
- 152 menneskerettighetene.

153 En god start i livet

154 Høyre vil gi alle mulighet til en god oppvekst og en god utdanning. Den norske barnehagen
155 og skolen skal gi den enkelte trygge rammer og nødvendige ferdigheter til å klare seg
156 gjennom resten av livet.

157

158 Høyre vil:

- 159 • Satse på læring gjennom lek i barnehagen for å stimulere til barns sosiale utvikling og
- 160 sørge for at de har gode språkferdigheter når de begynner på skolen.
- 161 • Forsterke tidlig innsats i skolen, slik at alle barn lærer seg grunnleggende ferdigheter
- 162 og opplever mestring i skolen.
- 163 • Fortsette løftet for yrkesfagene og for flere lærlingplasser.
- 164 • Styrke hjelpetilbudet til utsatte barn og unge.

165 En jobb å leve av og mulighet til å satse

166 Den viktigste velferden er å ha en jobb å gå til. Vi må både trygge arbeidsplassene vi har, og
167 legge til rette for å skape nye. Vi må oppmuntre entreprenørskap og gründere, og sikre at
168 bedriftene våre får mulighet til å vokse. Høyre vil ha et inkluderende arbeidsliv der flere enn i
169 dag deltar.

170

171 Høyre vil:

- 172 • Sikre arbeidsplassene gjennom trygg økonomisk styring og gode vilkår for bedriftene.
- 173 • Oppmuntre og legge til rette for at flere starter nye bedrifter.
- 174 • Videreføre den store satsingen på forskning og utvikling.
- 175 • Fortsette satsingen på å bygge ut og ruste opp vei, kollektivtrafikk og jernbane.
- 176 • Fortsette arbeidet med forenkling og reduksjon av unødvendig byråkrati.

Mulighet til å delta og bli inkludert

Høyre vil sørge for at alle som kan og vil, får delta i samfunnet. Personer som står utenfor av ulike årsaker, må sikres tilrettelegging og hjelp. Høyre vil bidra til at alle kan delta på fellesarenaer som barnehage, skole, arbeidsplass og i frivillige organisasjoner.

Høyre vil:

- Ha en rask og målrettet innsats for å gi nyankomne asylsøkere opplæring i norsk språk og kultur, og bistand til å komme i arbeid.
- Styrke de sosiale entreprenørenes muligheter til å delta i velferdsarbeidet i samfunnet.
- Sørge for at alle barn kan norsk før de begynner på skolen.
- Sikre at alle barn og unge får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter og på sosiale og faglige arenaer.

Trygghet til hjelp og omsorg når du trenger det

Høyre vil ha et velferdssystem som gir hjelp når du trenger det. Vi vil skape pasientens helsetjeneste og fortsette arbeidet med å redusere helsekøer og ventetider. Vi må bekjempe sosiale forskjeller gjennom et bedre utdannelsessystem og gi mer målrettet hjelp til dem som trenger det mest. Velferdssystemet må gi folk en ny sjanse, ikke låse dem ute fra arbeidsmarkedet.

Høyre vil:

- Fortsette arbeidet med å redusere køer og ventetider i helsetjenesten.
- Utvide pakkeforløpene som er innført i kreftbehandlingen, til å inkludere flere folkesykdommer.
- Bygge ut det psykiske helsevernet.
- Sikre en god og verdig omsorg tilpasset individuelle behov, og ta i bruk velferdsteknologi for å øke kvaliteten på tjenestene.
- Reformere velferdssystemet for å sikre den grunnleggende tryggheten og gi flere en sjanse i arbeidslivet.

Det grønne skiftet

Høyres ideologiske utgangspunkt er forvalteransvaret. Vi må etterlate kloden vi overtok fra våre forfedre, i minst like god stand til våre etterkommere. Det grønne skiftet gir oss muligheter til å utvikle ny teknologi og skape nye jobber. Høyre mener at Norge skal realisere lavutslippssamfunnet og bidra til at Paris-avtalen oppfylles.

Høyre vil:

- Legge til rette for omstillingen til et grønnere samfunn med nye, bærekraftige jobber, gjennom å stille miljøkrav og ved å bruke skatte- og avgiftssystemet.
- Bidra til rask innfasing av null- og lavutslippsløsninger, slik at transportsektoren blir utslippsfri.
- Styrke statlige virkemidler som reduserer den økonomiske risikoen bedrifter påtar seg ved å prøve ut ny teknologi.
- Stille krav og innføre tiltak som bidrar til miljøvennlig by- og stedsutvikling i kommunene.

221 Et trygt land

222 Et sterkt forsvar

223 *Høyre gjenreiser forsvarsevnen og vil bygge et forsvar med kampevne og økonomisk*
224 *bærekraft for å verne landet og trygge innbyggerne.*

225

226 Statens viktigste ansvar er å sørge for innbyggernes sikkerhet og samfunnets trygghet. Høyre
227 vil videreutvikle et forsvar som sikrer Norges interesser, vår suverenitet og handlingsfrihet,
228 og som gjør oss i stand til å oppfylle våre forpliktelser i NATO og i våre nærområder. Høyre
229 mener Norges sikkerhetspolitiske interesser ivaretas best ved å bidra til avspenning,
230 avskrekking, sikkerhet og stabilitet i norske nærområder, samt å bidra internasjonalt til å
231 forhindre at terrorisme sprer seg. Samtidig vil Høyre styrke og fornye Forsvaret. Den
232 sikkerhetspolitiske utviklingen stiller Norge overfor nye utfordringer, hjemme og ute.

233

234 Høyre vil prioritere forsvarsevnen og fortsette å styrke Forsvarets reaksjonsevne, kampkraft
235 og utholdenhet. Det er viktig å sørge for tilstrekkelige økonomiske ressurser for øving og
236 trening, drift og vedlikehold, investeringer og rekruttering av egnet og motivert personell.
237 Forsvaret må ha en balanse mellom økonomi, oppgaver og struktur som er bærekraftig over
238 tid.

239

240 Høyre vil beholde allmenn verneplikt. Høyre mener vi har en sterk forpliktelse til å ivareta
241 våre veteraner. I en tid med nye og komplekse trusler vil Høyre modernisere og forsterke
242 totalforsvaret, i tett samarbeid mellom forsvarssektoren og samfunnet forøvrig. Det at vi har
243 norsk forsvarsindustri, bidrar til å styrke forsvarsevnen gjennom en høy grad av
244 forsyningssikkerhet og materiellberedskap. Nasjonale løsninger for utvikling, produksjon og
245 vedlikehold av kritisk materiell er nødvendige for å ivareta vår sikkerhet.

246

247 Høyre vil:

- 248 • Bygge en moderne og relevant landmakt hvor Hæren og Heimevernets oppgaver,
249 struktur og kapasitet videreutvikles for å øke den operative evnen, samtidig som
250 organisasjonens særtrekk ivaretas.
- 251 • Videreutvikle et konsept for bruk av reservister som sikrer Forsvaret relevant
252 kompetanse og bidrar til nødvendig styrkeoppbygging ved behov.
- 253 • Opprettholde og forbedre situasjonsforståelse og evne til krisehåndtering.
- 254 • Styrke reaksjonsevnen, kampkraften og utholdenheten, legge til rette for allierte
255 forsterkninger, styrke bilateralt og flernasjonalt samarbeid, øke den militære
256 tilstedeværelsen og legge til rette for mer øving og trening.
- 257 • Fortsette den nødvendige omstillingen og moderniseringen av Forsvaret for å øke
258 den operative evnen og være godt rustet til å møte dagens og fremtidens
259 trusselbilde.
- 260 • Sikre et helhetlig og balansert forsvar med gjensidig forsterkende kapasiteter innen
261 land-, sjø- og luftmakt.
- 262 • Beholde den allmenne verneplikten fordi den er en viktig del av samfunnskontrakten
263 og et viktig bånd mellom Forsvaret og samfunnet.
- 264 • Sikre sterk norsk territoriell tilstedeværelse i våre nærområder, situasjonsforståelse,
265 suverenitetshevdelse i hele landet og en troverdig forebyggende avskrekking.

- 266 • Fortsette med en reell og betydelig økning av bevilgningene til Forsvaret. Høyre
267 slutter opp om beslutningene fra NATOs toppmøte i Wales i 2014, som fastsetter en
268 målsetting for medlemslandene om gradvis å øke forsvarsbudsjettene opp mot 2
269 prosent-målet i løpet av et tiår. I tråd med dette vil Høyre også fortsette å bruke
270 minimum 20 prosent av forsvarsbudsjettet på investeringer i Forsvaret.
- 271 • Sørge for at Norge opprettholder de forpliktelser som følger av NATO-samarbeidet,
272 både ved å støtte opp om NATOs permanente tilstedeværelse i Norge og gjennom å
273 ta ansvar for internasjonal sikkerhet og stabilitet som del av alliansen.
- 274 • Videreutvikle det nordiske forsvarssamarbeidet (NORDEFCO) som et tillegg til
275 samarbeidet med våre allierte i NATO.
- 276 • Bekjempe internasjonal terrorisme gjennom politiske og økonomiske virkemidler og
277 gjennom deltagelse i internasjonalt samarbeid og i internasjonale operasjoner.
- 278 • Bidra til å opprettholde og videreutvikle en internasjonalt konkurransedyktig norsk
279 forsvarsindustri med gode gjenkjøpsavtaler.
- 280 • Ivareta dem som får fysiske og psykiske skader etter deltagelse i internasjonale
281 operasjoner for Norge.
- 282 • Samarbeide mer med andre nasjoner om anskaffelse av forsvarsmateriell der det gir
283 operativ og økonomisk merverdi, og stille strenge krav til norsk våpeneksport.
- 284 • Legge til rette for at Forsvarets avdelinger kan øke nivået på øving og trening og sikre
285 kortere klartider.
- 286 • Viderutvikle det bilaterale forsvarssamarbeidet med USA, blant annet ved
287 forhåndslagring av militært materiell i Norge.
- 288 • Styrke den operative kapasitet i cyberforsvar og etterretning i tråd med ny teknologi
289 og krav til samordning.
- 290 • Styrke samarbeidet mellom politi og forsvar.
- 291 • Videreutvikle totalforsvaret.
- 292

293 Trygghet i hverdagen

294 *Høyre vil ha et synlig og effektivt politi som bidrar til å forebygge, bekjempe og oppklare*
295 *kriminalitet, og som forhindrer terror og radikalisering.*

296 Norge og Europa er utsatt for alvorlige trusler som retter seg mot både enkeltpersoner,
297 institusjoner og viktige verdier i vårt samfunn. Krig i våre nærområder, terror,
298 menneskehandel, kidnapping og cyberkriminalitet er eksempler på at det er skapt et nytt
299 trussel- og kriminalitetsbilde. Høyre mener det gjør det nødvendig å forsterke beredskapen
300 mot anslag rettet mot norske borgere, institusjoner, næringsliv og sivil sektor. Befolkningens
301 grunnleggende rettsikkerhet og personvern skal ivaretas. Høyre vil styrke beredskapen ved
302 kriser og ha strenge straffer for alvorlig kriminalitet.

303 Ta vare på de unge

304 *Høyre vil styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Tiltak mot radikalisering og*
305 *ekstremisme må prioriteres.*

306 Det viktigste forebyggende arbeidet starter med barn og unge. Gode skoler og varierte
307 fritidstilbud er viktige forutsetninger for inkluderende lokalsamfunn og gode oppvekstvilkår
308 for barn. Høyre vil ha et synlig og tilstedeværende politi som samarbeider godt med

309 lokalsamfunn, frivillige organisasjoner, idrettslag, skole, kommune og kriminalomsorg. Høyre
310 vil bekjempe åpne rusmiljøer, og vil ha nulltoleranse mot salg av illegale rusmidler i områder
311 der barn og unge ferdes.

312 Arbeidet med å forebygge radikaliserings og ekstremisme må prioriteres. Kommuner må lære
313 av andre kommuner som har fått i gang viktig arbeid på dette området, slik at evnen til å
314 oppdage unge i faresonen blir større, og muligheten til å sette inn nødvendige tiltak i tide
315 forbedres.

316 Høyre vil:

- 317 • Ha et tilgjengelig politi med god tilstedeværelse lokalt og med tilgjengelighet på nett,
318 kombinert med sterkere fagmiljøer i politidistriktene.
- 319 • Videreutvikle politirådene og styrke det lokale forebyggende arbeidet. Videreutvikle
320 målrettede tiltak for lokalt arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- 321 • Forbedre bruken av konfliktråd, ungdomsstraff og oppfølgingsteam for unge
322 lovbyggere i mindre alvorlige saker.
- 323 • I større grad bruke alternative straffereaksjoner for å holde unge lovbyggere som har
324 begått mindre alvorlig kriminalitet, utenfor fengsel.
- 325 • Styrke tverrfaglig samarbeid mellom politi, helse-, oppvekst- og kulturfunksjoner i
326 kommunene.
- 327 • Mobilisere frivilligheten for å bidra til å forebygge og motvirke rekruttering til
328 kriminelle miljøer og ekstreme grupperinger.
- 329 • Intensivere arbeidet mot tvangsekteskap, familievold og hatmotivert vold.
- 330 • Sikre at politiet har spesialkompetanse innen familievold, vold mot barn og vold i
331 nære relasjoner.
- 332 • Styrke PST ytterligere til bekjempelse av landoverskridende kriminalitet, slik som
333 terror og cyberangrep.

334 Trygge lokalsamfunn og et effektivt politi

335 *Høyre vil ha effektiv og synlig politiberedskap over hele landet og rask behandling av*
336 *straffesaker. Veien fra dom til straff skal være kort.*

337 Lokalkunnskap, lokal tilstedeværelse, god kompetanse og beredskap i alle politidistrikter er
338 viktig for befolkningens trygghet og politiets evne til å løse sine oppgaver. Høyre ønsker rask
339 behandling av straffesaker og at lovbrudd straffes kort tid etter at det foreligger rettskraftig
340 dom. Anmeldte saker må etterforskes og eventuelt straffeforfølges. Satsingen på
341 virtualisering og simuleringsteknologi innen for eksempel beredskaps- og nødetatene må
342 styrkes.

343 Politiet må være rustet til å møte trusselen fra terror og organisert kriminalitet. Inngripende
344 politimetoder skal være underlagt streng domstolskontroll og kun benyttes mot personer og
345 miljøer som mistenkes for svært alvorlig kriminalitet.

346 Høyre vil:

- 347 • At politiet skal ha gode og effektive metoder for å bekjempe kriminalitet, men sikre
348 at politimetoder alltid avveies mot hensynet til personvernet og rettssikkerheten.
- 349 • Sikre at politiet har tilstrekkelig kompetanse og moderne teknologi for å styrke
350 beredskapen og bekjempe kriminalitet.

- Gi politiet tilstrekkelig kapasitet til å prioritere hverdagskriminalitet.
- Intensivere innsats mot vold i nære relasjoner gjennom krisesentrene og andre kompetansemiljøer.
- Øke kapasiteten i politiets datakrimenheter for å møte nye utfordringer med kriminalitet og trusler på internett og i sosiale medier.
- Ha et tett justispolitisk samarbeid med EU og internasjonale organisasjoner om grenseoverskridende kriminalitet, menneskehandel og terrorisme.
- Åpne for bruk av flere akkrediterte leverandører av DNA-analyser for å sikre raskere oppklaring og bedre rettsikkerhet
- Styrke satsingen på virtualisering og simuleringsteknologi, for eksempel innenfor beredskaps- og nødetatene.
- Styrke arbeidet med å bekjempe overgrep mot barn.
- Ha et tett samarbeid mellom kommunene og politiet særlig innen forebygging, gjennom forpliktende SLT-samarbeid og politirådsarbeid, og en fast politikontakt i alle kommuner.
- Sikre politiet nødvendig kapasitet til å møte trusselsituasjonen og særskilte kriminalitetsutfordringer i storbyene.
- Sikre strenge begrensninger på oppbevaring og bruk av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll og gjennomgå reglene for oppbevaring og bruk av slik informasjon.

Beredskap mot trusler og fare

Høyre vil sikre myndigheter, sivilsamfunn og privatpersoner mot angrep, trusler og fare.

Trusselbildet i samfunnet er i stadig forandring. I tillegg til naturkatastrofer og ekstremvær utgjør terror, alvorlig kriminalitet og digitale angrep mot myndigheter, privatpersoner eller selskaper noen av dagens trusler. Det er avgjørende at vi både forebygger og avdekker trusler fra ekstreme og militante grupper eller enkeltpersoner.

Høyre vil:

- Styrke PST ytterligere for å sikre best mulig beredskap i kampen mot terror, spionasje og radikalisering.
- Prioritere bekjempelse av organisert kriminalitet.
- Trene de ulike nødetatene og beredskapsaktørene slik at det blir bedre samarbeid mellom disse.
- Fortsette å forbedre samarbeidet mellom Forsvaret, politiet og andre sivile myndigheter. Videreutvikle totalforsvarskonseptet for gjensidig sivil-militær støtte i fredstid, krise og konflikt.
- Ha god digital etterretning og nasjonal koordinering som sikrer Norge mot alvorlige cyberangrep, ID-tyveri og spionasje mot myndigheter, bedrifter og enkeltpersoner.
- Sikre samarbeid mellom beredskapsmyndigheter og humanitære og samfunnsnyttige organisasjoner som ivaretar beredskaps- og redningsfunksjoner i samfunnet.
- At norsk politi som hovedregel skal være ubevæpnet. Når trusselsituasjonen medfører et ekstra sterkt behov for å beskytte befolkningen og viktige samfunnsinstitusjoner, eller på steder og objekter som er særlig terrorutsatt, kan det tillates generell bevæpning av politiet.

Et moderne rettsvern

Høyre vil beskytte borgernes rettsvern og ta i bruk ny teknologi for å sikre effektiv, grundig og rettferdig behandling i domstolene.

Høyre mener det er viktig for folks rettsfølelse og tillit til rettsstaten at alle saker i rettsvesenet behandles grundig og effektivt. Alle borgere skal ha lik behandling i rettsvesenet. Domstolene må være rustet til å håndtere en utvikling hvor politiet får økt kapasitet til å etterforske og påtale flere saker. Høyre ønsker å digitalisere saksgangen slik at den går raskere. I behandlingen av større straffesaker bør sikkerhetsnivået i domstolene økes.

Høyre vil:

- Legge til rette for lyd- og billedbruk i alle rettssaler slik at saksgang og vitneprov blir dokumentert og kan brukes i en eventuell anke.
- Øke kapasiteten ved domstolene for å håndtere økt saksmengde, både i sivile og strafferettslige saker, og korte ned tiden mellom lovbrudd og eventuell varetektsfengsling, domfellelse og soning i straffesaker.
- Legge til rette for at alle sakspapirer og dokumentbevis foreligger i digital form, for å spare saksbehandlingstid i alle ledd og samtidig styrke rettssikkerheten.
- Heve sikkerhetsnivået i rettslokalene.
- Styrke rettssikkerheten gjennom et bedre og mer målrettet offentlig rettshjelpstilbud og ivareta de alternative rettshjelpstilbudene.
- Sørge for rask innkalling til soning ved tilståelsesdommer.
- Forbedre tilbudene om vitnestøtte og oppfølging av pårørende.
- Oppheve forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester, for å bedre de sexarbeidernes situasjon.
- Styrke arbeidet mot menneskehandel og tilpasse lovverket for å gjøre sexarbeidernes hverdag tryggere.
- Støtte programmer og tjenester som jobber for å få mennesker ut av prostitusjon.
- Gjennomgå straffelovgivningen med sikte på å fjerne unødvendige forbud.

Forbrytelser og straff

Høyre vil ha strenge straffer for alvorlige forbrytelser.

Straff skal være en effektiv, rettferdig og forutsigbar reaksjon på kriminalitet og lovbrudd. Høyre mener et godt straffesystem er statens viktigste virkemiddel for rehabilitering, preventive signaler og ivaretagelse av den allmenne rettsoppfattelse i samfunnet. For å opprettholde straffens legitimitet må alle ledd i straffekjeden ha kapasitet til henholdsvis etterforskning, rettsbehandling og frihetsberøvelse.

Høyre vil:

- Ha et straffenivå som samsvarer med alvoret i den kriminelle handling. For forbrytelser som drap, grov vold, voldtekt, overgrep, menneskehandel, terror og alvorlig narkotikakriminalitet skal straffen være særskilt skjerpet.
- Det skal fortsatt være særskilt straffeskjerpende at fornærmede er forsvarsløs eller barn.
- Redusere soningskøene og øke antall soningsoverføringer av utenlandske domfelte.

- Etablere alternative soningsløp for utenlandske innsatte som ikke skal tilbakeføres til det norske samfunnet.
- Øke bruken av omvendt voldsalarm, som skal hindre at de som er ilagt besøksforbud, oppsøker fornærmede.
- Forebygge radikaliserings under soning.
- Øke bruken av alternative soningsformer som elektronisk fotlenke for mindre alvorlige lovbrudd.
- Sikre aktivitetstilbud, utdanning, eventuelt rusavvenning og ettervern etter en individuell plan når soning er gjennomført, i samarbeid med NAV og frivillige organisasjoner.

Norges rolle i verden

Høyre vil sikre norske interesser og bidra til økt internasjonalt samarbeid knyttet til grenseoverskridende utfordringer.

Utenrikspolitikk handler ikke lenger bare om det som skjer ute i verden, men påvirker vår hverdag. Norsk utenrikspolitikk skal sikre norske interesser og verdier. Som et lite land med en åpen økonomi er vi tjent med et tett internasjonalt samarbeid, en internasjonal rettsorden og gode rammer for internasjonal handel.

Miljøutfordringer, krig, mennesker på flukt, fattigdom og manglende utvikling er problemer som i siste instans ikke kan løses av den enkelte nasjonalstat alene. Norge skal være en pådriver for internasjonale avtaler som gir friere handel og inkluderer flere land i den globale økonomien og den økonomiske veksten. Sentralt står arbeidet med å styrke WTO som forhandlingsforum. Samtidig utvikles nye regionale handelsavtaler. Det er også viktig for Norge ikke å bli stående utenfor når nye regionale handelsavtaler fremforhandles og settes i kraft.

Tilgang til EUs indre marked er en viktig forutsetning for å sikre velferden i det norske samfunn. EU er og vil forbli Norges viktigste handelspartner. Samtidig påvirkes den norske samfunnsutviklingen i betydelig grad av vedtak fattet i EU. I denne politiske beslutningsprosess er ikke norske velgere representert. Det er et demokratisk problem. Høyre ønsker å erstatte EØS-avtalen med full deltagelse i EU. Dersom det blir aktuelt, må det avholdes folkeavstemning om norsk EU-medlemskap. Høyre vil prioritere en aktiv europapolitikk.

Et stort utviklingsengasjement gir Norge en tydelig rolle og stemme i det internasjonale samfunn. Målet med norsk bistand er å bekjempe fattigdom og hjelpe nasjoner og deres innbyggere til å greie seg selv. Høyres mål er å videreutvikle et moderne forsvar med tilstrekkelig kapasitet til å opprettholde sikkerheten i Norge og bidra i allierte operasjoner. I en globalisert verden øker den gjensidige avhengigheten.

På stadig flere områder påvirkes vår innenrikspolitiske utvikling av endringer utenfor landets grenser. Også av innenrikspolitiske årsaker øker derfor behovet for å føre en aktiv utenrikspolitikk i et tett samarbeid med våre allierte. Høyre vil fremme demokrati, menneskerettigheter, rettsstat og ytringsfrihet gjennom vår utviklings- og utenrikspolitikk. Norge vil arbeide aktivt for å styrke internasjonal rettsorden og forpliktende internasjonalt samarbeid.

Høyre vil:

- Føre en utenrikspolitikk som ivaretar norske interesser.
- Være en garantist for EØS-avtalen og opprettholde et tett samarbeid med EU gjennom en aktiv europapolitikk.
- Sikre EØS-midler til forskning, klimatiltak, grønn økonomi, arbeid for menneskerettigheter og migrasjonstiltak.
- Være en pådriver for fri handel og inngåelse av nye og bedre handelsavtaler. For å støtte norsk eksport og for å ivareta norske bedrifter og arbeidsplasser bør Norge vurdere å slutte seg til en eventuell handelsavtale mellom USA og EU.
- Styrke forpliktende samarbeid for å løse de grenseoverskridende utfordringer vi står overfor.
- Arbeide for universell oppslutning om den internasjonale straffedomstolen.
- Arbeide for sterkere internasjonalt samarbeid mot spredning av atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen og støtte utviklingen av nye humanitærrettslige instrumenter for å styrke eksisterende nedrustningsavtaler.
- Legge til rette for en verden fri for atomvåpen, i tråd med NATOs strategiske konsept.
- At Norge fortsatt skal delta i, og være en pådriver for, det internasjonale arbeidet mot aggressiv skatteplanlegging og uthuling av skattegrunnlag gjennom overskuddsflytting i multinasjonale selskaper.
- Åpne opp for dobbelt statsborgerskap i Norge.

Utvikling gjennom idealisme og realisme

Høyre vil at utviklings- og bistandspolitikken skal utløse utvikling og vekst og bidra til å mobilisere landenes egne ressurser.

En åpen økonomi og utstrakt internasjonal handel er drivkraft for økonomisk vekst, som gir arbeidsplasser, bedre fordeling, innovasjon og velferd. I løpet av de siste 20 årene er rundt én milliard mennesker blitt løftet ut av ekstrem fattigdom. Det har hovedsakelig skjedd gjennom økonomisk vekst og deregulering i det tidligere Øst-Europa, i Kina og i India. Fellesnevneren er en mer åpen økonomi og utstrakt internasjonal handel. Hjelp til utvikling i andre deler av verden handler om vårt ansvar for å hjelpe våre medmennesker, men det er også i norsk interesse å sikre utvikling og menneskerettigheter, både av sikkerhetspolitiske hensyn og for å forebygge ustabilitet som igjen kan påvirke oss.

Høyre vil fortsette arbeidet med å effektivisere og målrette norsk bistand for å få bedre resultater. Norsk innsats må konsentreres om færre land og temaer enn i dag. Høyre vil derfor at norsk bistand hovedsakelig rettes inn mot å bygge opp et velfungerende rettssystem og et godt styresett, styrke arbeidet mot korrupsjon og kravet om demokratireformer i mottagerlandene.

Utviklingspolitikken skal støtte opp om prosesser som skaper varige endringer og gjør landene bedre i stand til å tiltrekke seg investeringer som skaper utvikling og inkluderende, bærekraftig vekst. Humanitær bistand skal gis til de mest sårbare og mot dem som rammes av krig, konflikt og katastrofer. Fattigdomsbekjempelse krever et bredt sett av nasjonale og internasjonale tiltak som rettes mot både enkeltpersoner og nasjoner. Høyre vil fortsette å prioritere støtte til utdanning.

Høyre vil:

- Videreføre et høyt nivå på norsk bistand.
- Fortsette arbeidet med å konsentrere bistanden tematisk og geografisk for å sikre god forvaltning og god effekt.
- Videreføre prioriteringen av utdanning, særlig for jenter.
- Arbeide for økt handel mellom Norge og verdens fattige land.
- Redusere barnedødeligheten og styrke oppvekstgrunnlaget for barn ved å støtte helse- og ernæringstiltak som er særlig rettet mot kvinner.
- Arbeide for at norsk bistand bidrar til en ressursmobilisering i mottagerlandene.
- Bidra til å øke norske investeringer gjennom offentlig og privat samarbeid og gjennom utvikling av bilaterale og multilaterale avtaleverk som sikrer best mulig rettslige rammer for investeringene.
- Arbeide for å redusere tollbarrierer overfor utviklingsland.
- Støtte frivillige organisasjoners arbeid ved akutte humanitære katastrofer.
- Fortsette en kritisk gjennomgang av norske utviklingsmidler for å sikre best mulige resultater.
- Styrke kontroll- og oppfølgingssystemer som sikrer at bistandsmidlene forvaltes av mottakerlandene etter intensjonen, og at denne informasjonen er åpen og tilgjengelig for offentligheten.
- Innrette en større andel av innsatsen mot sårbare stater for å hindre krig, konflikt og ustabilitet.
- Styrke Norfund og stimulere til flere private investeringer i utviklingsland.

Menneskerettighetene

Høyre vil bidra til å bekjempe brudd på de universelle menneskerettighetene globalt.

De universelle menneskerettighetene skal gjelde for alle, uansett kjønn, religion, etnisitet, nasjonalitet, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Norge skal være en pådriver i å fremme rettigheter knyttet til likestilling og likeverd. Høyre vil støtte tiltak som sikrer enkeltindividers muligheter til bedre helse, seksuelle og reproduktive rettigheter, rent vann og tilgang til energi.

Menneskerettighetene er i økende grad under press internasjonalt. Det er bekymringsfullt at rettsstaten står svakt i mange land. Handlingsrommet for det sivile samfunn og for menneskerettighetsforkjemperne er svekket mange steder. I tillegg ser vi stater som begår overgrep mot sin egen befolkning og forfølger minoriteter. Utviklingen krever at vi styrker innsatsen for å forsvare og fremme menneskerettighetene.

Høyre vil:

- Arbeide for et effektivt FN der menneskerettighetene gis prioritet på tvers av organisasjonen, og får en høyere andel av de samlede ressursene.
- Arbeide for at Norge skal gå i front internasjonalt i kampen for kvinners rettigheter og likestilling.
- At det skal stilles tydelige krav til mottagere av norsk bistand om vilje til å fremme menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsutvikling.

- Fremme det internasjonale arbeidet for å sikre like rettigheter og likebehandling for LHBTIQ-personer.
- Være pådriver internasjonalt i kampen mot barneekteskap og tilby bistand til utvikling av juridisk rettsvern mot tvangsekteskap og opplysningsvirksomhet for å få foreldre til å slutte med slik frihetsberøvende praksis.
- Arbeide for å nå FNs bærekraftsmål og utarbeide en plan for hvordan Norge kan nå disse målene.
- Trappe opp arbeidet internasjonalt for å sikre seksuelle og reproduktive rettigheter og muligheter for familieplanlegging.

Innovasjon i nordområdene

Høyre vil utvikle nordområdene som vårt viktigste utenrikspolitiske interesseområde og skape innovasjon og bærekraftige arbeidsplasser i nord.

Nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområde. De tre nordligste fylkene har rike naturressurser, og må utvikles til å bli en av Norges mest nyskapende regioner. Nordområdene skal preges av stabilitet, innovasjon og jobbskaping.

Nordområdepolitikken handler om en god og helhetlig regionalpolitikk. Nord-Norge og Svalbard må ha lokalsamfunn, byer, aktører og strukturer som medvirker og påvirker aktiviteten knyttet til de nasjonale ressurser som ligger i nordområdene. Attraktive byer og lokalsamfunn er viktig for å utnytte de ressursene som finnes i nordområdene.

Høyre vil føre en nordområdepolitikk der målet er å skape verdier og arbeidsplasser gjennom de rike naturressursene i nord. Fiskeri, havbruk, mineralnæring, turisme og olje- og gassindustri er alle eksempler på næringer som gir en industriell utvikling av nordområdene. Industriell næringsvirksomhet er i vesentlig grad med på å trygge nordområdene og arbeidsplassene i nord. Innovasjon og utvikling skal skje på en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig måte. Målet er å sikre nasjonal verdiskaping samt opprettholde norsk suverenitet.

Internasjonalt samarbeid, folk-til-folk-samarbeid, et regionalt perspektiv og ivaretagelse av urfolkets rettigheter er av særlig betydning for utviklingen av nordområdene. Internasjonale verneinitiativer må ikke få begrense mulighetene for en fortsatt bærekraftig utnyttelse av ressursene i Nordområdene og Arktis.

Høyre vil:

- At Norge skal være den fremste arktiske nasjon på innovasjon og forvaltning av ressursene både på land og i havet.
- Styrke utviklingen av attraktive byer og lokalsamfunn i Nordområdene for å sikre tilgang på kompetent arbeidskraft og styrke regionens konkurransekraft.
- Utarbeide en samlet nasjonal strategi for oppbygging av strukturer og innsats i nordområdene. Formålet er å skape nasjonal vekst, utvikling og arbeidsplasser i nord.
- At Norge skal ta en ledende rolle i å fremme den blågrønne økonomien og forvaltningen av ressursene i havet på en bærekraftig måte.
- At norsk bosetning og aktivitet som omfatter næring, kunnskap, forvaltning og kultur skal danne grunnlaget for videre utvikling på Svalbard. Det er et mål at det skal være en diversifisert næringsstruktur og aktivitet på Svalbard.

- 618 • At Nordområdene skal være en fredelig og stabil region. Det skal sikres gjennom
619 internasjonalt samarbeid og gjennom sivil og militær tilstedeværelse og aktivitet.
- 620 • At Norge fortsatt skal ha en lederrolle innen forskning, bekjempelse, oppsamling og
621 håndtering av marint avfall.

622 **Streng asylpolitikk, god integrering**

623 *Høyres mål er en streng, rettferdig og forutsigbar asylpolitikk, i tråd med internasjonale*
624 *konvensjoner og i samarbeid med andre land.*

625 Europa opplever en historisk stor tilstrømning av flyktninger og migranter. Migrasjonen er
626 internasjonal og kan bare håndteres ved et omfattende samarbeid mellom mange land.
627 Høyre ønsker å styrke det internasjonale samarbeidet for å sikre den felles europeiske
628 yttergrensen, sørge for en rettferdig fordeling av flyktninger med beskyttelsesbehov og
629 forhindre at sårbare grupper legger ut på flukt.

630 Norge har plikt til å hjelpe mennesker i nød og til å gi beskyttelse mot forfølgelse.
631 Asylinstituttet er et meget viktig verktøy for å gi beskyttelse til mennesker som er reelt truet.
632 For å forhindre misbruk må det føres en streng, men rettferdig praksis. Det innebærer en
633 konsekvent linje som gjør at færre grunnløse asylsøkere kommer til landet, og at de som
634 søker asyl, får sine søknader behandlet raskt. Anledningen til å trenere hjemsendelse etter
635 avslag må begrenses.

636 **Høyre vil:**

- 637 • Ha en streng, rettferdig og forutsigbar flyktning- og asylpolitikk som begrenser
638 grunnløse asylsøknader til Norge.
- 639 • Overholde de internasjonale konvensjoner som Norge er forpliktet av for mottak av
640 asylsøkere.
- 641 • Bruke norsk bistand og nødhjelp for å avhjelpe situasjonen i flyktningers og
642 asylsøkeres hjemland og nærområder.
- 643 • Legge til rette for at høykvalifisert arbeidskraft, også fra land utenfor EØS-området,
644 kan ansettes i Norge.
- 645 • Norge skal gi flyktningstatus til personer som oppfyller kravene i FNs
646 flyktningkonvensjon, og gi øvrige asylsøkere med rett til opphold subsidiær
647 beskyttelse.
- 648 • Styrke samarbeidet med andre europeiske land for å forhindre inhumane fluktruter
649 og irregulær migrasjon og bekjempe menneskesmugling.
- 650 • Støtte en bærekraftig fordeling av asylsøkere til Europa gjennom Dublin-avtalen.
- 651 • Sørge for rask retur av grunnløse asylsøkere og personer som oppholder seg ulovlig i
652 Norge, til deres opprinnelsesland.
- 653 • Heve kompetansen på LHBTIQ+ i hele asylkjeden og sørge for trygge opphold på
654 asylmottak.
- 655 • Foreta innstramninger i utlendingslovgivningen slik at det blir mindre attraktivt å
656 sende enslige mindreårige asylsøkere uten behov for beskyttelse til Norge.
- 657 • Stramme inn regelverket for familiegjenforening.
- 658 • Tilpasse UDIs og politiets behandlingskapasitet i takt med ankomsttallene for å sikre
659 kortest mulig ventetid.

- 660
- 661
- 662
- 663
- 664
- 665
- 666
- Sikre effektive metoder for alders- og indentitetsavklaring, og sørge for effektiv håndhevelse av kravet i utlendingsloven om at asylsøkere skal bidra til å avklare sin egen identitet.
 - Reagere mot land som nekter å ta imot sine egne borgere, gjennom å revurdere Norges bistand til disse landene.
 - Vurdere å innføre foreldelsesfrist i statsborgerskapssaker
 - Styrke arbeidet for å hindre at barn forsvinner fra mottak.

667

Sikre og skape arbeidsplasser

Det viktigste målet for Høyres økonomiske politikk er å ivareta og skape flere lønnsomme jobber i privat sektor for å sikre vår felles velferd.

Vår felles arbeidsinnsats er grunnlaget for både privat og offentlig velferd. Å ha en jobb sikrer inntekt og velferd for den enkelte, familiene og samfunnet. Å skape flere nye jobber er derfor det viktigste målet for den økonomiske politikken.

Det skal lønne seg å jobbe. Verdier må skapes før de kan brukes. Veksten i økonomien må derfor være sterk i privat sektor. De som satser og skaper muligheter for seg selv og andre gjennom kreativitet og innsatsvilje, må oppmuntres, og de må få høste resultatene av sitt arbeid. Det å ha inntektsbringende arbeid å gå til er den sikreste vei for å unngå fattigdom. Derfor vil Høyre jobbe for at de som kan delta i arbeidslivet, skal ha mulighet til det. Vi må erstatte tapte arbeidsplasser i privat sektor med nye, lønnsomme arbeidsplasser i privat sektor.

Frie markeder er viktige for å sikre maktspredning i samfunnet, og bidrar til innovasjon i både offentlig og privat sektor. En velfungerende markedsøkonomi forutsetter klare regler mot misbruk av markeds- og myndighetsmakt. Staten har en dominerende eierposisjon i norsk næringsliv, og Høyre ønsker å sikre et sterkere og mer spredt privat eierskap enn i dag. Høyre vil begrense veksten i offentlige utgifter og føre en skattepolitikk som stimulerer til investering, privat innsats og privat eierskap.

Høyre vil legge til rette for et variert næringsliv som gir Norge flere ben å stå på og flere arbeidsplasser. Vi vil føre en industri- og næringspolitikk som utnytter Norges naturgitte forutsetninger og sterke teknologi- og kompetansemiljøer. Politikken skal bidra til innovasjon, større verdiskaping og nye, lønnsomme arbeidsplasser. Høyre vil redusere byråkratiet og forenkle og fjerne regelverk for å legge til rette for økt verdiskaping.

Norge skal omstilles til et lavutslippssamfunn innen 2050. Det kan legge grunnlaget for nye grønne arbeidsplasser og styrke Norges konkurranseevne. Gjennom offentlige innkjøp, grønne skatter, avgifter, reguleringer og virkemidler som fremmer teknologisk utvikling, vil Høyre utløse grønn vekst og et større marked for miljøvennlige produkter og tjenester.

Trygg økonomisk styring

Høyre vil føre en ansvarlig økonomisk politikk som sikrer god konkurransekraft, høy sysselsetting og bærekraftig vekst.

Høyre vil føre en skattepolitikk som gir et bredest mulig skattegrunnlag. Alle med skatteevne skal betale skatt. Skatteinntektene er avgjørende for å finansiere vår felles velferd. Skatte- og avgiftssystemet må legge til rette for vekst og verdiskaping. En effektiv og velfungerende offentlig forvaltning og god infrastruktur er viktig for samfunnet og norsk økonomi, og er et konkurransefortrinn for norsk næringsliv.

Høyre vil ha en bedre rolledeling mellom offentlig og privat sektor, der det offentlige i større grad vet å spille på og dra nytte av innovasjonsevnen i privat sektor. Høyre vil forvalte Statens pensjonsfond utland i et generasjonsperspektiv. Det innebærer at uttakene fra

fondet må sees i sammenheng med forventet avkastning over tid og gradvis fases inn i norsk økonomi, og at uttak må benyttes til å investere for fremtiden.

Høyre vil:

- Føre en ansvarlig politikk som gir økonomisk handlingsrom for fremtidige generasjoner.
- Forbedre konkurransekraften, begrense veksten i offentlig sektor og legge til rette for nye lønnsomme arbeidsplasser i privat sektor.
- Ikke la statens utgifter over tid vokse raskere enn resten av fastlandsøkonomien.
- Effektivisere offentlig sektor og la private aktører bidra mer der det kan gi merverdi for samfunnet.
- Ha moderate lettelsers i det samlede skatte- og avgiftsnivået og sikre et bredt skattegrunnlag der alle med skatteevne bidrar.
- At skattesystemet skal legge til rette for verdiskaping, nye jobber, sosial mobilitet og et mer miljøvennlig samfunn.
- At uttak fra Statens pensjonsfond utland skal være tilpasset situasjonen i norsk økonomi, fondets bærekraft og finansieringen av offentlige velferdstjenester på sikt.

Arbeidsplasser, eierskap og entreprenørskap

Høyre fører en politikk for å skape flere nye og lønnsomme arbeidsplasser i privat sektor.

Vårt mål er at alle som kan jobbe, skal få mulighet til å jobbe.

Utdannelse, forskning og innovasjon er viktig for å bidra til trygge arbeidsplasser, omstilling og aktivitet. Utdannelsessystemet må gi mulighet for alle til å realisere sine ambisjoner og bidra til god og relevant kompetanse for samfunnet. Høyre vil satse på forskning og på gode rammebetingelser for gründere og innovatører. Et godt skattesystem stimulerer til arbeid og innsats. Det skal lønne seg å jobbe. Høyre vil ha et lavere skatte- og avgiftsnivå for familier og enkeltpersoner.

Små og mellomstore bedrifter står for en stor del av norsk sysselsetting og verdiskaping. Lokale eiere gir stabile arbeidsplasser og maktspredning i samfunnet. Sterke og mangfoldige private eierskapsmiljøer er viktig for å utvikle lønnsomme og bærekraftige bedrifter og næringsklynger. Høyre mener lokalt norsk eierskap av lokale norske arbeidsplasser gir trygghet for arbeidsplassene. Det er derfor viktig å jobbe for bedre rammevilkår og forutsigbarhet for norske eiere. Høyre mener det skal være enkelt å starte opp og drive bedrifter, og vil bidra til det gjennom å stimulere tilgangen på kvalifisert kapital og kompetanse, og gjennom offentlige virkemidler og reguleringer som bidrar til vekst, skape verdier og konkurransedyktige bedrifter.

Høyre vil:

- Gjennomføre skattereformen med lavere skatt for bedrifter og personer, for å sikre omstilling, vekst og flere arbeidsplasser.
- At beskatningen av bedrifter og eierskap skal være konkurransedyktig med sammenlignbare land for å trygge jobbene og stimulere til å skape nye.
- Redusere og fase ut formuesskatten på arbeidende kapital for å styrke norsk eierskap til norske arbeidsplasser, samt øke bunnfradraget og på lengre sikt fjerne formuesskatten

- Øke det private eierskapet i statlige selskaper der det er riktig for selskapet og samfunnet, og sikre at hovedkontorfunksjoner i strategisk viktige selskaper forblir i Norge.
- Motivere til investeringer i nye bedrifter og arbeidsplasser ved å gi fradrag i skatt for investeringer i oppstartsselskaper.
- Styrke ordningen med gunstig skattemessig behandling av kjøp av aksjer i ens egen bedrift.
- Legge til rette for at flere kan bli medeiere i egen bedrift blant annet ved å endre reglene for opsjonsbeskatning.
- Sikre likebehandling av private og offentlige aktører når det offentlige konkurrerer i et åpent marked.
- Legge til rette for at flere starter egen bedrift.
- Videreføre SkatteFunn og styrke den offentlige, næringsrettede forskningsinnsatsen og legge til rette for at veien fra idé til bedrift blir kortere.
- Gjennomgå resultater og virkemidler for innovasjon og næringsutvikling.
- Tilpasse åpningstidene i handelsnæringen bedre til tiden når forbrukerne ønsker å handle.
- At offentlige innkjøp skal bidra til innovasjon og miljøvennlige løsninger, gjennom for eksempel anbudskrav og utviklingskontrakter.
- Styrke entreprenørskapsprogrammer og integrere entreprenørskap bedre i hele utdanningsløpet, med mål om at flere starter egen bedrift.
- Legge til rette for flere næringsklynger og utvikle en nasjonal strategi for å tiltrekke internasjonale selskapers forsknings-, utviklings- og hovedkontorfunksjoner.
- Gjennomgå rettighetene for selvstendig næringsdrivende og frilansere for å gjøre det enklere å starte egen virksomhet.
- Gi selvstendig næringsdrivende betydelig bedre muligheter til pensjonssparing på linje med arbeidstakere.
- Utrede utvidelse av sosiale ordninger for personer som starter egen bedrift.
- Sørge for automatisert fortolling ved import av utenlandske varer.
- Heve inntektsgrensen for elev- og ungdomsbedrifter og forenkle overgangen til fast virksomhet/bedrift.
- Styrke forbrukernes rettigheter og arbeidet mot svindel og ulovlig markedsføring.

Industri og næringsliv for fremtiden

Høyres mål er å skape nye arbeidsplasser og nye verdier basert på norsk teknologi, kompetanse, kapital og Norges unike tilgang på naturressurser og råstoff.

Norge har sterke forsknings- og teknologimiljøer, en høyt utdannet og omstillingsdyktig befolkning og rike naturressurser. De må brukes for å videreutvikle et mangfoldig og teknologidrevet næringsliv som gir landet flere ben å stå på, og som skaper nye, lønnsomme arbeidsplasser for fremtiden.

Norge har store muligheter med marine og maritime miljøer. Norsk landbasert industri har vært igjennom store omstillinger, og er konkurransedyktig takket være kompetente ansatte, ny teknologi og effektive løsninger. Industrien må sikres gode rammevilkår.

Havnasjonen Norge

Høyres mål er å sikre at Norge også i fremtiden er en maritim stormakt, og å utnytte de store mulighetene i fiskeri- og sjømatnæringen.

Norges maritime næringsklynge er verdensledende. Gode rammevilkår, forskning og teknologiutvikling kan bidra til vekst og styrket konkurransekraft for denne sektoren. Norge har et stort potensial innenfor grønn skipsfart som må realiseres, og Norges rolle som global skipsfarts- og offshore-nasjon må ivaretas og videreutvikles.

Fiskeri- og havbruksnæringene er av de viktigste fremtidsnæringer for Norge. En bærekraftig vekst innen disse sektorene vil skape lønnsomme arbeidsplasser i alle deler av landet. Høyre vil videreføre arbeidet med stabile og gode rammevilkår som bidrar til bærekraftig vekst og verdiskaping innenfor forsvarlige rammer, rammer som også sikrer viktige miljø- og naturverdier.

Høyre vil sikre god markedsadgang og forutsigbar konsesjonspolitikk fordi dette er viktig for den videre vekst innenfor fiskeri- og oppdrettsnæringen. Å sikre fiskeindustrien jevn råstofftilgang gjennom året er grunnleggende for å opprettholde og videreutvikle konkurransekraften til og verdiskapingen i norsk sjømatindustri, enten den foregår til sjøs eller på land. Havet inneholder også biologiske ressurser som kan gi økt verdiskaping innen produksjon av biodrivstoff, kjemikalier, medisiner og andre samfunnsnyttige produkter. Også havbunnens mulige mineralrikdom kan gi betydelig verdiskaping. Forskning og utviklingsarbeid kan utløse mer av det enorme potensialet på havets bunn.

Høyre vil:

- Bidra til at flere norskeide skip bruker norsk flagg gjennom å opprettholde dagens rederibeskatning, lovfestet konkurransedyktig nettolønnsordning, et kundeorientert Sjøfartsdirektorat og konkurransedyktige skipsregistre.
- Sikre en bærekraftig forvaltning og vekst i fiske- og oppdrettsnæringen.
- Arbeide for en best mulig markedsadgang for norsk sjømatnæring.
- Innrette forskningsmidler og incentiver for å ta ut potensialet innen havnæringene
- Utvikle en sterk norsk havklynge gjennom å stimulere til økt samhandling og teknologioverføring mellom de havbaserte næringene.
- Satse på infrastruktur og laboratorier for forskning og utvikling som er innrettet på å styrke havnæringens konkurransekraft og innovasjon, og for å gi Norge økt kunnskap om miljø- og ressursituasjonen i havet
- Stimulere til grønn vekst for norsk maritim næring og økt bruk av miljøteknologiske løsninger samt alternativt drivstoff for skip, og legge til rette for at vi også i fremtiden er en ledende sjøfartsnasjon med en stor norsk flåte.
- Øke fleksibiliteten for fiskerne og fiskeindustrien, blant annet gjennom kvotestruktur, regionalisering av leveringsplikten og opphevelse av bearbeidingsplikten.
- Legge til rette for en norsk havbunnmineralnæring.
- Sikre tilgangen på godt kvalifisert personell til norsk marin og maritim næring.
- Bidra til at fiskeindustrien får handelspolitiske og industrielle rammevilkår med et tydelig verdikjedeperspektiv som sikrer lønnsomhet, økt produktutvikling og videreforedling.

- Sørge for at marine næringer har forutsigbar råstofftilgang, som også legger mer til rette for helårlig videreforedling av råstoff i Norge.
- Forenkle, effektivisere og modernisere byråkrati og regelverk i havbrukssektoren.
- Vurdere en samordning av de ulike sektormyndighetene innenfor skipsfart, fiskeri og havbruk for å sikre en helhetlig forvaltning av de marine ressursene.
- Stimulere oppdrettsnæringen til å bli fossilfri.
- Forenkle kravene til stedegen fisk i landbasert fiskeoppdrett.

Grønn vekst innen bio- og sirkulærøkonomi

Høyres mål er å skape grønn vekst som er bærekraftig og lønnsom, som reduserer klimagassutslipp og bruker ressursene mer effektivt.

Grønn vekst handler om å gjøre det mer lønnsomt å skape verdier på en miljøvennlig måte. I fremtidens lavutslippssamfunn må vi lykkes med å kombinere verdiskaping med bærekraft i produksjon og i forbruk av varer og tjenester. Norge har tilgang til store biomasseressurser og et godt utgangspunkt for å ta en betydelig rolle innen deler av bionæringene og utvikle næringspotensialet. Bedre ressursutnyttelse og energieffektivisering bidrar til betydelige utslippsreduksjoner, samtidig som det øker lønnsomheten i produksjonen. Å utnytte ressursene bedre kan gi store gevinster for miljøet, økonomien og samfunnet. I bioøkonomien legges det til grunn at ressurser fra én prosess benyttes som innsatsfaktorer i en ny, med mål om full ressursutnyttelse av råvarer og restråstoff. Dette danner en «sirkulær økonomi» der ressursene utnyttes maksimalt.

I en sirkulær økonomi er også avfall en vekstindustri med stort potensial for verdiskaping og nye arbeidsplasser. Avfall er en ressurs som kan gjenvinnes, gjenbrukes og omdannes til nye ressurser. Grønn vekst handler også om å erstatte fossile innsatsfaktorer med fornybare. De fornybare biologiske ressursene kommer fra jord, skog og hav, og kan være korn, kjøtt, planter som energivekster og tømmer, villfisk, oppdrettsfisk, krepsdyr, skjell eller alger som plankton og tare. Norge har gode forutsetninger for å videreutvikle en høyverdiproduksjon basert på biologiske ressurser fra jordbruk, skogbruk, fiskeri og havbruk samt industri, blant annet gjennom teknologioverføring fra andre næringer og satsing på biobaserte produkter og tjenester. Bioenergi fra skogsråvare gir store muligheter for klimanøytral drivstoff til bilparken.

Høyre vil:

- Legge til rette for utvikling av nye produkter, prosesser og teknologier for produksjon av biobaserte produkter.
- Sikre at havbruk drives miljøvennlig og bærekraftig.
- Forsterke innsatsen for å redusere klimautslippene i landbruket.
- Sørge for forutsigbare og gode rammebetingelser for bærekraftig skogbruk og forvaltning for å øke avvirkningen og videreforedlingen av skog, slik at en større andel av tilveksten tas ut i verdiskapende virksomhet og gir grunnlag for arbeidsplasser.
- Stille strengere krav til utsortering av biologisk og våtorganisk avfall fra husholdninger, offentlig sektor og industri.

- 894 • Gjennomgå rammevilkårene for avfallsnæringen for å sikre bedre ressursutnyttelse,
895 god samfunnsnytte og høyere verdiskaping i avfallsbransjen.
- 896 • Legge til rette for at det kan bygges flere skogsbilveier og at offentlige veier
897 oppklassifiseres til dagens behov samt legge til rette for mer skogplanting og -
898 skjøtsel.
- 899 • Gjennomgå konsesjoner og arealprosesser for å sikre forutsigbarhet og raskere
900 avklaringer.
- 901 • Arbeide for mer bruk av tre i private og offentlige nybygg.
- 902 • Ha et livssyklusperspektiv på produksjon, bruk og utfasing av produkter.
- 903 • At det offentlige virkemiddelapparatet i sterkere grad innrettes slik at det utløser
904 potensialet for tverrsektorielt samarbeid.
- 905 • Ha en gjennomgang av tilsynsordningene rundt de naturressursbaserte næringene.
- 906 • Sørge for forutsigbare og stabile rammebetingelser for fornybart drivstoff og
907 energibærere.
- 908 • Legge til rette for storskalaproduksjon av avansert biodrivstoff, blant annet gjennom
909 å øke omsetningskravet..
- 910 • Utvikle et sterkt hjemmemarked for fornybare og biobaserte produkter.
- 911 • Bidra til risikoavlastning i oppstarts-, pilot- og demoanlegg.
- 912 • Stimulere til produksjon av biodrivstoff i Norge.

913 **Kraftnasjonen Norge**

914 *Høyres mål er at Norge skal fortsette å være en foregangsnasjon innenfor miljøvennlig*
915 *produksjon og forbruk av fornybare energiformer.*

916
917 Norge er rikt på energiressurser, og Høyre vil bidra til at Norge forblir en foregangsnasjon
918 innenfor miljøvennlig produksjon og forbruk av vannkraft, vindkraft, bioenergi og andre
919 fornybare energiformer. Den store regulerbare vannkraften vil fortsatt være ryggraden i
920 energisystemet vårt. Vannkraftproduksjonen er viktig for norsk verdiskaping, og gjør at vi
921 opprettholder forsyningssikkerheten i det norske og nordiske kraftsystemet.

922
923 Høyre mener Norges rene, fornybare kraftproduksjon må brukes til å legge til rette for mer
924 kraftforedlende virksomhet i Norge og økt kraftutveksling med Europa. Den norske
925 vannkraftshistorien går tilbake til slutten av 1800-tallet, og mange anlegg er bygget fra
926 starten av 1900-tallet frem til slutten av 1980-tallet. Det er fortsatt et stort potensial for å
927 øke vannkraftproduksjonen gjennom blant annet oppgradering av eldre kraftverk og
928 skånsom utbygging av nye.

929
930 Store regulerbare vannkraftverk bidrar til forsyningssikkerhet gjennom hele året, og gjør
931 kraftsystemet robust. Regulerbar energiproduksjon vil bli enda viktigere i fremtiden, både
932 fordi vi får en høyere andel ikke-regulerbar produksjon og større effektsvingninger på
933 forbrukersiden, blant annet som følge av lading av elbiler og utviklingen av smarte nett.
934 Samtidig bidrar små kraftverk til lokal verdiskaping, og de gir en betydelig kraftproduksjon og
935 er viktige for grunneierne.

936

Konsesjonsordningene har stor økonomisk betydning for kommunesektoren. Formålet med konsesjonsordningene er å sikre vertskommunene en andel av verdiskapingen som vannkraftutbygging gir opphav til når de bidrar gjennom avståelse av naturressurser.

Høyre vil sikre at hele landet får inntektene fra vannkraftressursene våre. Statkraft er Europas største produsent av fornybar energi, og har et betydelig potensial for å vokse videre internasjonalt. Delprivatisering av selskapet vil gi selskapet økonomisk fleksibilitet, forutsigbarhet og nye eierimpulser. Det er en forutsetning for delprivatisering at kontantstrømmen fra de norske vannkraftverkene eiet av Statkraft tilfaller staten direkte. *(Les mer om fornybar energi under kapitlet om bærekraftig fremtid.)*

Høyre vil:

- Åpne opp for utbygging i nye vassdrag for å sikre tilgang til ren og fornybar energi.
- Tillate skånsom kraftutbygging i vernede vassdrag uten at det forringer verneverdiene.
- Sikre gode rammebetingelser for investering og utvikling av eksisterende og nye vannkraftverk.
- Gjøre det enklere å koble på egenprodusert energi gjennom strømmettet.
- Delprivatisere Statkrafts utenlandsvirksomhet for å gi selskapet forutsigbarhet og finansiell fleksibilitet til å forsterke satsingen på fornybar energi internasjonalt, samtidig som selskapets norske vannkraft forblir i offentlig eie.
- Utarbeide en helhetlig strategi for hvordan potensialet for opprustning og utvidelse av vannkraftverk kan realiseres, og gjennomgå dagens skatteregler.
- Legge til rette for hydrogensatsing i Norge.
- Beholde dagens konsesjonsordninger for vannkraft.
- Sikre offentlig kontroll over vannkraftressursene gjennom konsesjonsbestemmelser og skatteregler som sikrer fellesskapets interesser. Dagens konsolideringsmodell, som innebærer at nye konsesjoner kun skal gis til selskaper der det offentlige eierskapet er minst to tredjedeler, skal legges til grunn for eierskap til vannkraftverk.

Fremtidens olje- og gassnæring

Høyres mål er å sikre forutsigbare og fremtidsrettede rammebetingelser for norsk olje og gass.

Olje- og gassressursene har gitt Norge store inntekter og ført til betydelig verdiskaping. Disse ressursene vil fortsette å være viktige for Norge i mange år fremover. Kontinuerlig og forsterket forskningsinnsats samt kompetanse- og teknologiutvikling vil være viktig for å opprettholde næringens konkurranseevne i fremtiden. Det vil også sikre en samfunnsøkonomisk, effektiv og miljøvennlig forvaltning av petroleumsressursene til gode for det norske samfunnet. *(Les mer om olje og gass under kapitlet om bærekraftig fremtid.)*

Høyre vil:

- Sikre petroleumsnæringen stabile og forutsigbare rammevilkår som gir aktivitet i hele landet.
- Videreutvikle petroleumsvirksomhet i lovende områder i Barentshavet med strenge krav til miljø, sikkerhet og beredskap og til sameksistens med fiskeri og andre næringer.

- 983 • Vurdere skattemessige tiltak og andre ordninger som kan bidra til å øke
- 984 konkurransen og dermed gi en høyere utnyttelsesgrad av alle lønnsomme ressurser
- 985 på felt i drift og nærliggende marginale felt på norsk sokkel.
- 986 • Øke utvinningsgraden på norsk sokkel ved å stille krav om en plan for økt utvinning
- 987 ved fornyelse av konsesjonene.
- 988 • Sørge for at norsk petroleumsindustri fortsatt skal være verdensledende på helse,
- 989 miljø og sikkerhet.
- 990 • Sikre en god oljevernberedskap, i samarbeid med private aktører.
- 991 • Konsekvensutrede Nordland VI og VII og Troms II.

992 **Industri, mineraler og bergverk**

993 *Høyre vil legge til rette for bærekraftig fornyelse av norsk industri og forsvarlig utvinning av*
 994 *mineraler og drift av bergverksindustri.*

995 Norge har en stolt og lang industrihistorie. Den tradisjonelle industrien gjennomgår
 996 grunnleggende endringer som følge av rask og omfattende bruk av teknologi, slik som
 997 roboter, automatisering, 3D-printing og sensorteknologi. Endringstakten øker kraftig og
 998 stiller krav til lønnsomhet, kompetanse og evne til omstilling.

999 Norge har mange fortrinn som gir muligheter for vekst. Vi har en kultur og tradisjon for
 1000 omstilling og innovasjon, en godt utdannet befolkning som er tilpasningsdyktig, en lav
 1001 terskel for å ta i bruk teknologi, inkluderende strukturer og god tilgang på naturressurser og
 1002 ren energi. For å lykkes må vi ha internasjonalt konkurransedyktige betingelser, satse på
 1003 kunnskap, forskning og innovasjon, støtte bedriftene i den voldsomme endringstakten som
 1004 kreves, samarbeide og dele kompetanse, fremme internasjonalisering og eksport og ha
 1005 tilgjengelig kapital til investeringene.

1006 Mineralnæringen er en viktig bidragsyter til dagens og fremtidens produkter, og Høyre vil
 1007 legge til rette for økt mineralproduksjon i Norge innenfor strenge miljøkrav.

1008

1009 **Høyre vil:**

- 1010 • Sikre industrien tilgang til relevant kompetanse og styrke den offentlige,
- 1011 næringsrettede forskningsinnsatsen for å bidra til at industrien utvikler ny
- 1012 miljøteknologi og kostnadseffektive løsninger.
- 1013 • Videreføre CO₂-kompensasjonsordningen for industrien.
- 1014 • Sikre konkurransekraften til norsk industri gjennom stabile rammevilkår, tilgang til
- 1015 eksportmarkeder og forutsigbar tilgang på kraft.
- 1016 • Videreføre NO_x-fondet og etablere et CO₂-fond for næringslivet som kan bidra til å
- 1017 redusere klimagassutslippene i tungtransporten og skipsfarten.
- 1018 • Utnytte næringspotensialet ved bruk av CO₂ som innsatsfaktor i industrielle prosesser
- 1019 og etablere en verdikjede for håndtering av CO₂ i industrien.
- 1020 • Støtte etablering av testsentre som norske bedrifter kan benytte seg av gjennom å
- 1021 styrke infrastruktur og utstyr til forskningen.
- 1022 • Støtte etablering av et toppindustrisenter som skal bidra til at metoder, kompetanse
- 1023 og kunnskap kan utveksles bedre mellom små og store bedrifter, slik at Norge
- 1024 fortsetter å levere industriprestasjoner i verdensklasse.
- 1025 • Øke kravene til miljø sikkerhet og bærekraft. Målet er størst mulig verdiskaping innen
- 1026 bærekraftige rammer.

- 1027 • Bidra til at bedrifter utvikler og tar i bruk miljø- og klimavennlig teknologi gjennom å
- 1028 støtte flere storskala pilot-/demoanlegg.
- 1029 • Øke kartleggingen av norske mineralressurser både til lands og på havbunnen, og
- 1030 legge til rette for økt utvinning gjennom å sikre forutsigbare og kunnskapsbaserte
- 1031 planprosesser.
- 1032 • Bidra til økt samhandling mellom kunnskapsmiljøer som kan sikre bærekraftige
- 1033 løsninger for avgangsmasser fra mineralindustri på land og sjø.
- 1034 • Tillate sjødeponi med strenge krav til en sikker miljøovervåking.
- 1035 • Etablere en vekststrategi for at norsk næringsliv kan bli mer eksportrettet.
- 1036

1037 **Digitale muligheter og delingsøkonomi**

1038 *Høyres mål er å legge til rette for teknologiutvikling og nye forretningsmodeller som skaper*

1039 *nye arbeidsplasser og verdier for samfunnet.*

1040

1041 Teknologiutviklingen innebærer utfordringer, men også nye store muligheter. Gjennom å

1042 automatisere arbeidsprosesser i eksisterende næringsliv, ta i bruk nye teknologier og

1043 etablere nye bedrifter basert på helt nye forretningsmodeller kan vi sikre lønnsomhet, nye

1044 arbeidsplasser og nye innovative løsninger.

1045

1046 Delingsøkonomien kan føre til at vi bruker ressurser smartere og bedre, men utfordrer

1047 samtidig eksisterende forretningsmodeller og organiseringen av arbeidslivet. Høyre vil legge

1048 til rette for nye forretningsmodeller, men samtidig sikre rettferdig konkurranse gjennom å

1049 oppdatere reguleringer av eksisterende bransjer i tillegg til effektivt å regulere nye aktører.

1050

1051 **Høyre vil:**

- 1052 • Modernisere regelverket for å sikre at nye digitale plattformer innen delingsøkonomi
- 1053 kan tas i bruk.
- 1054 • Arbeide aktivt for like konkurransevilkår på tvers av landegrensene i den digitale
- 1055 økonomien, blant annet ved å være en pådriver for EUs digitale indre marked.
- 1056 • Gjøre det enklere for privatpersoner og bedrifter å betale skatt og mva. for tjenester
- 1057 de kjøper og leverer.
- 1058 • Fjerne hindringer for å fremme digitale forretningsmodeller som bidrar til ny
- 1059 næringsvirksomhet og nye arbeidsplasser.
- 1060 • Legge til rette for nye forretningsmodeller i delingsøkonomien gjennom effektiv
- 1061 regulering som fører til rettferdig konkurranse mellom nye og eksisterende aktører.
- 1062 • Legge til rette for at norsk næringsliv får utnyttet potensialet ved digitalisering.
- 1063 • Gjøre flere offentlige data tilgjengelige slik at bedrifter kan ta i bruk dataene til å lage
- 1064 nye tjenester og arbeidsplasser.
- 1065 • Erstatte dagens antallsbegrensing i drosjenæringen med en ordning som sikrer mer
- 1066 konkurranse, gode transporttilbud i distriktene, og sjåfører med god vandel.

1067 **Helsenæringen som fremtidig verdiskaper**

1068 *Høyre ønsker å legge til rette for en vekstkraftig helsenæring som er internasjonalt*

1069 *konkurransedyktig, og som bidrar til nasjonal verdiskaping.*

1070 Verden står overfor store, globale utfordringer når det gjelder å legge til rette for god helse

1071 på en bærekraftig måte. Biovitenskapene og bioteknologien kan gi viktige bidrag til nye eller

1072 forbedrede tjenester, industrielle prosesser og energiproduksjon. Utfordringene knyttet til
1073 den økende andelen av eldre og økningen i folkesykdommer som kreft og demens blir store.
1074 Helsenæringen blir et viktig svar på helse- og omsorgsutfordringene de neste tiårene.

1075

1076 **Høyre vil:**

- 1077 • Sikre enklere adgang til og bedre utnyttelse av helsedata og biobanker.
- 1078 • Legge til rette for at helseklyngene blir motor for omstilling og teknologioverføring i
1079 næringslivet.
- 1080 • At helseforetakene skal samarbeide med helsenæringen ved etablering av nye
1081 sykehus og helseklynger.
- 1082 • Sørge for at det utarbeides en vekststrategi for helseindustrien i Norge.
- 1083 • Sørge for at innovasjonspotensialet ved kliniske studier i helseforetakene utnyttes
1084 bedre.

1085 **Nye muligheter innen bioteknologien**

1086 *Høyre vil fremme mulighetene innenfor bioteknologi innen forskning, medisin og næring*
1087 *gjennom en konkurransedyktig regulering basert på et etisk forsvarlig rammeverk.*

1088 Bioteknologi gir store muligheter innen fiske, oppdrett, havbruk, farmasi, prosessindustri og
1089 medisinsk teknologi og er en del av løsningen til de utfordringene verden står overfor i dag,
1090 enten det dreier seg om klima, sykdom, fattigdom eller kamp om ressurser. De siste årene
1091 har nye DNA-teknikker blitt brukt til å utvikle flere nye typer planter med et bredt spekter av
1092 egenskaper.

1093 I bioøkonomien bruker man bioteknologi til å foredle biomasse fra planter eller
1094 mikroorganismer til energi, mat og ulike produkter på en miljøvennlig måte. Innen medisinsk
1095 forskning har Norge allerede en solid posisjon, som Høyre ønsker å føre en politikk som gjør
1096 at bioteknologisk og farmakologisk forskning og industri kan bygges opp og videreutvikles i
1097 Norge.

1098 Bioteknologien stiller oss overfor store etiske utfordringer som gjør at Høyre ønsker mer
1099 forskning for å gi et kunnskapsbasert grunnlag for å velge å ta teknologien i bruk og et etisk
1100 forsvarlig rammeverk.

1101 **Høyre vil:**

- 1102 • Ha en internasjonalt konkurransedyktig regulering av bioteknologi i Norge basert på
1103 et etisk forsvarlig rammeverk.
- 1104 • Knytte forskningsmiljøene innen de ulike profesjonene sammen.
- 1105 • Styrke stamcelleforskningen på stamceller fra fødte mennesker.

1106 **Levende landbruk**

1107 *Høyre vil gi hver enkelt bonde bedre muligheter til å skape egen inntekt og utnytte*
1108 *eiendommens potensial.*

1109

1110 Jordbruket er viktig for matproduksjon, bosetting og ivaretagelse av kulturlandskapet. Høyre
1111 ønsker å skape et levedyktig jordbruk gjennom å legge til rette for økt matproduksjon og
1112 lønnsom drift i hele landet. Jordbrukspolitikkenes viktigste oppgave er å øke
1113 matproduksjonen, som igjen gir bonden som selvstendig næringsdrivende muligheter til å
1114 skape sin egen inntekt. Det skal lønne seg å investere i effektiv gårdsdrift. Jordbrukets
1115 rammebetingelser må i større grad bidra til at investeringer til økt produksjon og lokal
1116 råvareforedling også kan gi grunnlag for turisme og et større varesortiment.

1117
1118 Norge har en av verdens beste og reneste matproduksjoner, med lite bruk av sprøytemidler
1119 og antibiotika. Det gir oss unike konkurransefortrinn som det er viktig å ta vare på og
1120 videreutvikle som grunnlag for en konkurransekraftig norsk jordbrukssektor.

1121
1122 Med gode politiske rammebetingelser og en skrittvis omstilling kan lønnsomheten i norsk
1123 matproduksjon styrkes. Høyres politikk er å ruste norsk jordbruk best mulig for økt
1124 konkurranse med internasjonale aktører. Høyre vil sikre norsk matproduksjon også ved nye
1125 internasjonale handelsvilkår. Et aktivt landbruk og skogbruk, med beitebruk, avvirkning og
1126 tilrettelegging for turisme kan opprettholde åpne landskap og tradisjonsrike kulturlandskap.
1127 En stor andel av norsk artsmangfold avhenger av beitebruk, og er unikt for Norge. *(Les om*
1128 *skogbruk under kapitlet om bærekraftig fremtid.)*

1129

1130 Høyre vil:

- 1131 • Fortsette å vri tilskuddsordningene slik at de stimulerer til økt matproduksjon og
- 1132 effektiv gårdsdrift.
- 1133 • Beholde ordningen med jordbruksavtale.
- 1134 • Kombinere endrede tilskudds- og kvoteordninger med tilpassede
- 1135 investeringsvirkemidler, med mål om å tilpasse og øke produksjonen i henhold til
- 1136 markedets behov.
- 1137 • Forsterke innsatsen for å redusere klimagassutslippene i landbruket.
- 1138 • Styrke bonden som selvstendig næringsdrivende gjennom å gi den enkelte bonde
- 1139 større råderett over sin egen eiendom og bedre muligheter til å utvikle og realisere
- 1140 egne strategier ved å modernisere konsesjonsloven og oppheve boplikten.
- 1141 • Fjerne odelsbestemmelsen fra Grunnloven og modernisere odelsloven.
- 1142 • Myke opp reglene for å kunne bruke aksjeselskap som selskapsform for deler av
- 1143 virksomheten i landbrukssektoren, for å redusere risikoen og for å bedre mulighetene
- 1144 til kapitaltilgang.
- 1145 • Legge bedre til rette for en velfungerende konkurranse i omsetningen av norske
- 1146 jordbruksprodukter.
- 1147 • Gjøre jordbruket mindre avhengig av statlige overføringer, redusere jordbrukets
- 1148 kostnadsnivå og gi bonden nye og bedre inntektsmuligheter.
- 1149 • Øke innsatsen innen FoU for at landbruket skal kunne være et viktig element i det
- 1150 grønne skiftet, redusere klimagassutslippene i landbruket og øke en bærekraftig
- 1151 produksjon av jordbruksprodukter.
- 1152 • Sikre reindriften som en viktig næringsvei.
- 1153 • Fjerne målet om at 15 prosent av norsk matproduksjon skal være økologisk.
- 1154 • Likestille støtten til økologisk landbruk med støtten til annet landbruk.

- Opprettholde dagens avløyserordning.

1156

1157 **Styrke Norge som reisemål**

1158 *Høyre vil styrke Norge som attraktivt reisemål og turistattraksjon.*

1159

1160 Norsk natur kombinert med et variert kulturliv, en rik landbruks- og matkultur og mangfoldet
1161 av kulturminner, og unike verdensarvområder, gir et godt grunnlag for å styrke norsk
1162 reiselivsnæring.

1163

1164 Både kulturlandskap og kulturminner har allerede gitt grobunn for det moderne reiselivet,
1165 som i større grad enn før er basert på natur- og kulturopplevelser. Vi må sikre at norsk
1166 reiseliv fortsetter å ta del i veksten som er i næringen, både internasjonalt og i Norge.
1167 Reiselivsnæringen er en viktig sysselsettingsnæring med mange små og mellomstore
1168 bedrifter, og turisme utgjør flere steder i Norge en viktig næring.

1169

1170 Markedsføringen av Norge som turistland og profileringen av norske eksportvarer gir
1171 gjensidige synergier. Innlands- og hytteturisme fremmer gjensidig kunnskap og forståelse
1172 mellom nordmenn fra ulike deler av landet og kan i enda større grad bli en del av limet
1173 mellom land og by.

1174

1175 **Høyre vil:**

- Opprettholde et høyt nivå på investeringer i infrastruktur for å styrke norsk reiselivsnæring.
- Styrke landbrukets rolle i reiselivssatsingen, og derigjennom stimulere til økt bruk av verdifulle utmarksressurser.
- Legge til rette for at flere kan besøke nasjonalparkene.
- Legge til rette for at attraksjoner og aktiviteter er tilgjengelige hele året, når det er mulig, og styrke Norge som helårs reisemål.
- Legge til rette for at lokal mat og drikke i større grad kan inngå som en del av reiselivsproduktet.
- Øke Svalbards attraktivitet som reise- og turistmål.
- Styrke samarbeidet mellom friluftsliv og reiseliv slik at viktige naturattraksjoner blir godt tilrettelagt og framstår som attraktive for brukere og uten unødig slitasje og forsløpning.
- Sikre retten til å betale med kontanter.

1190

1191 **Fjell og kyst**

1192 *Høyres vil ta utgangspunkt i lokal selvråderett, forskning og lokal erfaringskunnskap for å*
1193 *sikre godt forvaltning av de landbaserte naturressursene.*

1194 De landbaserte naturressursene har et stort vekstpotensial. Bruk og utvikling av
1195 naturressursene må ha bærekraft og lokal vekst som formål, og bør i størst mulig grad
1196 forvaltes lokalt. En fleksibel arealpolitikk med større lokalt handlingsrom styrker muligheten
1197 for vekst i fjell- og kystregionene.

1198 Det finnes over en halv million hytter i Norge. Det særnorske hyttefenomenet gir et viktig
1199 grunnlag for syssel- og bosetting i hele landet. Hytteeierne utgjør en viktig ressurs for
1200 vertskommunene, men stiller også store krav til dimensjonering av de offentlige tjenestene.
1201 Det trengs økt fokus på brukertall fremfor antall fastboende.

1202 For at naturressursene skal utnyttes er det en forutsetning at hele landet får muligheten til å
1203 bli en del av den nye digitale hverdagen. En utbygging av bredbåndsnett vil styrke
1204 grunnlaget for spredt bosetting og legge til rette for bedre utnyttelse av norske hytter.

1205 I Norge er det mer enn 30 000 nedlagte gards- og småbruk som står tomme. Jorden er leid
1206 bort og eventuell tilhørende seter brukes som fritidsbolig av eieren. Det er etterspørsel etter
1207 nedlagte gardsbruk som bosted. Det trengs endringer i konsesjons- og fradragsregler for jord
1208 og eiendom som gjør det mulig og attraktivt å omsette de tomme brukene.

1209 Høyre vil:

- 1210 • Styrke FoU-arbeidet for fjell- og kyst.
- 1211 • Ivareta kulturlandskapet ved å stimulere til mer beitebruk og andre tiltak for å hindre
1212 gjengroing.
- 1213 • Intensivere arbeidet med forenkling av utmarksforvaltningen ved å overføre mer
1214 makt og myndighet til kommuner og grunneiere.
- 1215 • Legge til rette for at hytteeiere kan inkluderes i kommunenes utviklingsarbeid.
- 1216 • At distriktpolitiske virkemidler skal brukes til vekstfremmende tiltak som styrker
1217 grunnlaget for arbeidsplasser i privat sektor.

1218 Raskere frem og tryggere hjem

1219 *Høyre vil ha bedre og tryggere veier, gode jernbane- og kollektivtransportløsninger, effektiv*
1220 *godshåndtering til sjøs og på land og en utslippsfri transportsektor.*

1221 Høyres mål er effektiv og miljøvennlig samferdsel som får folk og varer trygt og raskt frem.
1222 Nye ideer skal tas i bruk for å få realisert prosjekter raskere og billigere. Høyre vil fjerne
1223 forfallet på riksveier og jernbane. Sammen med investeringer i nye vei- og baneprosjekter vil
1224 det øke trafikksikkerheten og fremkommeligheten. Høyre har en visjon om null drepte og
1225 hardt skadede i trafikken.

1226 Høyre har en nullvisjon for klimagassutslipp fra transportsektoren. Den skal nås gjennom et
1227 avgiftssystem som stimulerer til rask innfasing av miljøvennlige kjøretøyer, omlegging fra
1228 fossilt til miljøvennlig drivstoff og teknologi, ny miljøteknologi på skip, ved å utvide
1229 kollektivtilbudet og ved å legge til rette for at flere sykler og går. For å nå transportmålene
1230 må pengene brukes kostnadseffektivt. Et nasjonalt transportsystem som utnytter
1231 investeringene best mulig, må se alle transportformer i sammenheng.

1232 En god digital infrastruktur er avgjørende for å sikre bosetting over hele landet, et
1233 konkurransedyktig næringsliv og en god tilpasning til samfunnsutviklingen. Markedsbaserte
1234 løsninger skal fortsatt ligge til grunn for den videre utbyggingen. Det offentlige skal bidra
1235 med finansering der markedet ikke strekker til for å nå alle.

1236 **Raskere veiutbygging og bedre trafikksikkerhet**

1237 *Høyres mål er raskere veiutbygging og tryggere veier. For kommende stortingsperiode er det*
1238 *Høyres mål å redusere antall drepte og hardt skadede i trafikken med minst 20 prosent.*

1239

1240 Gode og trygge veier er avgjørende for at folk skal komme seg raskt og effektivt til og fra
1241 jobb og fritidsaktiviteter, og bidrar til å bygge attraktive bo- og arbeidsmarkedsregioner i
1242 hele landet. Bedre veier, tryggere biler og bedre holdninger har redusert antall trafikkulykker
1243 betydelig. Satsingen på trafikksikkerhet skal videreføres. Riksveiene skal rustes opp til fullgod
1244 standard, samtidig som fylkene må settes bedre i stand til å utbedre sine veier.
1245 Infrastrukturen skal planlegges og bygges ut helhetlig og sammenhengende.

1246

1247 **Høyre vil:**

- 1248 • Redusere planleggingstiden på veiprojekter ved å samordne innsigelser bedre. Der
1249 det er nødvendig for å sikre fremdrift på store nasjonale transportprosjekter, skal
1250 man benytte statlige planer.
- 1251 • Holde kostnadene nede ved å videreutvikle veiselskapet Nye Veier AS og
1252 modernisere Statens vegvesen.
- 1253 • Gjennomgå norske standardkrav for samferdselsprosjekt med sikte på å redusere
1254 kostnader.
- 1255 • Øke bruken av intelligente transportsystemer (ITS) der det kan gi merverdi for
1256 samfunnet.
- 1257 • Benytte offentlig-privat samarbeid der det gir merverdi for samfunnet ved utbygging
1258 av prosjekter.
- 1259 • Øke satsingen på tunnelsikkerhet.
- 1260 • Øke trafikksikkerheten ved å bygge ut flere møtefrie veier, flere gang- og sykkelveier
1261 og ved flere kontroller av fart og rusmiddelbruk.
- 1262 • Legge til rette for føreropplæring og teknologiutvikling som bidrar til økt
1263 trafikksikkerhet.
- 1264 • Ta i bruk nye beregningsmetoder for å vurdere prosjekters samlede samfunnsnytte.
1265 Det kan gjelde både nærmiljø, klimaeffekt og samlet økonomisk nytte for samfunnet.
- 1266 • Realisere viktige samferdselsprosjekter raskere ved fortsatt bruk av
1267 bompengefinansiering. Staten skal alltid dekke minst 1/3 av utbyggingskostnadene på
1268 riksveiprojekter.
- 1269 • Omklassifisere enkelte veier fra fylkesveier til riksveier.
- 1270 • Styrke arbeidet med flom- og rassikring på utsatte vei- og banestrekninger.
- 1271 • Vurdere en sammenslåing av etablerte samferdselsetater i et transportdirektorat for
1272 å effektivisere samferdselssektoren.
- 1273 • Sikre norsk transportnæring like konkurransevilkår blant annet gjennom å bekjempe
1274 ulovlig kabotasje og innføre systemer slik at norske og utenlandske vogntog betaler
1275 bompenger på like vilkår.

1276 **Kollektivtransporten skal styrkes**

1277 *Høyres mål er å øke andelen reisende som velger kollektivtransport. Hverdagsreisende til og*
1278 *fra arbeid skal prioriteres.*

1279 Høyre skal arbeide for å utvikle et godt kollektivtilbud i alle deler av landet. Behovene og
1280 mulighetene er ulike mellom store byområder og områder med spredt bebyggelse. I

1281 områder med lav befolkningstetthet er gode overganger til buss og tog et viktig tilskudd til
1282 bilen, men bil er også nødvendig i områder med få kollektivavganger. Bil er viktig for effektiv
1283 transport av personer og varer i distrikts-Norge.

1284 I storbyene er et fleksibelt, klimavennlig kollektivtilbud, kombinert med gode gang- og
1285 sykkelveier, nødvendig for å håndtere en fremtidig befolkningsvekst og for at Norge skal nå
1286 sine klimamål. Det krever store statlige investeringer. Høyre mener at bruk av statlige midler
1287 må følges av krav om å legge til rette for boliger, næring og velferdstilbud i nærheten av
1288 kollektivknutepunktene. Byvekstavtaler er et strategisk verktøy for å stimulere til bruk av
1289 kollektive løsninger, sykkel og gange gjennom en mer miljøvennlig planpolitikk.

1290 Høyre vil:

- 1291 • At staten skal finansiere minst 50 prosent av alle store kollektivutbygginger i og rundt
- 1292 de største byene.
- 1293 • Videreutvikle og øke antallet gode byvekstavtaler som stiller krav om fortetting rundt
- 1294 kollektivknutepunkt og øker kollektiv- og sykkelandelen.
- 1295 • Utvikle finansieringsordninger som legger til rette for økt bruk av kollektivtransport.
- 1296 • Samle bestillerfunksjonen for ferge- og hurtigbåttjenester og legge til rette for rask
- 1297 utskifting av den eldre delen av ferge- og hurtigbåtflåten. Alle nye anbud skal
- 1298 inneholde krav om null- eller lavutslippsteknologi.
- 1299 • Fjerne fordelsbeskatningen på arbeidsgiverbetalt månedskort
- 1300 • Arbeide for en nasjonal reiseplanlegger der du kan bestille og betale reisen din på
- 1301 samme sted, selv om den går med mange transportformer og -selskaper.
- 1302 • Legge til rette for økt fremkommelighet for busstrafikk gjennom bygging av
- 1303 sammenhengende kollektivfelt i områder med stor trafikk.
- 1304 • Legge til rette for at mobilnett bygges ut langs jernbane og kollektivtraseer i
- 1305 samarbeid med private aktører.
- 1306 • Legge til rette for bedre samordning av kollektivruter mellom fylkene.
- 1307 • Utvikle et hensiktsmessig regelverk for selskaper innenfor delingsøkonomien.
- 1308 • At innfartsparkering skal etableres ved knutepunkter utenfor og i utkanten av
- 1309 byområder som en del av byvekstavtalene.

1310 Jernbanen knytter regionene sammen

1311 *Høyres mål er å knytte bo- og arbeidsområder tettere sammen gjennom rask utbygging av*
1312 *togtilbudet i storbyområder. Mer gods skal gå på skinner.*

1313 Toget binder sammen bo- og arbeidsområder slik at det er enklere å bo der man ønsker, og å
1314 jobbe der man vil. Hovedutfordringene i dag er for dårlig punktlighet, lav hastighet og få
1315 avganger. Høyre mener tilbudet må forbedres. De viktigste grepene for dette er å styrke
1316 vedlikeholdet, bygge flere kryssingsspor og øke antall avganger. Jernbanen skal rustes opp til
1317 fullgod standard. Høyre vil sikre de reisende og godstransporten et best mulig tilbud. Mer
1318 gods på jernbanen betyr færre trailere på veiene, økt trafiksikkerhet, redusert veislitasje og
1319 reduserte klimagassutslipp. Høyre vil arbeide for mer sømløse overganger mellom ulike
1320 transportformer blant annet ved å effektivisere godsterminalene og bedre forbindelsene
1321 mellom havn og jernbane. Dette vil bidra til å gjøre jernbanen mer konkurransedyktig ved
1322 godstransport.

1323 Høyre vil:

- 1324 • Øke investeringstakten og sikre fullgod standard på jernbanen.
- 1325 • Bygge ut flere dobbeltspor og lange kryssingsspor for å fjerne flaskehalser, øke
- 1326 kapasiteten, redusere transporttiden og få bedre punktlighet for gods og passasjerer.
- 1327 • Fortsette å konkurranseutsette persontransport på flere strekninger for å sikre et
- 1328 best mulig tilbud for de reisende og forutsigbar godsbefordring.
- 1329 • Effektivisere godsterminalene og bygge nye der det er nødvendig for å møte den
- 1330 fremtidige utvikling.
- 1331 • Arbeide for mer sømløse overganger mellom de ulike transportformene.

1332 **Mer gods på sjøen og bedre sjøsikkerhet**

1333 *Høyre vil styrke havnene som godsknutepunkter og styrke sjøsikkerheten. Mer gods skal gå*
 1334 *på kjøll enn med lastebil.*

1335 Å videreutvikle skipsleden og havnene er nødvendig for å styrke næringslivets
 1336 konkurransekraft. Det er også viktig for å bygge ut et transportsystem med lavest mulig
 1337 klimagassutslipp. Ved frakt av gods vil den største klimagevinsten kunne tas ut ved å gjøre
 1338 sjøtransporten mer miljøvennlig. Derfor vil Høyre legge til rette for utvikling av ny
 1339 miljøteknologi og fornyelse av nærskipsflåten. Havnene er viktige knutepunkter for
 1340 landtransporten. Effektive havner er en nødvendig forutsetning for at mer gods skal velge
 1341 sjøveien. Derfor må havn, vei og banesystemer ses i sammenheng når havner bygges ut.
 1342 Sikkerheten til sjøs skal ivaretas, og det skal være et høyt beredskapsnivå langs hele
 1343 Norskekysten.

1344 **Høyre vil:**

- 1345 • Satse sterkt på vedlikehold og utvikling av farledene.
- 1346 • Legge til rette for økt bruk av landstrøm i havnene.
- 1347 • Bedre knutepunktslogistikken. Brukerne må trekkes sterkere inn i havneutviklingen.
- 1348 • Legge til rette for at mer gods velger sjøveien gjennom effektivisering av de offentlige
- 1349 tjenestene, mer effektive havner og reduserte avgifter og gebyrer.
- 1350 • Modernisere havneloven slik at kommunene får større råderett over havnens
- 1351 ressurser og bedre muligheter til å styre by- og tettstedsutviklingen i havneområder.
- 1352 • Modernisere Kystverket.

1353 **En god og desentralisert flyplasstruktur**

1354 *Høyres mål er å sikre et godt flyplasstilbud i hele landet og gode rammevilkår for å*
 1355 *oppretholde sysselsetting og bosetning.*
 1356

1357 Høyre vil arbeide for en mest mulig sikker og effektiv luftfart. Oppgraderte flyplasser og
 1358 rullebaner og en sunn konkurranse innen tårntjenester og flynavigasjon vil sikre
 1359 passasjerene mer stabile, forutsigbare og kostnadseffektive tjenester. Lufthavnene utgjør
 1360 viktig intrastruktur i Norge, og en rekke lufthavner er under utvikling. En rekke lufthavner er
 1361 under utvikling. Høyre mener staten skal stille tydelige krav og være en langsiktig og
 1362 forutsigbar eier av Avinor, samt gi selskapet rammevilkår for å gjennomføre disse
 1363 investeringene. Flere steder i landet er det luftfarten som utgjør kollektivtrafikken for å
 1364 frakte folk over lengre avstander. Gode flyplasser over hele landet er viktig for å
 1365 opprettholde sysselsetting og bosetning, og binde flere bo- og arbeidsmarkedsregioner
 1366 sammen.

1367 **Høyre vil:**

- 1368 • Sikre at Avinor og de ikke-statlige flyplassene har forutsigbare betingelser for å
1369 gjennomføre nødvendige utbygginger i lufttransporten.
- 1370 • Sikre en god og desentralisert flyplasstruktur som grunnlag for et godt flyrutetilbud i
1371 hele landet.
- 1372 • Sikre fortsatt god konkurranse i luftfarten gjennom forutsigbare rammevilkår for
1373 både statlige og ikke-statlige flyplasser.
- 1374 • Øke omsetningspåbudet for bærekraftig biodrivstoff i jetfuel og legge til rette for
1375 andre miljøvennlige alternativer når teknologien er tilgjengelig, for å redusere
1376 klimagassutslippene fra flytransporten.
- 1377 • Fjerne flypassasjeravgiften, og erstatte den med en avgift som har klar miljøeffekt.
- 1378 • Vurdere fast gjennomgående bagasjebehandling på Gardermoen og andre norske
1379 flyplasser etter endt prøveordning på Gardermoen.

1380 **Digital infrastruktur over hele landet**

1381 *Høyre har som mål at minst 90 prosent av alle husstander skal få tilgang til bredbånd med en*
1382 *hastighet på 100 Mbit/s.*

1383 Elektronisk kommunikasjon er en sentral del av vår hverdag. Norge er et av de mest
1384 digitaliserte land i verden, målt både i tilgang til digital infrastruktur og i bruk av digitale
1385 tjenester. Suksessen skyldes i stor grad at det har vært lagt til rette for en markedsbasert
1386 utbygging av mobilnett og bredbåndsnett med konkurranse mellom flere tilbydere. Høyre vil
1387 gjøre digital kommunikasjon til et konkurransefortrinn for nasjonen. Høyre mener det skal
1388 være god mobildekning der folk bor, jobber og ferdes. Høyre vil legge til rette for
1389 konkurranse mellom ulike teknologier, tilbydere og forretningsmodeller, for slik å gi best
1390 mulige tjenester til brukerne. Offentlig støtte skal konsentreres til områder der det ikke er
1391 forutsetninger for en markedsbasert utbygging og bør også kunne benyttes til offentlig
1392 sektors eget behov for å tilby innbyggere og næringsliv ulike tjenester på nett.

1393 **Høyre vil:**

- 1394 • Legge til rette for at Norge fortsatt skal være et foregangsland innen elektronisk
1395 kommunikasjon og digitale tjenester.
- 1396 • Videreføre satsingen på fiberbasert bredbåndsutbygging i hele landet.
- 1397 • Sikre en reell konkurranse i mobilnettet.
- 1398 • Redusere utbyggingskostnadene ved å forenkle regelverk og tilrettelegge for
1399 samordning av anleggsarbeid.
- 1400 • Ha som mål at 90 prosent av husstandene skal ha tilbud om en bredbåndshastighet
1401 på minst 100 Mbit/s innen 2020.
- 1402 • Utvikle regulering og rammeverk i god dialog med EU og delta aktivt i EUs arbeid med
1403 å realisere det digitale indre markedet, med mål om å fjerne handelshindringer.
- 1404 • Sørge for at Ekomnett og tjenester på dette nettet skal være forsvarlig sikret mot
1405 angrep og mot naturskade og uvær.
- 1406 • At Norge skal arbeide internasjonalt for å beholde internett som en åpen plattform.
- 1407 • Legge til rette for tilstrekkelig fiberkapasitet mellom Norge og utlandet.

1408

1409 En god start i livet

1410

1411 En god barndom

1412 *Høyre vil forbedre unge foreldres økonomiske situasjon og bidra til økt likestilling.*

1413 Familien er samfunnets viktigste sosiale fellesskap. Familien gir oss nærhet, ansvar, samhold,
1414 oppdragelse, identitet og tilhørighet. Offentlige myndigheter kan aldri erstatte familiens
1415 betydning for den enkeltes liv. Det offentliges oppgave er å støtte opp under familiene, ikke
1416 å styre dem. Det er viktig å anerkjenne mangfoldet i familielivet.

1417 Alle skal ha like muligheter og rettigheter uavhengig av sosial bakgrunn, kjønn, seksuell
1418 orientering og etnisitet. Likestilling handler om likeverd og like muligheter, og ikke om at alle
1419 skal velge likt. På flere områder er det fortsatt en vei å gå for å oppnå full likestilling. Norge
1420 skal fortsatt være et internasjonalt foregangsland når det gjelder likestilling.

1421 Barn som utsettes for vold, overgrep eller omsorgssvikt, er blant de mest sårbare i vårt
1422 samfunn. Høyre vil forsterke arbeidet for å sikre at alle barn og unge får en god oppvekst.

1423 Valgmuligheter til familiene

1424 *Høyre vil styrke familien og bidra til trygghet og valgmuligheter i hverdagen.*

1425 Høyre ønsker å legge til rette for at alle familier skal kunne skape trygge rammer rundt sitt
1426 liv. Stabile og omsorgsfulle familier gir trygge barn som vokser opp til å bli selvstendige
1427 voksne. Politikken må legge til rette for et godt familieliv. Høyre mener begge foreldrene er
1428 likeverdige omsorgspersoner for barnet; de må derfor likestilles som omsorgspersoner i
1429 lovverket.

1430 Høyre vil:

- 1431 • Beholde barnetrygden og vurdere andre målrettede tiltak for å støtte barnefamilier
1432 med svak økonomi.
- 1433 • Øke engangsstøtten til unge foreldre som ikke har opparbeidet seg rettigheter i
1434 arbeidslivet.
- 1435 • Legge om engangsstøtten slik at den utbetales over en lengre tidsperiode.
- 1436 • Forbedre støtteordningene til studenter med barn.
- 1437 • Foreldre skal ha selvstendig opptjeningsrett til foreldrepermisjon.
- 1438 • Fjerne kravet til at fedre må gi en skriftlig begrunnelse for hvorfor de skal ta ut
1439 permisjon av felleskvoten.
- 1440 • Bedre fødselspermisjonsordningen for foreldre med flerlinger.
- 1441 • Gjøre det enklere å ta ut permisjonen slik det passer den enkelte familie, for
1442 eksempel gjennom økt mulighet for gradert permisjonsuttak og mulighet til å ta ut
1443 permisjonsdager sammen som en del av fellesperioden.
- 1444 • Innføre delvise partsrettigheter for fosterforeldre.
- 1445 • Innføre pensjonspoeng for alle fosterforeldre som må ta yrkespermisjon for å følge
1446 fosterbarnet.
- 1447 • Arbeide for adopsjonsavtaler med flere land og legge bedre til rette for adopsjon i
1448 Norge.
- 1449 • Arbeide for å forenkle både innenlands og utenlands adopsjon.

- 1450 • Sørge for at tilbudet om mekling ved samlivsbrudd blir bedre tilpasset den enkelte
- 1451 families utfordringer.
- 1452 • Bedre startlånsordningen for barnefamilier med lav inntekt.
- 1453 • Beholde en kontantstøtte, men vurdere dagens innretning.
- 1454 • At dagens fordeling av permisjonstiden videreføres.

1455 Barnets beste

1456 *Høyre vil gi alle barn trygghet for en god barndom.*

1457 Alle barn skal ha en trygg og god oppvekst. Først og fremst er det foreldrenes ansvar, men
 1458 gode oppvekstvilkår begrenser seg ikke til foreldre og familie. Alle som er involvert i barnets
 1459 liv gjennom familien, nabolaget, frivilligheten, barnehagen og skolen, har et ansvar for å se,
 1460 lytte til og ivareta barnet på en god måte. Alle har et ansvar hvis de tror at et barn trenger
 1461 hjelp eller er utsatt for vold eller manglende omsorg.

1462 Barn er individer med selvstendige rettigheter. Barns rett til trygghet og sikkerhet skal alltid
 1463 prioriteres. Barn har rett til å bli hørt. Høyre mener barnevernet og andre instanser som
 1464 jobber med barn, i større grad må involvere barnet i viktige avgjørelser som angår deres liv.
 1465 Høyre mener barnevernet bør jobbe forebyggende med familien der det er mulig, og at
 1466 barnets beste skal tillegges avgjørende vekt i konfliktsituasjoner. Høyre ønsker et barnevern
 1467 med høy kvalitet og faglighet. Alle etater som jobber inn mot barnefamilier, må koordinere
 1468 innsatsen og samarbeide.

1469 Høyre vil:

- 1470 • Styrke prinsippet om at barnets beste alltid skal legges til grunn.
- 1471 • At barns rett til samtaler, deltagelse og involvering styrkes innenfor familievern ved
- 1472 terapi eller samlivsbrudd.
- 1473 • At barns behov kartlegges ved vedtak om institusjonsplassering for å sikre korrekt
- 1474 tilbud til barnet. Det skal legges vekt på faglige råd og barnets medvirkning.
- 1475 • Gjennomføre et kvalitets- og kompetanseløft i kommunalt barnevern.
- 1476 • Sikre bedre oppfølging av sårbare barn og gi barn og familier tidlig hjelp og mer
- 1477 likeverdig behandling.
- 1478 • At familievern skal ha kompetanse på LHBTIQ+-barn slik at foreldre som ønsker det
- 1479 kan få veiledning, og at LHBTIQ+-barn får bistand når omsorgspersoner svikter.
- 1480 • Lovfeste retten til ettervern for barnevernsbarn.
- 1481 • Sikre koordinering av ressursene som settes inn i barnehusene.
- 1482 • Sikre full likebehandling av private, ideelle og statlige aktører i barnevernet.
- 1483 • Utvikle tiltak mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten for å sikre
- 1484 at barn med spesielle behov får et mer helhetlig tilbud.
- 1485 • Videreutvikle modeller med flere tiltak på tvers av hjelpeapparatet, for å gi bedre
- 1486 oppfølging og støtte til familier med lav inntekt for eksempel gjennom hjelp til bolig,
- 1487 økonomi og tilbud om barnehage, SFO og fritidsaktiviteter til barna.

1488 Mangfold og likestilling

1489 *Høyre vil bidra til mer likestilling i samfunnet og legge til rette for at alle skal ha mulighet til å*
 1490 *kombinere jobb og familie.*

1491 Høyre vil styrke likestillingen i samfunnet og legge til rette for at alle skal ha mulighet til å
1492 kombinere familieliv og arbeidsliv. Kjønnssdelte utdannelsesvalg bidrar til å opprettholde et
1493 kjønnsdelt arbeidsmarked. Høyre vil forsterke innsatsen for bedre kjønnsbalanse i
1494 ungdommenes utdannelsesvalg for å bidra til et likestilt arbeidsliv. Høyre jobber for likeverd
1495 og like muligheter for alle, uavhengig av kjønn, bakgrunn, hvem du er tiltrukket av, eller
1496 hvilken kjønnsidentitet du har.

1497 Høyre vil:

- 1498 • At målet om likestilling og likeverd mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagene
1499 og resten av utdannelsesløpet til barn.
- 1500 • At skoler skal legge opp til flere besøk av rollemodeller som kan bidra til å øke
1501 kunnskapsnivået blant elevene om de ulike utdannelses- og yrkesmulighetene.
- 1502 • Støtte holdningsprosjekter for å få større mangfold i utdannelsen.
- 1503 • At større virksomheter skal pålegges å omtale lønnsstatistikk for kvinnelige og
1504 mannlige ansatte i sin årsrapport.
- 1505 • Fortsette med å bekjempe rasisme, religiøs diskriminering, antisemittisme, sosial
1506 kontroll, fordommer basert på kjønn, seksuell identitet og etnisitet.
- 1507 • Forsterke arbeidet for likestilling i minoritetsmiljøer.
- 1508 • At kompetanse om LHBTIQ skal komme inn i rammeplanen til alle relevante
1509 utdannelsesløp.
- 1510 • Styrke forskningen på sykdommer som rammer kvinner spesielt.
- 1511 • Beholde en felles ekteskapslov.
- 1512 • Fjerne skattekasse 2 for å styrke incentivene til å jobbe og for å bidra til mer
1513 likestilling i samfunnet.
- 1514 • Like vilkår for å gi blod for alle i monogame forhold, også homofile menn.
- 1515 • Utrede hvordan trans kan fjernes som diagnose.

1516

1517 Kunnskap gir muligheter for alle

1518 *Høyre vil prioritere et løft for tidlig innsats i skole og barnehage og øke forskningsinnsatsen*
1519 *for å sikre fremtidig velferd.*

1520

1521 Kunnskap gir selvstendighet for den enkelte og velferd for samfunnet. Barnehage og skole er
1522 svært viktige arenaer for å bekjempe sosial ulikhet og utenforskap. Kunnskap gir muligheter
1523 for alle. Kunnskap er en forutsetning for å styrke vår internasjonale konkurransekraft, og er
1524 den viktigste kilden til økt produktivitet. Kunnskap er en forutsetning for å avskaffe
1525 fattigdom, og en investering i stabilitet, demokrati og utvikling. Derfor er det å satse på
1526 kunnskap en investering i fremtiden.

1527 Høyres kunnskapspolitikken vil legge til rette for læring i alle ledd av utdannelsesløpet, fra
1528 barnehagen, gjennom grunnskolen og den videregående skole og over i høyere utdanning.
1529 Høyre vil også stimulere til livslang læring gjennom ulike former for etter- og
1530 videreutdanning. For å styrke vår konkurransekraft og innovasjonsevne må vi utvikle høyere
1531 utdannelses- og forskningsmiljøer av høy kvalitet. For å utvikle samfunnet og sikre velferd i
1532 fremtiden vil Høyre satse målrettet på utdanning og forskning.

1533 **De første årene**

1534 *Høyre vil at barn i barnehagen skal leke, lære og være trygge, og vi vil prioritere flere voksne*
1535 *og høyere kvalitet.*

1536 Barnehagen er en unik arena for utvikling, sosialisering, inkludering og integrering av små
1537 barn. Barnehagen er en del av utdannelsesløpet, men den skal ikke være skole. En god
1538 barnehage er trygg, gir stort rom for lek og moro, og stimulerer sosiale ferdigheter,
1539 nysgjerrighet og læring. Den frie leken er viktig for små barn. For Høyre er det ingen
1540 motsetning mellom lek og læring. De første leveårene er avgjørende for å tilegne seg språk
1541 og tallforståelse. Derfor vil Høyre at alle barnehager skal ha en bevisst strategi for å sørge for
1542 læring på barns premisser i barnehagen.

1543 Høyre fastholder at barnehagen må være et frivillig tilbud. Samtidig er det ønskelig å nå barn
1544 fra enkelte utsatte grupper i større grad, blant annet for å fremme integrering. Tilbudet skal
1545 ikke være avhengig av foreldrenes økonomi. Det viktigste i barnehagen er innholdet og
1546 kvaliteten på tilbudet. Barnehagene må ha tilstrekkelig med barnehagelærere, fagarbeidere
1547 og andre ansatte. Det må gis tilbud om faglig utvikling og påfyll til de ansatte. Samtidig vil
1548 Høyre ha klare krav til et godt pedagogisk arbeid og særlig legge vekt på barnas
1549 språkutvikling. Det er en forutsetning for god læring at alle som jobber i barnehagen,
1550 snakker norsk. Gode overganger mellom barnehage og skole og mellom de ulike trinnene i
1551 skoleløpet bidrar til en bedre skolegang for elevene.

1552 **Høyre vil:**

- 1553 • Ha flere voksenpersoner i barnehagen og sikre en ansvarlig bemanningsnorm.
- 1554 • Ansette flere barnehagelærere og pedagoger, og ha som mål at andelen skal bli 50
1555 prosent.
- 1556 • Styrke tverrfagligheten gjennom å rekruttere øvrig personell med annen relevant
1557 utdanning.
- 1558 • At alle barn skal kunne norsk før de begynner på skolen, og at barnehagen skal ha
1559 klare mål for sitt språkarbeid.
- 1560 • At alle ansatte i barnehagene skal beherske norsk.
- 1561 • Styrke prinsippet om læring gjennom lek i barnehagene.
- 1562 • Sikre at barn som trenger ekstra oppfølging, følges opp.
- 1563 • Etablere sentrale kvalitetsindikatorer for oppfølging av barnehagene og utvide
1564 nettportalen barnehagefakta.no til å inkludere kvalitetskjennetegn og nøkkeltall ved
1565 barnehagene.
- 1566 • Tilby frivillig sommerskole før skolestart.
- 1567 • Legge til rette for at kommunene kan tilby et mer fleksibelt barnehageopptak
1568 gjennom året.
- 1569 • Sørge for bedre kontakt mellom foreldre, barnehage og skole i barnas overgang fra
1570 barnehage til skole.
- 1571 • Utvikle tettere samarbeid mellom institusjonene som utdanner barnehagelærere, og
1572 barnehagene.
- 1573 • Sikre god kvalitet ved å fortsette å styrke satsingen på kompetanse og faglig påfyll for
1574 barnehagelærere og ansatte i barnehagen gjennom å bidra til høy kvalitet på
1575 utdannelses tilbudene i barnehagesektoren.
- 1576 • Fortsatt likebehandle private og offentlige barnehager økonomisk.

1577 **En inkluderende kunnskapsskole**

1578 *Høyre vil gi barna våre trygge rammer og nødvendige ferdigheter til å realisere sine evner,*
1579 *drømmer og ambisjoner.*

1580 Høyre har høye ambisjoner for hver enkelt elev. Veldig mye er bra i norsk skole, men vi har
1581 fortsatt store utfordringer. For mange elever blir hengende etter tidlig i skoleløpet, særlig
1582 gutter, og altfor mange faller ut av den videregående skole. Det er for store
1583 kvalitetsforskjeller mellom både skoler og kommuner. Vårt mål er at elevene skal lære mer
1584 på skolen.

1585 Høyre vil ta i bruk flere digitale læremidler i undervisningen. Det kan bidra til mer tilpasset
1586 undervisning, mindre skolebyråkrati og en enklere hverdag for lærere og skoleledere.
1587 Digitale læremidler kan også bidra til at vi kan tilby smale fag på landsbasis, og som
1588 hjelpemiddel for langtidssyke elever.

1589 Mange elever går ut av grunnskolen uten å ha med seg de grunnleggende ferdighetene de
1590 trenger for å klare seg, altfor få fullfører videregående opplæring, og altfor mange ender opp
1591 utenfor arbeidslivet. Høyre vil bygge videre på Kunnskapsløftet. De grunnleggende
1592 ferdigheter skal fortsatt styrkes, og faglig fordypning må vektlegges mer i nye læreplaner.
1593 Høyre vil styrke de praktisk-estetiske fagenes posisjon i skolen. Høyre vil hegne om skolens
1594 brede dannelsesoppdrag.

1595 **Høyre vil:**

- 1596 • Satse mer på tidlig innsats fra 1. til 4. klasse og prioritere at alle elever skal ha lært å
1597 lese, skrive og regne.
- 1598 • Innføre plikt for skolene til å gi ekstra oppfølging for elever som strever med lesing,
1599 skrivning og regning.
- 1600 • Ha bedre tilpasset undervisning både for elever som trenger ekstra hjelp, og for
1601 elever som trenger ekstra utfordringer.
- 1602 • Reformere spesialundervisningen og sikre at innsatsen settes inn tidlig i
1603 utdannelsesløpet.
- 1604 • Sikre at ressursene kommer elevene som trenger spesialundervisning til gode.
- 1605 • Sette i gang forskning for å analysere hvorfor mange gutter sliter med å finne seg til
1606 rette i norsk skole.
- 1607 • Elever som mangler grunnlag for karakter eller får karakteren 1 i fag ved utgangen av
1608 ungdomskolen skal tilbys forberedende kurs eller få muligheten til å ta fag igjen før
1609 de begynner på VGS.
- 1610 • Følge opp forenklingen av læreplanene slik at de blir mer oversiktlige og gir rom for
1611 større faglig fordypning.
- 1612 • Forsterke innsatsen mot mobbing og trakassering.
- 1613 • Legge bedre til rette for evnerike barn i skolen.
- 1614 • Utvikle tydeligere læringskrav og sikre bedre opplæring i privatøkonomi i skolen.
- 1615 • Ha mer fysisk aktivitet i skolen og bidra til å spre gode eksempler fra skoler og
1616 kommuner.
- 1617 • Ha en skolefritidsordning med god kvalitet som har fokus på lek, kultur- og
1618 fritidsaktiviteter og læringsstøttende aktiviteter som leksehjelp.
- 1619 • Styrke den tverrfaglige satsingen på flere helsesøstre og andre yrkesgrupper i skolen
1620 og i SFO.

- 1621 • Innføre skriftlig eksamen i norsk, matematikk og engelsk for alle elever i tiende
- 1622 klasse.
- 1623 • Redusere antall karakterer i norskfaget fra tre til to, én for muntlig og én for skriftlig
- 1624 norsk.
- 1625 • Integrere kunnskap om og ferdigheter i informasjonsteknologi og digital utvikling
- 1626 bedre i fagene i skolen.
- 1627 • Styrke elevenes digitale ferdigheter ved å la alle skoler tilby koding og
- 1628 programmering som valgfag.
- 1629 • Ta i bruk flere digitale læremidler for å styrke elevenes digitale ferdigheter, gjøre
- 1630 undervisningen mer variert og følge opp den enkelte elev bedre. En forutsetning for
- 1631 god digital undervisning er at lærerne har tilstrekkelig digital kompetanse.
- 1632 • Innføre et mer praktisk rettet håndverksfag i grunnskolen, som alle elever skal kunne
- 1633 velge.
- 1634 • Styrke de praktisk-estetiske fagene blant annet gjennom å stille krav til at lærere har
- 1635 fordypning i fagene.
- 1636 • Prioritere flere fagtimer med en faglærer fremfor heldagsskole.
- 1637 • Heve kompetansen blant dagens rådgivere, gjennom etter- og videreutdanning, for
- 1638 å sette rådgivningstjenesten bedre i stand til å hjelpe ungdom til å ta gode
- 1639 utdannelses- og yrkesvalg.

1640 **Videregående opplæring og yrkesfag**

1641 *Høyre vil ha mer læring i skolen, redusere frafallet og fortsette satsingen på yrkesfagene.*

1642 Videregående opplæring skal gi elever grunnlag for et videre liv i studier eller yrkesaktivitet.

1643 Det er her grunnlaget for den enkeltes karrierevei legges. Derfor bør alle elever gis et tilbud

1644 som passer til deres evner, deres ønsker for fremtiden og arbeidsmarkedets behov. Høyre vil

1645 sikre særpreget til både studieforberedende og yrkesfaglige studieprogrammer. Skolen må

1646 ha høye forventninger til elevene og forberede dem på videre studier og arbeidsliv. Norge

1647 trenger flere dyktige fagarbeidere både i privat og offentlig sektor. Høyre vil fortsette løftet

1648 for yrkesfagene og øke antall lærlingplasser.

1649 **Høyre vil:**

- 1650 • At innen 2030 skal minst ni av ti elever som begynner i videregående opplæring,
- 1651 fullføre og bestå.
- 1652 • Fortsette systematisk utprøving av tiltak for å få frafallet ned, herunder tettere
- 1653 oppfølging av elever som står i fare for å droppe ut av skolen.
- 1654 • At videregående skoler inngår samarbeid med institusjoner innen høyere utdanning
- 1655 for å sikre at elever som ønsker det skal få ta fag på høyere nivå.
- 1656 • Legge til rette for at flere elever på den videregående skole kan ta et semester i et
- 1657 annet land eller en annen del av landet.
- 1658 • Innføre fritt skolevalg i alle fylker.
- 1659 • Ha bedre samarbeid mellom rådgivningstjenesten i skolen, NAV og
- 1660 karriereveiledningssentrene, for å sette dem i stand til å nå ut til flere elever.
- 1661 • Ha entreprenørskap som valgfag i skolen.
- 1662 • Si ja til etablering av egne videregående skoler som satser på realfag, språk og
- 1663 økonomi, etter modell fra toppidrettsgymnas.

- 1664 • Legge til rette for konkurranse om utvikling av digitale læremidler i skolen, for å få
- 1665 bedre kvalitet og flere tilbydere.
- 1666 • Ta i bruk digitale verktøy, inkludert virtualiserings- og simuleringsteknologi, for å
- 1667 styrke undervisning, særlig innen yrkesfag og på fagskolene.
- 1668 • Øke bruken av TAF/TIP som gjør det mulig for elever å kombinere yrkesfag og
- 1669 allmenn videregående.
- 1670 • Flytte skriftlig eksamen for avgangskullet til før 17. mai, uten å redusere det totale
- 1671 antall undervisningstimer.
- 1672 • Vurdere muligheten for raskere kontinuasjonseksamen for elever som har strøket på
- 1673 eksamen i videregående opplæring.
- 1674 • Beholde en nasjonal fraværsgrense i den videregående skole.
- 1675 • Beholde muligheten til å etablere og drive offentlig finansierte friskoler som et
- 1676 alternativ til den offentlige skolen. Friskolene er et viktig supplement og alternativ til
- 1677 den offentlige skolen både på grunnskole- og videregående skole-nivå.
- 1678 • Legge til rette for mer erfaringsutveksling mellom offentlige skoler og friskoler.
- 1679 • Bruke tekster på både nynorsk og bokmål gjennom hele skoleløpet.
- 1680 • Avvikle ordningen med egen karakter og eksamen i sidemål på ungdomsskolen og i
- 1681 videregående opplæring.
- 1682 • Innføre forsøk hvor elever på studieforbereende linjer i den videregående skole får
- 1683 mulighet til å velge færre fag de siste to årene, men med mer fordypning i fagene
- 1684 som velges.
- 1685 • Gjøre det lettere å bytte fra et studieforbereende til et yrkesfaglig
- 1686 utdannelsesprogram.
- 1687 • La flere elever i yrkesfagene få videregående opplæring med mye praksis og lite teori
- 1688 gjennom å opprette flere tilbud innenfor praksisbrevordningen.
- 1689 • Sikre elever og lærlingers rett til å vurdere undervisnings- og læringsmiljøet i skole og
- 1690 lærebedrift.
- 1691 • Fortsette å øke lærlingtilskuddet og ha som mål at det på sikt skal ligge på samme
- 1692 nivå som kostnaden av en yrkesfaglig skoleplass.
- 1693 • Øke utstyrsstipendiet for de dyrere yrkesfaglige studieretningene og ha oppdatert og
- 1694 kvalitetssikret utstyr ved de yrkesfaglige studieretningene.
- 1695 • Starte forsøk i utvalgte bransjer med et lærlingfond etter modell fra Danmark, for å få
- 1696 flere lærlingplasser. Staten og kommunene må gå foran og øke inntaket av lærlinger.
- 1697 • Øke bruken av vekslingsmodeller, slik at flere elever får relevant praksis også de to
- 1698 første årene av yrkesutdannelsen. Jobbe for at fylkeskommunene og partene i
- 1699 arbeidslivet skal legge til rette for flere lærlingplasser i regionen, og for at de skal få
- 1700 større innflytelse til å påvirke yrkesopplæringen i tråd med behovene i arbeidslivet.
- 1701 • Videreutvikle utdannelsesløp (Y-veien) som gir større utviklingsmuligheter og bedre
- 1702 overgang mellom fagbrev og høyere utdanning.
- 1703 • At elever med dårlig motivasjon og læringsmestring kan tilbys utplassering i yrkeslivet
- 1704 eller alternativ opplæring i kortere perioder, i den videregående skole.
- 1705 • Gjennomgå den yrkesfaglige opplæringen og blant annet vurdere tiltak for flere
- 1706 lærlingplasser, opptakskrav for å ta påbygning og flere alternative opplæringsløp à la
- 1707 praksisbrevordningen.
- 1708 • Ha flere alternative opplæringsarenaer hvor ungdom som sliter med motivasjonen,
- 1709 får jobbe praktisk og variert som en del av skoledagen.

1710 Gode lærere og skoleledere

1711 *Høyre vil ha gode lærere og skoleledere som får gode utviklingsmuligheter i skolen.*

1712 God ledelse er avgjørende for elevenes læring. Læreren er lederen i klasserommet og
1713 ansvarlig for elevenes læring, og rektor er ansvarlig for skolens resultater. Høyre vil heve
1714 lærerprofesjonens status og anseelse i samfunnet. Læreren er en kunnskapsarbeider, og
1715 kvaliteten på undervisningen er avhengig av lærerkollegiets motivasjon og faglige
1716 kompetanse. Høyre vil at de flinkeste lærerne skal fortsette å undervise, og at det skal bli
1717 mulig å stige i gradene som lærer og bli spesialist med økt prestisje, økt lønn og økt status.
1718 Den viktigste innovasjonen i skolen må drives frem av faglig sterke lærere.

1719

1720 Høyre vil:

- 1721 • Fortsette arbeidet med å fjerne unødvendig byråkrati for lærerne i skolen.
- 1722 • Fortsette satsingen på videreutdanning av lærere.
- 1723 • Vurdere om lærerprofesjonen selv skal ha et større ansvar for deler av
- 1724 skoleutviklingsmidlene.
- 1725 • Ha som mål at alle lærere skal ha fordypning i fagene de underviser i.
- 1726 • Arbeide for strengere opptakskrav til lærerstudiene.
- 1727 • Rekruttere flere yrkesfaglærere, blant annet gjennom rekrutteringsstipender.
- 1728 • Benytte stipendordninger for å gi ikke-kvalifisert utdannelsepersonell i skole og
- 1729 yrkesopplæring mulighet til å ta pedagogikkutdanning og dermed kvalifisere til fast
- 1730 ansettelse.
- 1731 • Styrke hospiteringsordningene for yrkesfaglærere.
- 1732 • Fortsette arbeidet med å etablere nye karriereveier i skolen, blant annet ved å
- 1733 videreføre nye stillingskategorier som lærerspesialist, for eksempel førstelærer og
- 1734 førstelektor, i henholdsvis grunnskolen og den videregående opplæring.
- 1735 • Fremme bedre samarbeid mellom skole, høyere utdanning og arbeidsliv,
- 1736 eksempelvis gjennom mer hospitering for lærere i arbeidslivet, forskningsnær
- 1737 undervisning og lektor 2-program.
- 1738 • Fullføre og kvalitetssikre en femårig masterutdanning for lærere.
- 1739 • Styrke satsingen på profesjonsfaglig digital kompetanse i lærerutdanningen og etter-
- 1740 og videreutdanningen av lærere.
- 1741 • Gi rektorer rett og plikt til etter- og videreutdanning.
- 1742 • Fortsette satsingen på rektorskolen, blant annet ved å gjøre rektorutdanningen til et
- 1743 permanent utdanningsprogram.
- 1744 • Styrke kompetansen om evnerike barn i lærerutdanningen.
- 1745 • Jobbe for å få flere yrkesgrupper inn i skolen for å bygge lag rundt eleven.

1746 Aktive skoleeiere for å styrke elevenes læring

1747 *Høyre vil ha aktive og engasjerte skoleeiere, og mener nasjonale myndigheter må ha klare*
1748 *forventninger til resultater, samtidig som det lokale handlingsrommet må være stort.*

1749 Det er for store forskjeller i kvalitet og resultater mellom skoler og mellom kommuner. Alle
1750 skoleeiere må ha gode systemer for kvalitetssikring, kvalitetsutvikling og kvalitetskontroll.
1751 Hensikten med all kartlegging i skolen må være å øke skolens bidrag til den enkelte elevs
1752 læringsutbytte. God ledelse på den enkelte skole er en forutsetning for økt læringsutbytte

1753 for elevene og bedre resultater. Høyre mener at det tilsynet som føres med skoler i dag, i for
1754 liten grad vektlegger elevenes læringsutbytte og kvaliteten i skolen.

1755 Høyre vil:

- 1756 • Innføre en nasjonal ordning for å veilede og følge opp skoleeiere og skoler med
1757 vedvarende svake resultater. Kommuner og fylkeskommuner med svake
1758 skolerresultater skal bli pålagt bistand fra et nasjonalt veilederkorps.
- 1759 • At skoleeiere skal kartlegge læringsresultatene gjennom hele skoleløpet og sikre full
1760 åpenhet om resultater på skolenivå.
- 1761 • At skoleeiere skal ha god informasjonsflyt om elevene ved alle overganger til en ny
1762 skole i løpet av utdannelsesløpet.
- 1763 • Styrke kompetanse- og forskningsmiljøer om skoleeierrollen og stimulere til deling av
1764 beste praksis.
- 1765 • Vri midlene som staten bruker til skoleutvikling, med mål om at skoleutvikling
1766 primært skal skje gjennom samarbeid mellom kommuner og de høyere
1767 utdannelseinstitusjonene.

1768 Livslang læring

1769 *Høyre vil at det skal bli enklere å tilegne seg ny kunnskap og kompetanse mens man er i jobb.*

1770 Norsk arbeidsliv preges av kontinuerlig omstilling. Nye teknologiske muligheter,
1771 globalisering, migrasjon og en aldrende befolkning gjør at endringene er hurtige, og behovet
1772 for omskolering og kompetanseheving vil være økende.

1773 Norge må aktivt utnytte mulighetene fra ny teknologi til å styrke konkurransekraften i
1774 næringslivet, styrke verdiskapingen i offentlig sektor og håndtere vår tids store
1775 samfunnsutfordringer. Ny teknologi, som omfattende digitalisering, robotisering og
1776 automatisering, vil føre til et endret innhold i mange jobber, mens andre jobber blir erstattet
1777 av teknologiske løsninger. Det frigjør arbeidskraft, men krever også betydelige investeringer i
1778 ny kompetanse for å utnytte mulighetene ny teknologi gir.

1779 Høyre vil:

- 1780 • Sikre at alle som står utenfor arbeidslivet, og som får hjelp av offentlige etater,
1781 automatisk får tilbud om kartlegging av grunnleggende ferdigheter som lesing og
1782 skriving.
- 1783 • Styrke program for opplæring i arbeidslivet gjennom Kompetansepluss-ordningen
- 1784 • Legge til rette for bedre kompetanse- og karriereutvikling for arbeidstagere gjennom
1785 hele yrkesløpet og spesielt se på muligheter for økt kompetansebygging for seniorer.
- 1786 • Styrke videreutdannelsesprogrammer rettet inn mot bransjer i en omstillingsfase.
- 1787 • Bygge ut og gjennomføre en nasjonal strategi for kompetanseløft i arbeidslivet i
1788 samarbeid med partene.
- 1789 • Prøve ut en ordning hvor NAV kan gi tilbud om formell kompetanse på
1790 grunnskolenivå eller videregående opplæring, mens arbeidssøkeren mottar støtte fra
1791 NAV.
- 1792 • Vurdere en ordning med KompetanseFunn etter modell fra SkatteFunn, hvor
1793 bedriftene får kompensert for utgifter til kompetanseheving.
- 1794 • Stimulere universiteter, høyskoler og fagskoler til å utvikle etter- og
1795 videreutdannelsesstilbud i tett dialog med arbeidslivet.

- 1796
- Utvide Kompetansepluss-ordningen til å gjelde fagopplæring på arbeidsplassen.

1797 **Attraktive fagskoler**

1798 *Høyre vil styrke fagskolene slik at det skal bli mer attraktivt å ta høyere fagutdanning.*

1799 Fagskolene er en viktig del av det norske utdannelsesstilbudet, kjennetegnet av et særlig tett
1800 samarbeid med arbeidslivet. Mange fagarbeidere ønsker og har behov for kompetanse ut
1801 over fagbrev, mens arbeidslivet etterspør slik kompetanse. Høyre vil videreutvikle fagskolene
1802 som utdanningsløp og sikre god rekruttering til disse læringsstedene.

1803

1804 **Høyre vil:**

- 1805 • Utvikle fagskolene som en attraktiv og selvstendig utdannelsesvei.
- 1806 • Stimulere strukturendringer for å få sterkere fagskoler.
- 1807 • Styrke fagskolene gjennom en forutsigbar og fleksibel statlig finansieringsordning
- 1808 som belønner kvalitetsforbedringer.
- 1809 • Sørge for tydelig arbeidsdeling mellom fagskolesektoren og universitets- og
- 1810 høyskolesektoren.
- 1811 • Ha tydelige, forutsigbare og gjensidige overgangsordninger mellom fagskoler og
- 1812 universiteter og høyskoler.
- 1813 • Sørge for at rådgivningstjenesten i grunnskolen og den videregående opplæring, NAV
- 1814 og de regionale karrieresentrene styrker sin kompetanse på fagskoleutdanning for å
- 1815 bidra til synlighet og rekruttering til fagskolene.

1816 **Høyere utdanning og forskning**

1817 *Høyre vil ha høyere kvalitet i norsk høyere utdanning, flere miljøer i verdenstoppen og sikre*
1818 *en fortsatt offensiv satsing på forskning.*

1819 Studentene skal lykkes gjennom å møte studietilbud preget av høy kvalitet og relevans, høye
1820 ambisjoner og tydelige forventninger til studentene. Kvaliteten på undervisningen må opp.

1821 Gode prioriteringer er nødvendig. Et lite land som Norge må satse på å utvikle noen
1822 fagmiljøer til å bli verdensledende, samtidig som vi satser tungt på forskning og utvikling
1823 innen områder hvor vi har særlige fortrinn og behov.

1824 Høyre vil styrke forskningen for å løse store samfunnsutfordringer, bidra til innovasjon og
1825 konkurransekraft og til ny erkjennelse og en opplyst samfunnsdebatt. Høyre legger særlig
1826 vekt på at offentlig finansiert forskning skal ha høy kvalitet og være uavhengig av politiske
1827 føringer eller særinteresser som kan rokke ved forskningens troverdighet.

1828 Norske fagmiljøer må samarbeide mer og bedre internasjonalt. Det er viktig for å øke
1829 kvaliteten i forskning og utdanning, for å delta i den internasjonale dugnaden for ny
1830 kunnskap og for å hente hjem kunnskap utviklet utenfor Norges grenser. Høyre vil legge til
1831 rette for at ny kunnskap tas i bruk gjennom økt samarbeid mellom universiteter,
1832 forskningsinstitutter og arbeidslivet, og gjennom økt kommersialisering og nyetableringer
1833 basert på forskningsbasert kunnskap.

1834 **Høyre vil:**

- 1835 • Gjennomføre Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

- 1836 • Videreutvikle ordninger som støtter opp under fremragende miljøer innen
- 1837 utdanning (SFU), forskning (SFF), innovasjon (SFI) og fornybar energi og
- 1838 miljøteknologi (FME).
- 1839 • Sikre at vitenskapelig kvalitet veier tyngre for offentlige investeringer i forskning og
- 1840 sikre at forskning som ikke leverer på kvalitet eller mot relevant formål blir lagt ned.
- 1841 • Videreføre arbeidet med å etablere sterkere universiteter og høyskoler, blant annet
- 1842 gjennom bedre arbeidsdeling mellom lærestedene slik at utdannelses tilbudene
- 1843 forankres i sterke og forskningsaktive fagmiljøer.
- 1844 • Fordele mer av statstilskuddet til høyere utdanning gjennom konkurransearenaer
- 1845 basert på oppnådde resultater.
- 1846 • Gjennomføre tiltakene i kvalitetsmeldingen for høyere utdanning, blant annet for å
- 1847 styrke undervisningskvaliteten.
- 1848 • Videreutvikle ordningen med utviklingsavtaler mellom staten og
- 1849 utdanningsinstitusjonene og knytte økonomiske virkemidler til avtalene.
- 1850 • Styrke den offentlige forskningsinnsatsen ytterligere for å nå målet om at de totale
- 1851 forskningsinvesteringene skal utgjøre 3 prosent av BNP innen 2030, hvorav 2 prosent
- 1852 bør utgjøres av privatfinansiert forskning.
- 1853 • Stimulere til mer forskning i næringslivet og tettere samarbeid mellom forskning og
- 1854 næringsliv, blant annet gjennom SkatteFunn-ordningen, Brukerstyrt
- 1855 innovasjonsarena (BIA) og andre næringsrettede programmer i Forskningsrådet.
- 1856 • Etablere et vitenskapelig rådgivende organ for regjeringen for å fremme utdanning
- 1857 og forskning av høy kvalitet og relevans på tvers av alle samfunnssektorer.
- 1858 • Styrke virkemidlene som fremmer innovasjon i offentlig sektor og tjenesteytende
- 1859 næringer.
- 1860 • Utvikle sterkere forskningsinstitutter. De anvendte forskningsinstituttene har en
- 1861 nøkkelrolle for omstilling og innovasjon.
- 1862 • Videreutvikle nærings-PhD og offentlig-PhD og innføre tilsvarende ordninger for
- 1863 post.doc.
- 1864 • Gi forskningsinstitusjonene ressurser til å opprette flere vitenskapelige stillinger.
- 1865 • Sikre felles nasjonale standarder for helseprofesjoner i utdannelsen.
- 1866 • Innføre moderate skolepenger for studenter fra land utenfor EØS-området.
- 1867 • Styrke prinsippet om åpen forskningspublisering for å gjøre kunnskapen tilgjengelig
- 1868 for flere.
- 1869 • Satse på EUs forskningsprogrammer og sikre rammebetingelser for norske aktører
- 1870 som deltar i EU-prosjekter.
- 1871 • Legge til rette for at utdanningsinstitusjonene kan ta i bruk supplerende
- 1872 inntaksformer som motivasjonsbrev, opptaksprøver og intervju.

1873 **Bedre kvalitet på studiene og en enklere studenthverdag**

1874 *Høyres mål er høyere utdanning som holder høy kvalitet, og som er tilgjengelig basert på*

1875 *kvalifikasjoner, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn.*

1876 Studentene skal lykkes gjennom å møte studietilbud preget av høy kvalitet og relevans, høye

1877 ambisjoner og tydelige forventninger til studentene, og gode rammebetingelser som

1878 stimulerer til fullføring av studier på normert tid. Studiefinansiering og velferdsordninger må

1879 ta bedre hensyn til at studenter kan velge å få barn i studietiden. Gratisprinsippet skal

1880 videreføres. Vi må prioritere studietilbud som gir kompetanse Norge har særlig behov for i
1881 tiårene fremover.

1882 Høyre vil:

- 1883 • Innfase 11 måneders studiestøtte frem mot 2020.
- 1884 • Forbedre støtteordningene til studenter med barn.
- 1885 • Gi studenter mulighet til å oppta ytterligere lån i Lånekassen.
- 1886 • Heve inntektstaket for omgjøring av studielån til stipend.
- 1887 • Forbedre støtten til norske studenter i utlandet for å motivere flere studenter til å ta
1888 studier utenlands, blant annet ved å øke støtten til studenter som tar utdanning ved
1889 velrenommerte universiteter i utlandet.
- 1890 • Øke antall studentboliger og prioritere områder med særlig press.
- 1891 • Gjøre studentboliger om til et eget arealformål i plan- og bygningsloven.
- 1892 • Styrke arbeidet med oppfølging av studentenes psykiske helse.
- 1893 • Sikre bedre oppfølging av studentene for å sikre deres faglige progresjon.
- 1894 • Satse på forebyggende helsetiltak blant studenter.
- 1895 • Ha flere studieplasser innenfor digitalisering, informasjonsteknologi og andre IKT-fag.
- 1896 • Gi norske utenlandsstudenter muligheten til å jobbe ved siden av studiet uten å
1897 miste medlemskapet i folketrygden.
- 1898 • Utrede endringer i studiefinansieringen slik at den i større grad belønner studenter
1899 for å fullføre på normert tid.
- 1900 • Stimulere den høyere utdannelsektor til å innføre digital vurdering og eksamen i
1901 de fagene hvor det er naturlig.
- 1902 • Arbeide for at universiteter og høyskoler samarbeider mer med det lokale
1903 arbeidslivet, blant annet ved å tilby mer arbeidspraksis under utdanningene.

1904 Trygghet for hjelp når du trenger det

1905 *Høyre vil ha en velferdsreform som gir flere en ny sjanse i arbeidslivet og færre på*
1906 *passiviserende stønader.*

1907 Arbeid er grunnlaget for vår felles velferd. Det er vi som i fellesskap skaper verdiene vi
1908 bruker og fordeler. Høyre vil styrke arbeidslinjen og sikre at de som kan jobbe, får jobbe, og
1909 øke respekten for alle typer arbeid. En jobb er den sikreste veien ut av fattigdom. Vi må
1910 senke terskelen inn i arbeidslivet slik at flere får en ny sjanse.

1911 Et inkluderende, omstillingsdyktig og likestilt arbeidsliv forutsetter seriøse aktører som følger
1912 reglene. Høyre vil slå ned på arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, som truer det norske
1913 arbeidslivet. Vi lever lenger, og da må vi også jobbe lenger. Høyre ser på seniorer i
1914 arbeidslivet som en ressurs, ikke som en byrde. Vi vil gjøre det enklere for arbeidstagere å
1915 stå lenger i jobb, og vi vil samtidig se kritisk på velferdsordninger som svekker seniorennes
1916 plass i arbeidslivet

1917 Velferdssystemet vårt er i dag altfor sentralstyrt og uoversiktlig. Mange av støtteordningene
1918 våre risikerer å holde mennesker utenfor arbeidslivet i stedet for å hjelpe dem inn. Høyre vil
1919 ha en velferdsreform for å forenkle stønadssystemet og styrke arbeidslinjen. Samtidig må vi

1920 sikre at mennesker som trenger hjelp, faktisk får det. Velferdssystemet vårt må bli bedre til å
1921 hjelpe dem som trenger det aller mest. . Ingen skal tape på å kombinere jobb og trygd.

1922 **Et godt arbeidsliv for alle**

1923 *Høyre vil ha et trygt arbeidsliv med rom for flere enn i dag.*
1924

1925 Norge har et trygt arbeidsliv preget av ordnede forhold. Gjennom samarbeidet mellom
1926 arbeidsgivere og arbeidstagere har Norge skapt et av verdens mest moderne og
1927 omstillingsdyktige arbeidsmarkeder. Høyre vil ha et arbeidsliv med seriøse arbeidsgivere, og
1928 vil bekjempe arbeidslivskriminalitet gjennom samarbeid mellom offentlige myndigheter og
1929 arbeidslivets parter. Høyre mener det er en konkurransefordel med et godt organisert og
1930 likestilt arbeidsliv med høy organisasjonsgrad. Høyre vil videreutvikle den norske modellen.

1931 Høyres mål er et inkluderende og godt arbeidsliv. Altfor mange jobber ufrivillig deltid,
1932 spesielt i helsesektoren. Høyre er opptatt av at arbeidsgivere og arbeidstagere skal kunne
1933 finne fleksible løsninger som åpner for at flere som ønsker det, får jobbe heltid. Vi må
1934 tilrettelegge bedre slik at også personer med nedsatt funksjonsevne kan delta i arbeidslivet.
1935 Høyre vil at eldre med god arbeidsevne skal få mulighet til å stå lenger i arbeid, og vil legge
1936 til rette for at samfunnet i større grad kan benytte ressursene de eldre har. Et trygt arbeidsliv
1937 må tilpasse seg endringer i jobbmønstre og familieliv. Høyre vil ha en moderne, trygg og
1938 fleksibel arbeidsmiljølov.

1939 **Høyre vil:**

- 1940 • Beholde fast ansettelse som hovedregel i arbeidslivet.
- 1941 • Fortsatt arbeide for å redusere bruken av midlertidige stillinger i offentlig sektor.
- 1942 • Legge til rette for flere hele stillinger, alternative turnusordninger og for at flere
1943 velger å jobbe heltid.
- 1944 • At gradering skal være hovedregelen ved mottak av helserelaterte ytelser og ved
1945 sykemelding, og sikre at de som kan og vil jobbe, får mulighet til å bruke
1946 restarbeidsevnen sin.
- 1947 • Heve frikortgrensen.
- 1948 • Gi mottagere av offentlige ytelser større mulighet til å ta studiepoenggivende
1949 utdanning.
- 1950 • Tilby flere varig tilrettelagte arbeidsplasser, spesielt i ordinært arbeidsliv (VTO), og
1951 sørge for at de varige tilrettelagte arbeidsplassene (VTA) i større grad tilbys
1952 utviklingshemmede.
- 1953 • Støtte opp under flere treparts-bransjeprogrammer i områder som har problemer
1954 med dårlige arbeidsvilkår.
- 1955 • Styrke arbeidet mot høyt sykefravær og kritisk gjennomgå innretningen på dagens IA-
1956 avtale (inkluderende arbeidsliv) sammen med avtalepartene før avtalen eventuelt
1957 fornyes.
- 1958 • Gi arbeidssøkere med psykiske helseutfordringer samordnet oppfølging fra NAV og
1959 helsetjenesten parallelt.
- 1960 • Styrke arbeidsgiverens rolle i å forhindre langtidssykefravær ved å vurdere å forlenge
1961 arbeidsgiverperioden uten at den totale kostnaden for arbeidsgiveren øker.
- 1962 • At skatte- og velferdsordningene skal bygge opp under arbeidslinjen.

- 1963 • Forenkle legeerklæringsskjemaet for fastlegene i samarbeid med Legeforeningen og
- 1964 gi de ansatte i NAV ansvaret for å vurdere ytelse og arbeidsevne i samråd med
- 1965 brukeren.
- 1966 • Øke bruken av lønnstilskudd for å hjelpe flere inn i arbeidslivet.
- 1967 • Inkludere flere med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet gjennom blant annet bedre
- 1968 tilrettelegging og mer bruk av personlig tilretteleggingsavtaler.
- 1969 • Beholde fagforeningsfradraget på dagens nivå for å sikre en høy organisasjonsgrad.
- 1970 • Sikre at kampen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping blir prioritert av
- 1971 berørte etater, satse på de samlokaliserte sentrene som en spydspiss i kampen mot
- 1972 arbeidslivskriminalitet og sikre bedre informasjonsdeling.
- 1973 • Øke bevisstheten hos offentlige innkjøpere i stat og kommune om deres ansvar for å
- 1974 bidra til et seriøst arbeidsliv gjennom sine anskaffelser.
- 1975 • Styrke det internasjonale samarbeidet mot grenseoverskridende
- 1976 arbeidslivskriminalitet.
- 1977 • Gjøre lønnsinndrivelse til en del av ordningen med fri rettshjelp for å styrke kampen
- 1978 mot useriøse aktører.
- 1979 • Styrke programmer for kompetanseheving i arbeidslivet.
- 1980 • Ha en moderne arbeidsmiljølovgivning som sikrer trygghet for den enkelte og
- 1981 nødvendig fleksibilitet i organiseringen av det daglige arbeid.
- 1982 • Sette ned et utvalg som vurderer sykelønnsordningen.

1983 Ny sjanse

1984 *Høyre vil gi tilpasset hjelp og legge bedre til rette for dem som vil tilbake i arbeidslivet, og la*

1985 *den frivillige sektoren og sosiale entreprenører delta mer i velferdsarbeidet.*

1986

1987 Høyre vil ha et inkluderende arbeidsliv der flere får mulighet til å delta. Altfor mange står

1988 utenfor arbeidslivet, og det er særlig bekymringsfullt når det gjelder unge mennesker. Høyre

1989 vil gjennomgå trygdesystemet for å sikre at det får arbeidsledige raskt i arbeid, og at alle får

1990 utnyttet sin restarbeidsevne. Å stille krav er å bry seg. Derfor er Høyre opptatt av å ha

1991 aktivitetsplikt for å sikre at mottagere av sosialhjelp er i aktivitet. Høyre vil senke tersklene

1992 for deltagelse i arbeidslivet for personer med nedsatt funksjonsevne. Vi vil ha et bedre

1993 samarbeid mellom arbeidsgivere, NAV, bemanningsbransjen, attføringsbedrifter og andre

1994 tiltaksleverandører for å få flere i arbeid.

1995 Noen opplever et NAV-system som ikke gir dem den oppfølgingen de trenger. Andre får

1996 hjelp, men ikke en hjelp som er tilpasset deres situasjon. For Høyre er valgfrihet viktig. Å

1997 bestemme over sitt eget liv styrker selvfølelsen, selvrespekten og motivasjonen.

1998 Frivilligheten og de sosiale entreprenørene er sentrale bidragsyttere til den velferden vi har i

1999 samfunnet. Noen jobber etter velprøvde metoder, andre forsøker å skape nye. Høyre ønsker

2000 å styrke de sosiale entreprenørenes muligheter til å delta i velferdsarbeidet i samfunnet.

2001 Høyre vil:

- 2002 • Gjennomføre en harmonisering og forenkling av trygdesystemet, herunder å utrede
- 2003 muligheten for en sammenslåing av dagpenger og arbeidsavklaringspenger (AAP) for
- 2004 å sikre fleksibilitet og hindre negative incentiveffekter i trygdesystemet.
- 2005 • Ha mindre sentral detaljstyring og gi NAV større ansvar for å sikre brukerne riktig
- 2006 tiltak til riktig tid.

- 2007 • Gjennomføre målet om at ingen NAV-brukere under 30 år skal gå ledige i mer enn
- 2008 åtte uker uten å få et tilbud om arbeid eller utdanning, arbeidstrening eller annen
- 2009 aktivitet.
- 2010 • Innføre et nasjonalt forsøk der en andel av det statlige trygdebudsjettet overføres til
- 2011 kommunene, slik at de får ansvar for å finansiere noe av trygden sammen med
- 2012 staten, og får beholde pengene de ville brukt på å utbetale trygd, dersom de lykkes i
- 2013 å hjelpe utsatte grupper inn i arbeidslivet.
- 2014 • Sikre et bedre samarbeid mellom NAV, bemanningsbransjen og arbeidsgivere for å få
- 2015 flere i arbeid.
- 2016 • Senke tersklene for sosialhjelpsmottageres adgang til statlige arbeidsmarkedstiltak,
- 2017 for å sikre at brukere får den hjelpen de skal ha.
- 2018 • Gjennomføre aktivitetsplikt for mottagere av sosialhjelp i alle kommuner, og
- 2019 prioritere de yngste mottakerne først.
- 2020 • Stille strengere krav til NAVs tiltaksleverandører og sørge for at dårlige resultater får
- 2021 konsekvenser for tiltaksleverandøren.
- 2022 • Innføre forsøk med velferdsobligasjoner for å mobilisere sosiale entreprenører.
- 2023 • Jobbe systematisk for at flere ideelle og sosiale entreprenører skal få ta del i å løse
- 2024 sosiale utfordringer i samfunnet, blant annet ved å øke kommunenes
- 2025 innkjøpskompetanse om sosiale entreprenører.

2026 **Et styrket sosialt sikkerhetsnett for dem som trenger det.**

2027 *Høyre vil gi trygghet og et bedre støttetilbud til dem som trenger det.*

2028

2029 Gjennom felles beslutninger har vi bygget et sikkerhetsnett for å gi trygghet til dem som
 2030 faller utenfor arbeidslivet. Det er bra for storsamfunnet, men viktigst av alt er at det er bra
 2031 for den enkelte. De fleste barn i Norge vokser opp i trygge familier med gode økonomiske
 2032 vilkår. Samtidig er det familier som faller utenfor på grunn av dårlige levekår, svak økonomi
 2033 eller begge deler. Det rammer barna. Høyres mål er å skape muligheter for alle. Vi vil styrke
 2034 det sosiale sikkerhetsnettet. Gode oppvekstvilkår betyr også at alle barn kan delta i
 2035 fritidsaktiviteter.

2036

2037 **Høyre vil:**

- 2038 • Fortsette arbeidet med å sikre at alle barn og unge får delta på fritids- og
- 2039 kulturaktiviteter.
- 2040 • Videreføre redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid i barnehagen for barn av
- 2041 foreldre med svak økonomi.
- 2042 • Legge til rette for at flere kan eie sin egen bolig, for eksempel ved i større grad å ta i
- 2043 bruk den boligsosiale modellen leie-før-eie over hele landet.
- 2044 • Økte rammer til startlån for barnefamilier og særlig til enslige forsørgere.
- 2045 • Styrke behandlingen og ettervern innen rusomsorg og psykiatri.
- 2046 • Satse på en inkluderende kunnskapsskole som et av de viktigste verktøy for å hindre
- 2047 økende forskjeller.
- 2048 • Videreutvikle modeller med flere tiltak på tvers av hjelpeapparatet for å gi bedre
- 2049 oppfølging og støtte til familier med lavinntekt, for eksempel gjennom hjelp til bolig,
- 2050 økonomi og tilbud om barnehage, SFO og fritidsaktiviteter til barna.

2051 **Eldrepolitikk - Flere år og flere muligheter**

2052 *Høyre vil ha et samfunn som gir eldre som kan og vil, muligheter til å delta lenger i*
2053 *arbeidslivet.*

2054

2055 Nordmenn lever stadig lenger, og vi er allerede én million innbyggere over 60 år i Norge.

2056 Høyre mener vi må gripe de mulighetene det gir. Vi må legge til rette for at alle som har god
2057 arbeidsevne og som ønsker det, kan stå lenger i arbeidslivet. Fremtidens eldre vil være
2058 sprekere og friskere enn gårsdagens eldre. Med bedre helse kan vi arbeide lenger. Likevel er
2059 det fortsatt holdninger, atferd og ordninger som kan virke ekskluderende for seniorer.

2060 **Høyre vil:**

- 2061 • Legge til rette for at flere eldre med god arbeidsevne kan stå lenger i arbeid dersom
2062 de ønsker det.
- 2063 • Legge til rette for bedre kompetanse- og karriereutvikling for arbeidstagere gjennom
2064 hele yrkesløpet, og spesielt se på muligheter for økt kompetansebygging for seniorer.
- 2065 • Gjennomgå særaldersgrensene og andre lovbestemte aldersgrenser i offentlig sektor
2066 i samarbeid med partene i arbeidslivet, med mål om å la flere som har god
2067 arbeidsevne, få mulighet til å stå lenger i jobb.
- 2068 • Fullføre gjennomføringen av pensjonsreformen i offentlig og privat sektor.
- 2069 • Forebygge og begrense tidlig avgang fra arbeidslivet via helserelaterte trygdeytelser.
- 2070 • Gjennomgå særordninger for å gjøre seniorarbeidstagere mer attraktive i
2071 arbeidslivet.
- 2072 • Følge opp strategien for et aldersvennlig samfunn for å stimulere til aktivitet og
2073 arbeid for eldre.
- 2074 • Vurdere å heve den øvre aldersgrensen for domsmenn og meddommere.
- 2075 • Vurdere å øke den øvre aldersgrensen i arbeidslivet og gjennomføre en kritisk
2076 vurdering av lovverk og arbeide mot holdninger i samfunnet som gir grunnlag for
2077 usaklig aldersdiskriminering.

2078

2079

2080 **Pasientens helsetjeneste**

2081 *Høyre vil utvikle pasientenes helsetjeneste, og særlig prioritere kvalitet i behandlingen og*
2082 *oppfølgingen av de pasientgruppene som er mest sårbare.*

2083
2084 Å få hjelp når man trenger det, er viktig for både trygghet og livskvalitet. Det viktigste i
2085 helsetjenesten er ikke systemet, men pasienten. Behandlingsapparatet må bygges opp rundt
2086 dette. Det er derfor Høyre ønsker pasientenes helsetjeneste. Vi vil fortsette å redusere
2087 ventetiden og usikkerheten for dem som trenger behandling, slik vi har gjort gjennom
2088 kortere sykehuskøer og pakkeforløp i kreftbehandlingen, som fjerner unødvendig ventetid
2089 og sikrer kreftpasienter et bedre tilbud. Private, frivillige og det offentlige må jobbe sammen
2090 for et best mulig helsetilbud, men det offentlige skal ha et hovedansvar. Kvalitet i tjenestene
2091 og valgfrihet i tilbudet av tjenester er nøkkelord for Høyres helsepolitikk. Høyre vil øke
2092 åpenheten i helsetjenestene, gi mer makt til pasientene ved å øke valgfriheten og styrke den
2093 enkeltes innsyn ved å gjøre informasjonen digital og tilgjengelig for den enkelte pasient.

2094
2095 I de neste tiårene vil en aldrende befolkning, ny medisinsk teknologi og økende
2096 forventninger til velferdssystemet gi større press på tjenestene våre. For å sikre den
2097 grunnleggende tryggheten og et bedre tilbud til dem som trenger helsetjenester mest,
2098 mener Høyre det vil bli nødvendig å prioritere bedre og klarere enn i dag. Høyre er særlig
2099 opptatt av at pasienter med alvorlige sykdommer og ekstra sårbare pasientgrupper skal
2100 sikres et verdig tilbud. En god folkehelsepolitikk er å støtte opp under gode valg for den
2101 enkelte. Forebygging er bra både for den enkelte og for samfunnet. Pasientenes
2102 helsetjeneste og en god folkehelsepolitikk er blant de viktigste bidragene for å bekjempe
2103 uønskede forskjeller mellom folk i Norge.

2104 **Bedre folkehelse kan hindre sykdom**

2105 *Høyre vil legge til rette for at folk kan ta gode og sunne helse- og livsstilsvalg i hverdagen.*

2106
2107 En god og forebyggende folkehelsepolitikk skal synliggjøre de gode og sunne
2108 valgmulighetene enda bedre enn i dag. Overvekt og fysisk inaktivitet fører til at flere blir
2109 syke, og øker de sosiale forskjellene. Høyre vil gjøre det enklere å ta gode valg for sin egen
2110 helse og livsstil. Aktivt friluftsliv og bruk av naturen forebygger både fysiske og psykiske
2111 plager. Samtidig må tiltak for bedre folkehelse til enhver tid veies opp mot
2112 enkeltmenneskers valgfrihet. Ethvert samfunn må tillate at innbyggerne foretar valg for seg
2113 selv som andre mener er dårlige.

2114 2115 **Høyre vil:**

- 2116 • Gjøre det enklere for folk å ta gode helse- og livsstilsvalg i hverdagen.
- 2117 • Videreføre samarbeidet med næringslivet for å legge til rette for sunne produkter i
- 2118 matbutikkene og lettfattelig merking av sunne alternativer.
- 2119 • Ha mer fysisk aktivitet i skolen, blant annet ved å lære av og spre gode erfaringer fra
- 2120 forsøk på skoler og i kommuner.
- 2121 • At psykisk helse skal være en integrert del av folkehelsearbeidet, herunder en
- 2122 offensiv satsing på å bekjempe ensomhet i befolkningen.
- 2123 • Mobilisere og samarbeide med frivillige aktører og organisasjoner i
- 2124 folkehelsearbeidet, herunder også idretten, for å utvikle breddetilbud til utsatte
- 2125 barne- og ungdomsgrupper og målrettede tilbud til eldre og kronisk syke.

- 2126 • Ha bedre tilrettelegging for sunne måltidsvaner i skolen og bidra til å spre gode
- 2127 erfaringer med måltids- og kostholdsarbeid i skoler og kommuner.
- 2128 • Fortsette arbeidet med å holde ungdom røyk- og snusfrie.
- 2129 • Beholde hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk, og gi kommunene større
- 2130 handlingsrom i spørsmål om skjenketider og utsalgssteder.
- 2131 • Tillate pils i park .
- 2132 • Tillate salg av "sterk øl" (5,5%) i butikk.
- 2133 • Fremme psykisk helse og forebygge ensomhet også blant eldre.
- 2134 • Sikre riktig bruk av legemidler i samspill med apotek, leger og pasienter.
- 2135 • Øke forskningsinnsatsen på vaksiner.
- 2136 • Utvide barnevaksinasjonsprogrammet med en HPV-vaksine til gutter for å stanse
- 2137 spredningen av HPV og relaterte kreftdiagnoser.
- 2138 • Videreføre samarbeidet med friluftsråd og friluftslivsorganisasjoner om lavterskel
- 2139 friluftstilbud i nærmiljøene med vektlegging av fysisk aktivitet, naturopplevelser og
- 2140 sosiale møteplasser for å fremme både fysisk og psykisk helse.

2141 **Nærhet mellom pasient og behandler**

2142 *Høyre vil ha en sterk primærhelsetjeneste i hele landet.*

2143

2144 Det er i primærhelsetjenesten – blant annet gjennom fastlegen – at de fleste har sin første
 2145 kontakt med helsetjenesten. Primærhelsetjenesten er derfor svært viktig også for
 2146 forebygging og tidlig innsats. Det lokale helsetilbudet danner grunnlaget for et godt
 2147 helsetilbud og samarbeid mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Andelen
 2148 eldre i den norske befolkningen er økende, og antall personer med kroniske sykdommer og
 2149 sammensatte omsorgsbehov blir stadig flere. Dette øker presset på primærhelsetjenesten.

2150

2151 **Høyre vil:**

- 2152 • Sikre alle innbyggere tilgang til en kompetent, handlekraftig og godt organisert
- 2153 primærhelsetjeneste, uansett hvor man bor i landet.
- 2154 • Endre lovverk og finansieringssystemer for å tilrettelegge for tverrfaglige primær- og
- 2155 oppfølgingsteam i kommunene.
- 2156 • Satse på et fortsatt kompetanseløft i de kommunale helsetjenestene, for å sikre faglig
- 2157 dyktige og oppdaterte ansatte.
- 2158 • Fortsette satsingen på en tverrfaglig helsestasjons- og skolehelsetjeneste som skal
- 2159 sørge for god tilgang til hjelp og støtte til barn og unge gjennom skole og barnehage.
- 2160 Bygge ut lavterskeltilbudet innen psykisk helsevern i kommunene, sørge for at det
- 2161 kan ansettes flere psykologer, og øke kompetansen på psykisk helse hos fastleger og
- 2162 øvrige tjenester.
- 2163 • Styrke satsingen på e-helse-tjenesten, blant annet ved å innføre en felles nasjonal
- 2164 løsning for pasientjournal.
- 2165 • Etablere flere helsehus og lokalmedisinske sentre.
- 2166 • Sørge for gode tannhelsetjenester og gode offentlige støtteordninger for sårbare
- 2167 grupper.
- 2168 • Støtte gode samarbeidsprosjekter mellom kommune og spesialisthelsetjeneste.
- 2169 • Legge til rette for utbygging av lærings- og mestringstilbud i kommunene, samt bedre
- 2170 samordning med øvrige tjenester.

- 2171 • Etablere oppfølgingsteam i primærhelsetjenesten for bedre oppfølging av pasienter
2172 med kroniske og langvarige lidelser.
- 2173 • Følge opp rettighetsfestingen av brukerstyrt personlig assistanse for å styrke
2174 brukerrettighetene og valgfriheten i hverdagen.
- 2175 • Legge til rette for at kommunene kan ta i bruk ny velferdsteknologi som kan bidra til
2176 å gjøre pasientenes hverdag enklere, og som kan øke kvaliteten på tjenestene, blant
2177 annet ved å forsterke velferdsteknologiprogrammet.
- 2178 • Innføre krav om at fastleger skal tilby e-konsultasjon til dem som ønsker det.
- 2179 • Stimulere leger og helsepersonell til å utføre oppgaver digitalt.
- 2180 • Styrke jordmortjenestene i kommunene blant annet ved å gi jordmødre et større
2181 ansvar for å sikre kvinner en god helse. Jordmødre kan gjennom mer ansvar for
2182 svangerskapskontroller, prevensjons- og familierådgivning, helsekontroller og
2183 prøvetaking bidra til dette. Det bør også vurderes om jordmor bør ha utvidede
2184 rettigheter i sin praksis.

2185 **Hjelp av spesialister når du trenger det**

2186 *Høyre vil sikre høy faglig kvalitet i helsetjenesten slik at pasientene får best mulig hjelp og*
2187 *pleie.*

2188
2189 Spesialisthelsetjenesten er blant annet sykehusene våre. Pasientenes helsetjeneste betyr at
2190 kvaliteten på behandlingen skal være høy, ventetiden så kort som mulig, og at pasienten skal
2191 bli hørt i alle deler av helsetjenesten. Pasientene skal møtes med kunnskap og respekt. God
2192 informasjonsflyt og kommunikasjon mellom kommunehelsetjenesten, fastlegen og
2193 spesialisthelsetjenesten er viktig for å sikre dette.

2194
2195 Høyre mener at organiseringen av helsetjenesten må gjennomgås. Gjennom en nasjonal
2196 helseplan skal de overordnede prioriteringene for helsetjenestene gis, samtidig som vi må
2197 sikre handlingsrom og fleksibilitet på det enkelte sykehus slik at behandlingen kan bli best
2198 mulig. Ventetidene må være så korte som mulig. Det er nødvendig med fortløpende
2199 vurdering av helsetjenestenes prioriteringer, og Høyre er særlig opptatt av å sikre
2200 behandlingen for mennesker med alvorlige lidelser og for utsatte pasientgrupper.

2201
2202 Antibiotikaresistens er en av helsetjenestens aller største utfordringer i årene som kommer.
2203 Flere resistente bakterier vil gjøre at sykdommer vi lett kurerer i dag, vil bli dødelige i
2204 fremtiden. Høyre er opptatt av å sikre og styrke nasjonal og internasjonal innsats for å
2205 bevare effekten av eksisterende antibiotika og bidra til utvikling av nye.

2206 2207 **Høyre vil:**

- 2208 • Sikre trygge sykehus og bedre helsetjenester for alle, uansett hvor man bor i landet.
- 2209 • Fortsatt redusere ventetiden før oppstart av behandling eller utredning og underveis
2210 i behandlingsforløpet.
- 2211 • Innføre pakkeforløp som reduserer ventetiden, gir pasientene bedre behandling og
2212 rehabilitering, på flere områder, og jobbe mer helhetlig med pasientforløp i hele
2213 helsetjenesten.
- 2214 • Sykehusene skal i større grad styres etter kvalitetsmål og resultater for pasientene,
2215 og med mer åpenhet enn i dag.

- 2216 • Endre styringen av sykehusene og spesialisthelsetjenesten, med mer nasjonal
- 2217 koordinering og effektive beslutningsstrukturer, samtidig som de lokale
- 2218 helseforetakene får større frihet i arbeidet for å gi pasientene et godt tilbud.
- 2219 • Ha bedre oppgavedeling og samarbeid mellom sykehus, der sykehusene utnytter
- 2220 hverandres kompetanse og kapasitet ved å jobbe mer i nettverk og som team.
- 2221 • Arbeide for å redusere unødig rapportering og skjemavelde, og forenkle hverdagen i
- 2222 sykehusene.
- 2223 • Fremme åpenhetskultur og godt lederskap i spesialisthelsetjenesten.
- 2224 • Sikre valgfrihet og mangfold for pasientene og utvide fritt behandlingsvalg til nye
- 2225 områder.
- 2226 • Øke tilbudet av helsetjenester som tilbys fra private og ideelle aktører, gjennom fritt
- 2227 behandlingsvalg.
- 2228 • Ha mer åpenhet om ventetider og gi pasientene bedre informasjon om rettighetene
- 2229 deres.
- 2230 • Sikre muligheten til å velge eget botilbud for mennesker innenfor tilrettelagte
- 2231 tjenester med varig behov for et tjenestetilbud fra kommunen.
- 2232 • Øke bruken av private avtalespesialister, med flere hjemler og bedre arbeidsdeling
- 2233 mellom sykehus, poliklinikker og avtalespesialister.
- 2234 • At kvinner skal kunne bruke gynekologtjenester uten henvisning fra fastlege.
- 2235 • Prioritere klarere og bedre i hele helsetjenesten, basert på nytte-, ressurs- og
- 2236 alvorlighetskriteriene.
- 2237 • Etablere en kvalitetsgodkjenningsordning for sykehus, herunder nasjonal godkjenning
- 2238 av nasjonale og regionale behandlingstjenester.
- 2239 • Følge opp etableringen av en permanent undersøkelseskommisjon for uønskede
- 2240 hendelser i helsetjenestene.
- 2241 • Sikre bedre ernæringsoppfølging for utsatte pasientgrupper.
- 2242 Legge til rette for mer klinisk forskning og eksperimentell behandling i Norge, og mer
- 2243 innovasjon gjennom samarbeid mellom sykehus og helsenæringen.
- 2244 • At Norge skal være en global pådriver for koordinert arbeid mot antibiotikaresistens.
- 2245 • Arbeide for et internasjonalt forbud mot å bruke antibiotika som vekstfremmer i
- 2246 matproduksjonen og for et forbud i EU mot at veterinærer kan selge antibiotika.
- 2247 • At antibiotikaresistens nasjonalt og internasjonalt må bekjempes tverrsektorielt.
- 2248 • Ha som mål at flere leger utdannes i Norge.

2249 **Bedre psykisk helse**

2250 *Høyre vil fortsette opptrappingen for å bedre det psykiske helsevernet i Norge.*

2251 En god psykisk helse er viktig for å ha god livskvalitet. Innsatsen må derfor settes inn tidligst

2252 mulig for dem som sliter med sin psykiske helse. Høyre vil fortsatt prioritere psykisk helse

2253 som en av våre viktigste satsinger. Vi må også forebygge at psykiske problemer oppstår, ved

2254 å forhindre mobbing og sosial isolasjon blant barn, unge og voksne på arbeidsplasser.

2255 **Høyre vil:**

- 2256 • Etablere en relevant og faglig god førstelinjetjeneste innen psykisk helsevern i
- 2257 kommunene, med særlig vekt på tilbudet til barn og ungdom.
- 2258 • Innføre pakkeforløp som gir kortere ventetider og bedre behandling, også innen
- 2259 psykisk helse.

- 2260 • Integrere psykisk helsevern bedre i det øvrige folkehelsearbeidet.
- 2261 • Utvide fritt behandlingsvalg til flere områder innen psykisk helsevern.
- 2262 • Bygge ut lavterskeltilbudet og forbedre oppfølgingstilbudet innen psykisk helse i kommunene, sørge for at det kan ansattes flere psykologer og øke kompetansen på psykisk helse hos fastleger og øvrige tjenester.
- 2263
- 2264
- 2265 • Innføre kommunal betalingsplikt for utskrevne pasienter innen psykisk helsevern, for å sikre forpliktende samarbeid og bedre oppfølging etter behandling.
- 2266
- 2267 • Fjerne byråkratiske hindre mot bedre samarbeid mellom NAV og helsetjenesten i oppfølgingen av psykisk syke.
- 2268
- 2269 • Innføre «jobberesept» for å aktivisere pasienter og bruke det som en del av behandlingstilbudet.
- 2270
- 2271 • Satse på oppsøkende behandlingsteam i kommunene, i samarbeid med spesialisthelsetjenesten.
- 2272
- 2273 • Styrke tverrfaglig samarbeid mellom tjenestene innen psykologi, psykiatri og rusomsorg, blant annet for å bedre ettervernet.
- 2274
- 2275 • Samarbeide mer med frivillige organisasjoner for å gi bedre aktiviseringstilbud til personer med psykiske helseproblemer.
- 2276
- 2277 • Redusere bruken av tvang under behandlingen innen psykisk helsevern.
- 2278 • Styrke behandlingstilbudet innen psykisk helsevern i kriminalomsorgen.

2279 En verdig rusomsorg

2280 *Høyre vil ha en mer verdig rusomsorg og bekjempe avhengighet. Høyres mål er at ingen skal dø av overdose.*

2281

2282 Høyre vil føre en kunnskapsbasert ruspolitikk, med begrensning av skadevirkninger og skadereduksjon som avgjørende mål, og prioritere det som har størst effekt. Alkohol, narkotika og tobakk har helsemessige skadevirkninger for den enkelte, og vi må søke å redusere skadevirkningene. Et fortsatt forbud mot bruk og besittelse av narkotika er et viktig normdannende tiltak, som ikke er til hinder for en tilnærming med mer vekt på skadereduksjon. Høyre ønsker å endre myndighetenes reaksjoner mot personer som tas for bruk og besittelse av narkotika, fra straff til hjelp, behandling og oppfølging – inspirert blant annet av portugisiske erfaringer.

2283

2284

2285

2286

2287

2288

2289

2290 Høyre vil:

- 2291 • Overføre ansvaret for samfunnets oppfølging av bruk og besittelse av illegale rusmidler til egen bruk, fra justissektoren til helsetjenesten.
- 2292
- 2293 • Redusere ventetiden ytterligere for rusavhengige som venter på behandling, og sørge for bedre overgang fra avsluttet behandling til oppfølging/ettervern.
- 2294
- 2295 • Innføre pakkeforløp innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling innen 2020 etter mal av pakkeforløp for kreft.
- 2296
- 2297 • Ha bedre tverrfaglig samarbeid om behandling og ettervern mellom psykisk helsevern, rusbehandling og somatisk helsetjeneste.
- 2298
- 2299 • Sikre mangfold og valgfrihet i behandlingen av rusproblemer ved å videreføre fritt behandlingsvalg innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling, supplert av offentlige tilbud fra ideelle og private på rusfeltet.
- 2300
- 2301

- 2302 • Åpne mottakssentre i de største byene der ruspasienter kan få time til poliklinisk eller
- 2303 annen behandling innen 24 timer etter avrusning.
- 2304 • Etablere lavterskel substitusjonsbehandling i alle helseregioner etter modell av
- 2305 LASSO.
- 2306 • Bedre arbeidet med rusavhengiges somatiske helse, herunder satsing på kompetanse
- 2307 og bevisstgjøring i tjenestene, samt legge til rette for økt vektlegging av fysisk
- 2308 aktivitet og ernæring i rusbehandlingen.
- 2309 • Styrke tilbudet om avrusning og rusmestring for innsatte med narkotikaproblemer i
- 2310 norske fengsler, slik at innsatte med lengre fengselsdommer får en sjanse til å bli helt
- 2311 rusfri før løslatelse.
- 2312 • Videreutvikle og øke bruken av helsefaglige tiltak og metoder som reaksjon på
- 2313 mindre alvorlige narkotikarelaterte lovbrudd, herunder en ungdomskontrakt.
- 2314 • At Norge skal være en pådriver globalt for en narkotikapolitikk bygget på helse,
- 2315 skadereduksjon og menneskerettigheter.
- 2316 • Legge til grunn en faglig vurdering av om andre metoder enn injisering av heroin bør
- 2317 tillates på sprøyterom.
- 2318 • Vurdere om fastleger, etter en faglig vurdering, kan starte behandling av
- 2319 rusavhengige med Subutex og Subuxsone utenom LAR.
- 2320 • Ha forsøk med skadebegrensende tiltak, som for eksempel heroinassistert
- 2321 behandling som et tilbud til tunge rusmisbrukere.
- 2322 • Åpne for mer rusbehandling der innleggelsen er frivillig, mens gjennomføringen er
- 2323 tvungen.
- 2324

2325 Et verdig liv med kronisk sykdom

2326 *Høyre vil gjøre livet bedre for folk med kroniske sykdommer.*

2327

2328 Mange mennesker i Norge sliter med kroniske helseplager på grunn av skader, sykdom eller

2329 fordi de har gjennomgått en tøff behandling for livstruende sykdommer. For livskvaliteten er

2330 det viktig at man i størst mulig grad gis mulighet til å leve et vanlig liv, med tilknytning til

2331 arbeidslivet, et sosialt nettverk og familie.

2332

2333 Høyre vil:

- 2334 • Styrke rehabiliteringen ved akutt og varig sykdom.
- 2335 • Gradvis inkludere rehabilitering i godkjenningsordningen for fritt behandlingsvalg.
- 2336 • Sette kommunene i stand til å ta et større ansvar for rehabiliteringstilbudet for de
- 2337 vanligste pasientgruppene.
- 2338 • Fjerne den øvre aldersgrensen på 67 år for rett til brukerstyrt personlig assistent.
- 2339 • Innføre rett til brukerstyrt avlastning etter modell av rett til brukerstyrt personlig
- 2340 assistanse (BPA).
- 2341 • Fortsatt ha spesialiserte rehabiliteringstilbud som spesialisthelsetjenesten skal ha
- 2342 ansvar for.

2343 Pårørende skal ha innflytelse

2344 *Høyre vil at pårørende skal ha mulighet for innflytelse på hjelpetilbudet når en pasient ikke*

2345 *selv er i stand til å påvirke sitt behandlingsløp.*

2346

2347 Pårørende er en ressurs, og skal ha innflytelse på hjelpetilbudet til den de er pårørende for.
2348 Oppmerksomhet skal rettes mot at pårørende kan ha flere roller, både som avlastere,
2349 omsorgspersoner og beslutningstagere for behandlingsforløpet. Høyre mener det er viktig å basere
2350 behandling på et bredest mulig kunnskapstilfang.

2351 **Høyre vil:**

- 2352 • Anerkjenne pårørende som en viktig ressurs innen helse- og omsorgstjenesten.
- 2353 • Fremme god helse og gode tilbud for den som er pårørende i krevende
2354 omsorgssituasjoner.
- 2355 • Bidra til at pårørende tas mer på alvor i alle deler av behandlingskjeden.
- 2356 • Peke på utfordringer, behov og mulige løsninger for bedre å ivareta pårørende til syke og
2357 pleietrengende.
- 2358 • Tydeliggjøre kommunenes ansvar for å sikre bruker- og pårørendemedvirkning.
- 2359

2360 **Medisinsk bioteknologi**

2361 *Høyre vil fremme mulighetene for behandling og forebygging av sykdom innen bioteknologi*
2362 *innenfor forsvarlige etiske rammer.*
2363

2364 Gen- og bioteknologien gir store muligheter for behandling og forebygging av sykdom. Høyre
2365 ønsker å føre en politikk som gjør at det kan videreutvikles og bygges opp ny bioteknologisk
2366 og farmakologisk industri i Norge. Samtidig stiller bioteknologien oss overfor store etiske
2367 utfordringer. Høyre fastholder at politikken skal bygge på et føre-var-prinsipp og sette
2368 grenser for bruken av de teknologiske mulighetene, både for å sikre menneskeverdet, den
2369 enkeltes integritet, at etikken blir ivaretatt, og for å gi oss oversikt over konsekvensene av
2370 nye behandlingstilbud.

2371

2372 **Høyre vil:**

- 2373 • Verne om føre-var-prinsippet på stamceller fra fødte mennesker.
- 2374 • Opprettholde dagens abortlov
- 2375 • Forhindre at menneskelig liv sorteres ut fra egenskaper.
- 2376 • Si nei til anonym sæddonor for å sikre at alle barn født i Norge skal ha mulighet til å
2377 kjenne sitt biologiske opphav.
- 2378 • Begrense medisinske inngrep til tilfeller der det er dokumentert positiv helsegevinst
2379 for pasienten.
- 2380 • Benytte de mest skånsomme behandlingsmetoder for de som allerede i dag har rett
2381 til fostervannsprøve innenfor gjeldende lovverk.
- 2382 • Si nei til surrogati, men ikke straffe personer som får utført surrogati i utlandet.

2383 **God helse for en god alderdom**

2384 *Høyres mål er å sikre en god og verdig omsorg tilpasset individuelle behov, og vi vil ta i bruk*
2385 *velferdsteknologi for å øke kvaliteten på tjenestene.*

2386 Befolkningens alderssammensetning endres, og kompleksiteten i oppgaveløsningen vil øke.
2387 Økt kompetanse, endringer i tjenesteorganisering og økt bruk av velferdsteknologi skal bidra
2388 til bedre kvalitet og valgfrihet i omsorgen. Flere eldre vil ha behov for en mer
2389 individorientert helse- og omsorgstjeneste. Nødvendig rehabiliteringstilbud tilbys eldre
2390 pasienter etter sykdom og skader. For å skape trygghet for de pleietrengende vil Høyre legge
2391 til rette for at de kan få oppfølging av samme personer eller team, særlig i hjemmetjenesten.
2392 Høyre vil tilrettelegge for at eldre kan bo hjemme så lenge som mulig, ved blant annet å ta i
2393 bruk velferdsteknologi. Frivillighetssentralene kan spille en viktig rolle i dette arbeidet.

2394

2395 **Høyre vil:**

- 2396 • At kommunen i større grad legger til rette for fritt brukervalg for hjemmetjeneste
2397 (praktisk bistand) og hjemmesykepleie. Brukerne må selv kunne velge hvilke av
2398 leverandørene de ønsker å benytte, eller om de ønsker å benytte det ordinære
2399 kommunale tilbudet.
- 2400 • Følge opp arbeidet med å innføre en trygghetsstandard for sykehjem.
- 2401 • Stimulere til at flere kommuner gjennomfører forebyggende hjemmebesøk for eldre.
- 2402 • Ta et større nasjonalt ansvar for at kommunene bygger ut tilstrekkelig kapasitet i
2403 omsorgstjenesten både for dem som bor hjemme, på institusjon eller har andre
2404 boformer.
- 2405 • Sørge for mer og bedre kunnskap om tilstanden i omsorgstjenesten, både objektive
2406 kvalitetsindikatorer og brukertilfredshet, mer åpenhet om dette og bedre bruk av
2407 kunnskap i styring og ledelse av tjenestene.
- 2408 • Gjøre om tilskuddsordningene i Husbanken for i større grad å legge til rette for
2409 kommunal og privat utbygging av trygghetsboliger, sykehjemsplasser, hospice,
2410 demenslandsbyer og private bofelleskap.
- 2411 • Satse på bygging av flere demenslandsbyer i Norge.
- 2412 • Endre lovverket slik at praktisk bistand i hjemmet og hjemmesykepleie organiseres og
2413 leveres som en felles tjeneste.
- 2414 • Utdanne flere med kompetanse på de eldres mer komplekse og sammensatte
2415 sykdomsbilde.
- 2416 • Ha flere tverrfaglige oppfølgingsteam som skal bidra med koordinering og yte
2417 tilrettelagte, flerfaglige tjenester. Teamene skal kartlegge brukernes mål og behov og
2418 tilrettelegge og skreddersy et tilbud ut fra dette.
- 2419 • Trekke frivillige krefter inn i eldreomsorgen for å bidra til bedre livskvalitet for eldre.
- 2420 • Legge til rette for at kommunene kan ta i bruk ny velferdsteknologi som kan bidra til
2421 å gjøre pasientenes hverdag enklere, og som kan øke kvaliteten på tjenestene, blant
2422 annet ved å forsterke velferdsteknologiprogrammet.
- 2423 • At alle skal ha rett til god lindrende behandling som gir en verdig avslutning på livet,
2424 men at respekt for menneskeverdet innebærer å si nei til aktiv dødshjelp.
- 2425 • Sikre at hverdagsrehabilitering blir en integrert del av pleie- og omsorgstjenestene i
2426 alle kommuner.
- 2427 • Styrke innsatsen for riktig ernæring og systematisk oppfølging av ernæringsstatusen
2428 for alle pasienter som mottar hjelp fra hjemmebaserte tjenester og i institusjon.

- 2429
- 2430
- Sørge for at alle eldre på sykehjem eller med hjemmesykepleie får en jevnlig gjennomgang av legemidlene som sikrer riktig bruk.

2431

Grønn omstilling og en bærekraftig fremtid

Høyre vil at Norge skal bli et lavutslippssamfunn innen 2050. Transportsektoren skal bli utslippsfri, og Norge skal være et foregangsland innen fornybar energi.

Høyres ideologiske utgangspunkt er forvalteransvaret. Vi må etterlate kloden vi overtok fra våre forfedre, i minst like god stand til våre etterkommere. Klimautfordringen er en av vår tids største utfordringer. Høyre mener Norge skal realisere lavutslippssamfunnet og bidra til at Paris-avtalen oppfylles. Klimagassutslippene skal reduseres med minst 40 prosent innen 2030 sammenlignet med 1990-nivået. Kuttene skal gjennomføres i samarbeid med EU. De største nasjonale utslippsreduksjonene må tas i sektorene som ikke er omfattet av EUs kvotesystem, det vil si transportsektoren, landbruket og avfalls- og byggsektoren.

Grønn vekst er også å bruke naturen for å binde størst mulig del av våre klimautslipp, og norsk natur og skog binder allerede om lag 50 pst av våre CO₂-utslipp.

Høyre vil bruke markedet i miljøets tjeneste, følge prinsippet om at forurensere betaler, og sørge for at det lønner seg å velge miljøvennlig i hverdagen. Det må bli dyrere å forurense, billigere å være miljøvennlig og mer lønnsomt å utvikle nye klimavennlige løsninger. Høyre vil legge til rette for omstillingen til et grønnere samfunn med nye, bærekraftige arbeidsplasser gjennom å stille miljøkrav og ved å bruke skatte- og avgiftssystemet.

Næringslivet er avgjørende i arbeidet med å utvikle og ta i bruk klimaløsninger. Staten har et ansvar for å skape forutsigbare rammer for klimapolitikken. Slik kan den bidra til at næringslivet kan utvikle gode, lønnsomme og miljøvennlige løsninger. Samtidig vil Høyre styrke statlige støtteordninger som reduserer den økonomiske risikoen en rekke bedrifter påtar seg ved å prøve ut ny teknologi.

Norske kommuner og lokalsamfunn må spille en aktiv rolle i klimakampen for at Norge skal kunne omstille seg til å bli et lavutslippssamfunn. Offentlig innkjøpsmakt og regelverk er et viktig virkemiddel for å utvikle miljøteknologi og ta i bruk miljøvennlige løsninger. I tillegg vil Høyre også stille krav og innføre tiltak som bidrar til miljøvennlig by- og stedsutvikling i kommunene.

Internasjonalt klimaarbeid

Norge skal være en pådriver i det internasjonale klimaarbeidet.

Klimautfordringene er globale og løses best gjennom internasjonalt samarbeid og forpliktende internasjonale avtaler. I desember 2015 fikk verden en ny forpliktende klimaavtale. Målet med avtalen er å holde oppvarmingen godt under 2 grader, og den inneholder en ambisjon om å jobbe for 1,5 grader. Norge har teknologi, kompetanse og kapital til å lede an i det grønne skiftet globalt.

Høyre vil:

- Videreføre den internasjonale klima- og skogsatsingen til 2030 på et høyt nivå.
- Utvide rammen for satsing på fornybar energi i utviklingsland under GIEK og Eksportkreditt.
- Bidra til at utviklingsland når målene i Paris-avtalen gjennom bidrag til FNs grønne fond og andre muligheter som ligger i Paris-avtalen.

- 2472 • Benytte EØS-midlene til å støtte forskning på, og utvikling og bygging av, fullskala
2473 anlegg for fangst og lagring av CO₂ i Europa.
2474 • At Norge skal være en pådriver for forpliktende avtaler som bidrar til å løse de
2475 internasjonale klimautfordringene.
2476 • At Norge skal bidra med kunnskap, kompetanse og bistandskapital i kampen mot
2477 klimaendringer.

2478 **Foregangsland for fornybar energi**

2479 *Norge skal bidra aktivt i det grønne skiftet gjennom å erstatte fossile energikilder med*
2480 *fornybare.*

2481

2482 Norge er rikt på energiressurser og skal være en foregangsnasjon innenfor miljøvennlig
2483 produksjon og forbruk av vannkraft, vindkraft, bioenergi og andre fornybare energiformer.
2484 Norge vil ha et betydelig kraftoverskudd i årene fremover. Denne energien bør brukes til å
2485 fase ut fossil energi, og realisere lavutslippssamfunnet gjennom ny kraftforedlende bruk
2486 innen for eksempel industri og datasentre og økt kraftutveksling med våre naboland.

2487

2488 Høyre vil bidra til at Norges potensial for fornybar energi generelt og vannkraft spesielt kan
2489 utnyttes bedre, både gjennom gode rammevilkår, økt forskningsinnsats og videreutvikling av
2490 gode virkemidler som bidrar til teknologiutvikling i industri og næringsliv. En rekke norske
2491 bedrifter ligger langt fremme når det gjelder å ta i bruk klimavennlig teknologi. Det er viktig
2492 at denne utviklingen fortsetter.

2493

2494 **Høyre vil:**

- 2495 • Bidra til at bedrifter utvikler og tar i bruk miljø- og klimavennlig teknologi gjennom å
2496 støtte flere storskala pilot-/demoanlegg.
2497 • Styrke overføringskapasiteten for elektrisk kraft mellom Norge og det øvrige Europa
2498 for å redusere klimagassutslippene og for å videreutvikle Norge som Europas grønne
2499 batteri.
2500 • Styrke Innovasjon Norges miljøteknologiordning som bidrar til risikoavlastning.
2501 • Sette et energieffektiviseringsmål på 10 TWh i eksisterende bygg innen 2030, stille
2502 økte krav til effektivisering i nye bygg og ha støtteordninger/skattefradrag for
2503 energiøkonomisering i bedrifter og husholdninger.
2504 • Sørge for at Norge bidrar til å utvikle en kostnadseffektiv teknologi for fangst, bruk og
2505 lagring av CO₂ gjennom realisering av minst ett fullskala anlegg og bruke vår
2506 kompetanse til innsats i andre land.

2507 **En utslippsfri transportsektor**

2508 *Høyre har en nullutslippsvisjon for transportsektoren.*

2509

2510 Høyre mener vi må planlegge byer og lokalsamfunn slik at transportbehovene reduseres. Det
2511 betyr at bygging av nye boliger og næringsbygg bør skje langs eksisterende
2512 transportkorridorer og ved trafikknutepunkter. Høyre mener vi gradvis må fase ut fossil
2513 energi i hele transportsektoren gjennom å stille krav og innføre tiltak som bidrar til rask
2514 innfasing av null- og lavutslippsløsninger i alle deler av sektoren. Elektrifisering av
2515 transportsektoren er både et energieffektiviseringstiltak og et klimatiltak.

2516 **Kollektivtransport, sykkel og gange**

2517 *Høyre mener at kollektivtransporten i de store byområdene bør være utslippsfri innen 2025.*

2518

2519 Klimaforliket slo fast at trafikkveksten i de store byene skal dekkes av kollektivtransport,
2520 sykkel og gange. Det krever god arealplanlegging og økt satsing på kollektivtransport, sykkel
2521 og gange, slik at transportveksten kan fordeles mellom de tre miljøvennlige
2522 transportformene. Det er også avgjørende for å unngå kø, unngå at veier legger beslag på
2523 verdifullt areal, og for å skape trivelige lokalsamfunn.

2524 **Høyre vil:**

- 2525 • At staten finansierer minst 50 prosent av alle store kollektivutbygginger i og rundt de
- 2526 største byene og videreutvikler gode byvekstavgifter som stimulerer kollektiv- og
- 2527 sykkeltiltak.
- 2528 • Ved statlig medfinansiering av større kollektivsatsinger må det settes krav til
- 2529 fortetting ved kollektivknutepunkter og stasjonsnære områder.
- 2530 • Legge til rette for utbygging av infrastruktur til lav- og nullutslippsteknologi for
- 2531 kjøretøyer, ferger og skip i samarbeid med private aktører.
- 2532 • Stille krav om lav- eller nullutslippsløsninger når kollektivtransport settes ut på
- 2533 anbud.
- 2534 • Øke investeringstakten i jernbaneutbyggingen og øke bruken av miljøvennlig drivstoff
- 2535 som elektrisitet og hydrogen.
- 2536 • Erstatte fossil diesel på jernbanen med fornybare energikilder innen 2030.
- 2537 • Inkludere klimarelaterte mål for transportsektoren i Nasjonal transportplan og
- 2538 presentere tiltak for å nå målene i samme plan.
- 2539 • Tilrettelegge for at mindre trafikkerte veier, skogsbilveier, fjellveier og nedlagte
- 2540 jernbanestrekninger kan benyttes som sykkelveier.
- 2541 • Stimulere til økt utbygging av sammenhengende traseer for sykkel og gange i byer og
- 2542 tettsteder. **Miljøvennlige kjøretøyer**

2543 *Høyre vil jobbe for at alle nye kjøretøyer er null- og lavutslippskjøretøyer etter 2025.*

2544 Høyre vil at det skal lønne seg å velge miljøvennlige kjøretøyer. Derfor vil Høyre sørge for
2545 rammevilkår som bidrar til rask innføring av nullutslippskjøretøyer, og som gjør det lønnsomt
2546 å velge dem. Omstillingen til nullutslippsteknologi i transportsektoren er helt sentral for å
2547 redusere klimagassutslipp. I tillegg vil det være viktig for å redusere lokal luftforurensning i
2548 form av NO_x og partikler.

2549

2550 **Høyre vil:**

- 2551 • Innrette avgiftene slik at det lønner seg å velge miljøvennlige kjøretøyer, og at
- 2552 avgiftene økes gradvis på fossile kjøretøyer og fossilt drivstoff.
- 2553 • Legge til rette for infrastruktur som gjør det mulig å velge nullutslippskjøretøyer over
- 2554 hele landet.
- 2555 • Etablere tydelige regler og gode rammebetingelser som gjør Norge til et attraktivt
- 2556 marked for selvkjørende kjøretøyer.
- 2557 • Legge til rette for forsøk med førerløse nullutslippskjøretøyer.
- 2558 • At kommuner som ønsker det, skal kunne innføre kjøprising og ytterligere
- 2559 miljødifferensiering av satsene i bomringene, og gi kommunene gode verktøy som
- 2560 kan redusere lokale miljøproblemer.

- 2561 • Øke omsetningspåbudet for biodrivstoff for å bidra til raskere innfasing av
2562 bærekraftig biodrivstoff.
2563 • Legge til rette for miljøvennlige alternativer når teknologien er tilgjengelig, for å
2564 redusere klimagassutslippene fra flytransporten.

2565 **Grønn skipsfart**

2566 *Alle nye ferger og skip i nærskipfart bør bruke klimanøytrale energikilder eller*
2567 *nullutslippsteknologi innen 2030.*
2568

2569 Norge har lange tradisjoner som skipsfartsnasjon, og har en betydelig næring knyttet til
2570 offshorevirksomhet, nasjonal og internasjonal skipsfart. Vi har verdensledende skipsverft og
2571 rederier i Norge. Skipsfarten står i dag for store utslipp av klimagasser, og bidrar også til
2572 dårlig luftkvalitet i mange av våre største byer. Norge har teknologi, kompetanse og kapital
2573 til å utvikle nye teknologiske løsninger som kan bidra til reduserte utslipp både lokalt og
2574 globalt.

2575 **Høyre vil:**

- 2576 • At alle ferge- og hurtigbåtanbud skal inneholde krav om null- eller
2577 lavutslippsløsninger.
2578 • Utarbeide en plan for etablering av landstrømtilbud for skip i større norske havner.
2579 • Videreføre NO_x-fondet.
2580 • Innføre et CO₂-fond etter modell av NO_x-fondet som kan bidra til en rask reduksjon i
2581 klimagassutslippene fra tungtransport og skipsfart.
2582 • Legge til rette for grønn skipsfart gjennom offentlig-privat samarbeid om
2583 miljøvennlige pilotprosjekter, demonstrasjonsskip og teknologiutvikling innenfor
2584 skipstrafikken.
2585 • At Norge skal være en aktiv pådriver for strengere utslippskrav i internasjonal
2586 skipsfart og oppfølging av disse.
2587 • Gjennomgå avgifter på fossil energibruk i næringen, med mål om at det skal lønne
2588 seg mer å ta i bruk miljøvennlige og klimanøytrale fartøyer.
2589 • Gi kommunene anledning til å relokalisere forurensende skip på dager med høy
2590 luftforurensing der det er mulig.

2591 **Sirkulær økonomi – bedre utnyttelse av ressurser i omløp**

2592 *Norge skal være et foregangsland i utviklingen av en grønn økonomi som utnytter ressursene*
2593 *bedre.*
2594

2595 Høyre vil gjøre Norges økonomi grønnere. Å utnytte ressursene bedre kan gi store gevinster
2596 for miljøet, økonomien og samfunnet. Råvarenes maksimale levetid må nyttiggjøres, og den
2597 totale avfallsmengden må reduseres. Det skaper arbeidsplasser, samtidig som det gir bedre
2598 miljø og økt verdiskaping for samfunnet.

2599 Høyre er opptatt av å få økt vekst med mindre ressursbruk. Høyre mener det er behov for
2600 økt kompetanse på nasjonalt nivå om mulighetene som finnes i å utnytte ressursene bedre.
2601 Høyre mener offentlig sektor må gå foran med å etterspørre bruk av sekundære råvarer i
2602 sine anskaffelser. Miljøkrav må fremme innovasjon og bidra til å gjøre resirkulering og
2603 gjenbruk mer attraktivt. Høyre har som ambisjon å halvere matsvinnet i Norge frem mot

2604 2030, basert på frivillig samarbeid med forbrukere og næringsliv. (Les mer om bio- og
2605 sirkulær økonomi i kapitlet Sikre og skape arbeidsplasser.)

2606 Høyre vil:

- 2607 • Bygge ut bedre ordninger for utsortering av alt matavfall og annet organisk avfall fra
2608 husholdninger, offentlige virksomheter og privat næringsliv. Kommunene må legge til
2609 rette for bruks- og kostnadseffektive løsninger.
- 2610 • Stille seg positiv til tiltak for å redusere matkasting innen dagligvarebransjen og
2611 næringsmiddelindustrien.
- 2612 • Stille miljøkrav som fremmer innovasjon, og se på ulike modeller for å bidra til å gjøre
2613 resirkulering, energigjenvinning og gjenbruk mer attraktivt for privatpersoner og
2614 bedrifter.
- 2615 • Vurdere å innføre en ny returordning for plaststoffer med lang nedbrytningstid.
- 2616 • Iverksette tiltak som stimulerer til opprydning av plast i havet.
- 2617 • Vurdere ulike tiltak som bidrar til å begrense unødvendig bruk av plastemballasje.
- 2618 • Innføre regler slik at industri og næringer blir forpliktet til å følge standarder eller
2619 oppfylle mål knyttet til effektivitetsgrad i sin bruk av råvarer, energi eller vann.
- 2620 • Innføre deponiforbud for avfall som kan material- eller energigjenvinnes (plast,
2621 metaller, glass, papp og papir, bionedbrytbart avfall).
- 2622 • Utrede en miljøavgift på emballasje og fossil plast.

2623 Klimavennlige bygg

2624 *Høyre vil fase ut all bruk av fossil energi i byggsektoren og i fjernvarmesektoren innen 2020.*
2625

2626 Høyre mener en del av løsningen på klimautfordringene er å bygge og rehabilitere bygninger
2627 slik at de får et redusert energibehov. Morgendagens bygg må planlegges med løsninger som
2628 minimaliserer energibehovet. Høyre vil stimulere flere utbyggere til å velge lavenergihus og
2629 nullenergi, som er langt mer energieffektive løsninger enn dagens boliger.

2630 Høyre vil:

- 2631 • Fase ut all fossil energi i bygg- og fjernvarmesektoren innen 2020.
- 2632 • Utvikle standarder for miljø- og klimasertifisering av ulike løsninger i byggsektoren.
- 2633 • Videreføre satsing på ENØK-tiltak i husholdningene og i næringslivet.
- 2634 • Legge til rette for utvikling av bygg med «nesten nullenergi»standard eller
2635 «pluss»-standard.
- 2636 • Prioritere forskningsmidler til utvikling av miljøvennlige bygg, blant annet gjennom
2637 økt bruk av trematerialer og treprodukter.

2638 Et bærekraftig jordbruk

2639 *Høyre vil at landbruket skal produsere mat på den mest effektive og bærekraftige måten,*
2640 *som gir lavest mulig utslipp av klimagasser.*

2641 Jordbruket må redusere sine klimagassutslipp for at vi skal nå våre klimamål. Det er
2642 avgjørende at klimagassutslippene ikke vokser i takt med matproduksjonen.

2643 Høyre vil:

- 2644 • I samarbeid med næringen gjennomføre effektive klimatiltak som øker produksjonen
2645 av biogjødsel og biogass, og reduserte utslipp fra landbruksmaskiner.

- 2646 • Gjennomgå alle skatter, avgifter og subsidier for landbruket med mål om å stimulere
2647 næringen til å redusere energibruk og klimagassutslipp.
2648 • Stimulere til forskning på miljøvennlige alternativer innen matproduksjon og
2649 husdyrhold.

2650 En grønnere olje- og gassnæring

2651 *Høyre vil ha strenge miljøkrav til olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel.*

2652 Verden beveger seg mot et lavutslippssamfunn. Bruk av fossilt brensel er den viktigste
2653 årsaken til menneskeskapte klimaendringer. Samtidig vil verden også i fremtiden ha behov
2654 for olje og gass, selv i et lavutslippssamfunn. Olje- og gassproduksjon på norsk sokkel har
2655 relativt lave klimagassutslipp, og er underlagt strenge nasjonale klimapolitiske rammevilkår,
2656 som CO₂-avgift og kvoteplikt. Fremtidig petroleumsvirksomhet i både etablerte og nye
2657 områder må kombineres med strenge krav til miljø, sikkerhet og beredskap og til
2658 sameksistens med andre næringer, spesielt fiskeri- og havbruksnæringen.

2659

2660 Høyre vil:

- 2661 • Stille krav om at det gjøres klimapolitiske risikoanalyser i forbindelse med planer for
2662 utbygging og drift av nye felt.
2663 • Elektrifisere nye og eksisterende felt der det er klimamessig og økonomisk forsvarlig.
2664 • Styrke konkurransen og mangfoldet på sokkelen for å sikre en kostnadseffektiv,
2665 miljømessig og teknologisk positiv utvikling, og bruke Statens direkte økonomiske
2666 engasjement (SDØE) til å stimulere til omsetning av lisenser og mer konkurranse på
2667 sokkelen.
2668 • Satse på forskning og utvikling som bidrar til økt utvinning, høyere energieffektivitet
2669 og nye miljøteknologiske løsninger som reduserer klimagassutslipp fra eksisterende
2670 og nye felt.
2671 • Etablere et lavutslippsprogram for olje- og gassektoren i samarbeid med næringen.

2672 Natur og biologisk mangfold

2673 *Høyre vil ta vare på naturmangfoldet gjennom en kombinasjon av frivillig vern, bærekraftig
2674 bruk og naturbasert verdiskaping basert på en sterk, privat eiendomsrett.*

2675

2676 Norge er heldig stilt med en variert, frodig og ren natur. Nordmenn har sterke
2677 friluftstradisjoner med utgangspunkt i allemannsretten til fri ferdsel i utmark. Norsk natur er
2678 i generasjoner formet gjennom naturbasert verdiskaping basert på respekt for privat
2679 eiendomsrett og bærekraftig bruk. Lokal selvråderett og et mangfoldig privat eierskap har
2680 sikret bærekraftig forvaltning av ressursene innenfor et nasjonalt lov- og regelverk. Høyre vil
2681 ta vare på naturmangfoldet for kommende generasjoner, og mener det best skjer gjennom
2682 en kombinasjon av frivillig vern og bærekraftig bruk.

2683

2684 Høyre vil:

- 2685 • Arbeide internasjonalt for innføring av strengere reguleringer og flere forbud mot
2686 miljøgifter i produkter.
2687 • Stanse tapet av biologisk mangfold i tråd med våre internasjonale forpliktelser.
2688 • Ha et oppdatert økologisk grunnkart over arter og naturtyper i Norge og bruke det til
2689 å ivareta arts mangfoldet og redusere konfliktnivået i arealsaker.

- 2690 • Fortsette arbeidet med å rydde opp i giftige sedimenter i fjorder, elver, havner og
- 2691 innsjøer og forhindre avrenning av mikroplast til vassdrag.
- 2692 • Ta vare på bymarker og grønne lunger i byer og tettsteder.
- 2693 • Ta vare på verdifulle kulturlandskaper.
- 2694 • Videreføre satsingen på frivillig skogvern i Norge.
- 2695 • Innføre lokal forvaltning i Nordland og Troms slik som i resten av Norge sør for disse
- 2696 fylkene.
- 2697 • Sikre levedyktige bestander av de store rovviltartene bjørn, ulv, gaupe, jerv og
- 2698 kongeørn i samarbeid med alle våre naboland, innenfor rammene av
- 2699 Bernkonvensjonen, naturmangfoldsloven og rovviltforlikene på Stortinget.
- 2700 • Følge opp ulveforliket på Stortinget, med mål om å redusere belastningen med ulv og
- 2701 dempe konfliktnivået.
- 2702 • At all forvaltning av rovdyr skal bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap.
- 2703 Videre skal det legges vekt på regional forvaltning, respekt for eiendomsretten, og
- 2704 enkeltmenneskers og lokalsamfunns livskvalitet.
- 2705 • Basere rovdyrforvaltningen på lokal utøvelse av myndighet innenfor nasjonale
- 2706 retningslinjer og bestandsmål.
- 2707 • Ivareta Norges del av ansvaret for den nordatlantiske villaksstammen.
- 2708 • Hindre spredning av arter som ikke hører hjemme i norsk natur.
- 2709 • Forbedre skjøtselen av verneområder og nasjonalparker, blant annet gjennom
- 2710 grunneierstyrt forvaltning og lokal medvirkning.
- 2711 • Øke antall marine verneområder etter grundige lokale prosesser.
- 2712 • Ta initiativ til en ny, internasjonal satsing for å forbedre miljøtilstanden i verdens
- 2713 havområder. Det inkluderer blant annet økt innsats mot marin forøpling.

2714 **Dyrevern og dyrevelferd**

2715 *Høyre vil at Norge skal ligge i fremste rekke når det gjelder dyrevelferd.*

2716 Høyre mener at dyr har en egenverdi, og at håndteringen av dyr skal skje med omsorg og
 2717 respekt for dyrenes egenart. Myndighetene skal forebygge, avdekke og følge opp grove
 2718 overgrep mot dyrs velferd. Høyre mener at personer som har ansvar for dyr, skal ha
 2719 kunnskap om dyrenes adferdsbehov og behov for ernæring, sosialisering og fysisk miljø. Dyr
 2720 skal holdes i miljø som gir god livskvalitet, og funksjonsfriske dyr skal være en forutsetning
 2721 for alle typer avl. Høyre tar utfordringene knyttet til klima, folkehelse og dyrevelferd på
 2722 alvor. En bærekraftig landbrukspolitikk skal harmonere med helse-, miljø-, og
 2723 dyrevelferdspolitiske mål. Høyre ønsker derfor å legge til rette for at det skal bli enklere å ta
 2724 grønne, sunne og dyreetiske valg som forbruker.

2725 **Høyre vil:**

- 2726 • Fortsette pilotprosjektet med dyrepoliti i Norge, og utvide prosjektet ytterligere.
- 2727 • Ha høye minstekrav til dyrevelferd for alle husdyrslag.
- 2728 • At forbrukerne skal få mer informasjon om produksjonsmetodene for kjøtt og
- 2729 sammen med næringen finne gode løsninger slik at forbrukerne kan gjøre opplyste
- 2730 valg.
- 2731 • Utrede pålegg om ID-merking av hunder og katter.
- 2732 • Tillate en pelsdyrnæring i Norge basert på strenge dyrevelferdsmessige kriterier.

2733

2734

2735 Kultur, idrett og mangfold

2736 *Høyre ønsker et inkluderende og mangfoldig kultur- og idrettsliv.*

2737 Kultur, idrett og frivillig deltagelse beriker menneskers liv. Kunst og kultur forankrer oss i vår
2738 felles historie, utfordrer oss og åpner opp for det ukjente. Høyre ønsker et kulturliv preget av
2739 nyskaping, kvalitet og talentutvikling. Høyres hovedmål er sterke kulturinstitusjoner, økt
2740 mangfold av aktører og god talentutvikling. Den norske kulturarven må sikres.

2741 Idretten er Norges største folkebevegelse, og bidrar til god folkehelse, deltagelse og
2742 inkludering. Frivilligheten skaper lokalt engasjement og fellesskap. Høyre ønsker å legge til
2743 rette for størst mulig frivillig engasjement i idrett og kulturliv. Gjennom frivilligheten oppnår
2744 vi sosial tillit, inkludering og hverdagsintegrering. Økonomisk situasjon og sosial bakgrunn
2745 skal ikke være til hinder for deltagelse og frivillig innsats.

2746 Levedyktige og uavhengige medier er en forutsetning for demokratiet. Høyre ønsker en
2747 omlegging av mediepolitikken for å sikre at allmennkringkastingsrollen ivaretas, og at
2748 kommersiell nyhetsproduksjon også er mulig i fremtiden.

2749 Et fritt og levende kunst- og kulturliv

2750 *Høyre ønsker kvalitet, mangfold og ytterligere profesjonalisering av kulturfeltet.*

2751
2752 Høyre ønsker større privat engasjement og frivillig innsats i kulturlivet, samtidig som flere
2753 skal få mulighet til å leve av sitt kunstneriske virke. Statens hovedansvar er å legge til rette
2754 for et bredt engasjement i kulturlivet og bidra til sterke regionale og nasjonale
2755 nøkkelinstitusjoner med høy kvalitet. Et sterkt, skapende og kritisk kulturliv må være
2756 uavhengig. Et levedyktig kulturliv trenger derfor flere finansieringskilder.

2757
2758 Høyre vil skape nye lønnsomme arbeidsplasser i kulturlivet gjennom å tilrettelegge for
2759 kreative næringsklynger og gjennom å styrke regionale tiltak. Kunst og kultur på høyt nivå er
2760 viktig for å stimulere og motivere til interesse på amatør- og grasrotnivå. Samtidig er det
2761 umulig å etablere toppsjiktet uten stor aktivitet i bredden. Høyre ønsker sterke og
2762 toneangivende kulturinstitusjoner som sørger for kunst og kultur av ypperste kvalitet, i
2763 samspill med aktører fra det frie feltet. Høyre støtter den immaterielle eiendomsretten for
2764 opphavsmenn og kulturaktører, og mener den må sikres i møte med den teknologiske
2765 utviklingen.

2766

2767 Høyre vil:

- 2768 • Fortsette arbeidet for et fritt og levende kulturliv gjennom både offentlig finansiering
2769 og private bidrag.
- 2770 • Bidra til kvalitet og mangfold i kulturlivet med sterkere vektlegging av kulturens
2771 næringspotensial.
- 2772 • Stimulere til maktspredning i kulturlivet, både geografisk, organisatorisk og
2773 økonomisk i ulike deler av landet.
- 2774 • Forenkle og redusere søknadsbyråkratiet i kultursektoren.
- 2775 • Satse på det frie feltet ved å opprettholde og videreutvikle et sterkt Norsk kulturråd,
2776 med enkle og effektive søknadsordninger.

- 2777 • Tilrettelegge for økt eksport av norsk kunst og kultur gjennom gode støtteordninger
- 2778 og større samling av kompetansen i klyngemiljøer i alle deler av landet.
- 2779 • Ivareta opphavsrettighetene til åndsverk for å sikre et marked for kulturell
- 2780 produksjon og distribusjon.
- 2781 • Fortsette satsingen på Talent Norge.
- 2782 • Ha kulturskoler som gir barn og ungdom kulturell ballast, opplæring og glede i møte
- 2783 med ulike kunstuttrykk. Kulturskolenes rolle som regionale talentaktører må styrkes.
- 2784 • Gjennomgå finansieringen av museene etter konsolideringsprosessen, med tanke på
- 2785 å ivareta både konsoliderte og andre museer med forutsigbare rammer og insentiver
- 2786 for innovativ videreutvikling.
- 2787 • Utarbeide modeller for flerårige tilskuddsordninger for å sikre nasjonale og regionale
- 2788 kulturinstitusjoners driftsvilkår.
- 2789 • Sikre de nasjonale kulturinstitusjonene, gjennomgå deres ledelse- og driftsvilkår og
- 2790 etablere flerårige tilskuddsordninger for store institusjoner.
- 2791 • Utvide bruk av praksis- og lærlingplasser og aspirantordninger ved kulturinstitusjoner
- 2792 som mottar statstilskudd.
- 2793 • Legge om kunstnerstipendordningene med sikte på større fleksibilitet for
- 2794 frilanskunstnere og kulturarbeidere.
- 2795 • Utvide insentivordningen for internasjonalt orientert film- og TV-produksjon i Norge.
- 2796 • Sikre gaveforsterkningsordningen.
- 2797 • Forenkle stiftelsesloven for å legge til rette for mer privat kapital som bidragsyter i
- 2798 kulturlivet.
- 2799 • Videreutvikle folkebibliotekenes rolle som kunnskapsinstitusjon, kulturformidler og
- 2800 møteplass.
- 2801 • Beholde innkjøpsordningen for litteratur, men gi folkebibliotekene større
- 2802 innkjøpsfrihet.
- 2803 • Sørge for ytterligere digitalt tilbud gjennom folkebibliotekene.
- 2804 • Liberalisere bransjeavtalen for bøker.

2805 **Idrett, frivillighet og deltagelse for alle**

2806 *Høyre ønsker å bygge opp under den frivillige innsatsen og sikre gode rammevilkår for*
 2807 *idretten.*

2808 Høyre respekterer frivillige organisasjoners uavhengighet, og anerkjenner det verdifulle
 2809 arbeidet de som uavhengige organisasjoner tilfører fellesskapet. Høyre vil bygge opp under
 2810 det frivillige arbeidet og sikre gode rammevilkår for idretten. Gjennom deltagelse i idrett,
 2811 friluftsliv og annen frivillighet skapes engasjement, integrering og styrking av det lokale
 2812 demokratiet. Idrett, friluftsliv og annen frivillighet gir positive opplevelser og bidrar til å
 2813 forbedre folkehelsen. Idrett og frivillighet gir opplevelse, og bidrar til folkehelsen.

2814 For Høyre er det et vesentlig mål at alle skal ha et godt og variert tilbud for å kunne delta i
 2815 lokalsamfunnet sitt, uavhengig av bosted eller funksjonsevne. Staten bør legge til rette for
 2816 det private og ideelle engasjement gjennom gode og fleksible rammebetingelser. Det norske
 2817 demokratiet og selvstyret er avhengig av engasjement og sterke lokale institusjoner. Høyre
 2818 mener idrett på høyt nivå er viktig for å stimulere og motivere til interesse på amatør- og
 2819 grasrotnivå. Det må sikres gode rammebetingelser for både den organiserte og den
 2820 egenorganiserte idretten, samtidig som eliteidretten må gis tilstrekkelig støtte.

2821 **Høyre vil:**

- 2822 • Gjennomføre en forenklingsreform for frivilligheten.
- 2823 • Legge til rette for at flere deltar i friluftslivsaktiviteter, i samarbeid med frivillige
- 2824 organisasjoner, idrettslag og andre relevante aktører.
- 2825 • Sikre gode og forutsigbare ordninger med momskompensasjon for frivillige
- 2826 organisasjoner.
- 2827 • At en størst mulig andel av idrettsfinansieringen skal gå til aktivitet og ikke til
- 2828 administrasjon.
- 2829 • Bedre ledsagerordningene for synshemmede og andre grupper som trenger
- 2830 ledsagere for å drive sin idrett.
- 2831 • Ha nulltoleranse for mobbing og trakassering i idretten og i fritidsaktiviteter.
- 2832 • Legge til rette for at flere jenter med minoritetsbakgrunn deltar i organisert idrett.
- 2833 • Utvide Lotteritilsynets hjemler for å kunne forfølge brudd på
- 2834 markedsføringsbestemmelsene.
- 2835 • Beholde enerettsmodellen for pengespill.
- 2836 • Legge til rette for internasjonale idrettsarrangementer i Norge.
- 2837 • Arbeide for økt mangfold i norsk idrett, også på ledelsesnivå.
- 2838 • Legge til rette for at toppidrettsutøvere kan ta utdanning ved siden av sitt
- 2839 utøverskap.

2840 **Norsk kulturarv og språk**

2841 *Høyre vil sikre norsk kulturarv og kunnskap om norske håndverkstradisjoner.*

2842 Kunnskap om egen kultur gir trygghet og gode forutsetninger for å møte dagens mangfold av
2843 impulser utenfra på en sjenerøs og konstruktiv måte. Kulturarv handler om vern,
2844 bevisstgjøring og om at arven brukes i ny virksomhet. Høyre mener kulturarven ivaretas best
2845 gjennom bruk og forvaltning. Kunnskap skjøttes også best gjennom bruk, spesielt håndbåren
2846 kunnskap om folkekulturen og håndverkstradisjonene. Høyre mener håndverkets status må
2847 økes. Vår evne til samfunnsdeltagelse er særlig knyttet til språket. God språkrøkt er derfor
2848 ikke bare en kulturpolitisk målsetning, men også en forutsetning for vår deltagelse i
2849 demokratiet.

2850 **Høyre vil:**

- 2851 • Sikre at vi fortsatt har to levende norske skriftspråk og opprettholde normeringen av
- 2852 begge målformene.
- 2853 • Styrke det nordiske språksamarbeidet.
- 2854 • Sikre produksjonen av norsk skjønn- og faglitteratur gjennom innkjøpsordningen.
- 2855 • Sikre at norsk kulturarv ivaretas og sørge for aktiv overlevering av folkemusikk,
- 2856 folkedans og håndverk, spesielt små og verneverdige fag.
- 2857 • Innføre en kompensasjonsordning for antikvariske merkostnader knyttet til
- 2858 restaurering av fredede bygninger i privat eie, samt dekning av kostnader knyttet til
- 2859 pålagt arkeologisk arbeid med fornminner.
- 2860 • Stimulere til vern gjennom aktiv bruk av kulturarven.
- 2861 • Gi de praktiske håndverksferdighetene større plass i grunnskolen.
- 2862 • Legge til rette for nasjonale videregående opplæringstilbud i fag med få utøvere.
- 2863 • Samkjøre det departementale ansvaret for kulturminnevern.
- 2864 • Styrke museenes evne til å ta vare på og tilgjengeliggjøre vår nasjonale kulturarv.

- 2865 • Vurdere om språknormeringen for bokmål og nynorsk skal flyttes ut av Språkrådet.

2866 **Medier i et åpent demokrati**

2867 *Høyre ønsker selvstendige og uavhengige medier som leverer etterrettelig journalistikk av*
2868 *høy kvalitet.*

2869 Mediepolitikken må stimulere til nyskaping og innovasjon slik at bransjen holder tritt med
2870 den teknologiske utviklingen. Statlige tilskudd til medieproduksjon er i dag fragmenterte og
2871 lite treffsikre. Noe støtte gis indirekte gjennom momsfritak, noe via direkte
2872 produksjonstilskudd og noe som lisensavgift. Den digitale revolusjonen har hatt – og har –
2873 store konsekvenser for hele mediefeltet. Høyre ønsker en mediepolitikk som opprettholder
2874 den frie pressens tradisjoner og grunnverdier i en ny virkelighet. Det åpne nettet må vernes
2875 om, samtidig som personvern hensyn og opphavsrettigheter ivaretas.

2876 Høyre ønsker en endring av den statlige mediestøtten etter en ny og prinsipiell tilnærming.
2877 Moderne mediestøtte skal være nøytral, ubyråkratisk og med en armlengdes avstand til
2878 politiske prosesser. Høyre mener det er viktig å sikre allmennkringkasting i Norge for å legge
2879 til rette for kulturformidling og språkrøkt, fremme integrering og sørge for ytringsfrihet og
2880 en åpen og opplyst samtale. Frie medier er en del av demokratiets infrastruktur.

2881 **Høyre vil:**

- 2882 • Sikre NRK som et reklamefritt allmennkringkastingstilbud med høy kvalitet.
- 2883 • Opprettholde mediemangfoldet og muligheten for alternative og
- 2884 reklamefinansierte allmenkringkastingstilbud.
- 2885 • Innføre momsfritak på e-bøker.
- 2886 • Tilpasse momsfritaket for medieformidling slik at det ikke forhindrer alle
- 2887 kombinasjonsløsninger mellom gratis og betalt innhold.
- 2888 • Gjennomgå den statlige støtten til mediene med sikte på å vri støtten til
- 2889 produksjon av kvalitetsjournalistikk på alle plattformer.
- 2890 • Arbeide for at internasjonale medieaktører som opererer i Norge, må forholde
- 2891 seg til norske konkurransevilkår.
- 2892 • Tillate politisk reklame på alle plattformer.
- 2893 • Sikre nettnøytralitet og åpen digital infrastruktur.

2894 **Samenes stilling som urfolk**

2895 *Høyre mener urbefolkningenes kulturarv og språk er en berikelse for Norge, og vi vil arbeide*
2896 *for å videreutvikle samisk kultur.*

2897
2898 Samene er Norges urbefolkning, og samisk har en særstilling ved siden av norsk. Høyre
2899 mener det er viktig å bevare den samiske kulturen.

2900

2901 **Høyre vil:**

- 2902 • Bevare og videreutvikle samisk språk og kultur som en viktig del av norsk kulturarv.
- 2903 • Sikre et fullverdig samisk utdannelsestilbud fra barnehage til høyskolenivå.
- 2904 • At Sametinget skal ha en tydelig rolle i arbeidet for samisk språk, kultur og historie.
- 2905 • Styrke satsingen på helsetjenester til den samiske befolkningen.
- 2906 • At samenes medvirkning for reindriften skal ivaretas. (Reindrift omtales i
- 2907 næringskapitlet.)

- 2908 • Sikre konsultasjonsordningen med Sametinget.
- 2909 • Ivareta at private skoler kan tilby samisk undervisning på grunnskole- og
- 2910 videregående nivå.
- 2911 • Arbeide for å gi elever mulighet til å velge et samisk språk som valgfag.

2912 **Mangfold og integrering**

2913 *Høyres integreringspolitikk bygger på arbeid, ansvar og felles norske verdier. Høyre vil sikre*
 2914 *de nasjonale minoritetene muligheter til å utvikle og bevare sin kultur og sitt språk.*

2915
 2916 Norge har en plikt til å hjelpe mennesker i nød og til å gi beskyttelse fra forfølgelse. Vi har
 2917 også ansvar for å gi dem som kommer hit, et best mulig utgangspunkt for å etablere et nytt
 2918 liv i Norge. Asylsøkere som får innvilget opphold, må inkluderes på en god måte i det norske
 2919 samfunnet basert på verdier som demokrati, tillit, likestilling og likeverd. De som kommer til
 2920 Norge, må selv bidra til å bli integrert.

2921 Arbeid og gode norskkunnskaper gir tilhørighet, felleskap, forankring, nettverk og mulighet
 2922 til selvhjulpenhet. Vellykket integreringsarbeid forutsetter at norskopplæring og yrkesrettet
 2923 veiledning kommer i gang tidlig. For å lykkes nasjonalt må vi ha god hverdagsintegrering
 2924 rundt om i lokalsamfunnene. Høyre ønsker å legge til rette for den frivillige innsatsen
 2925 gjennom en fleksibel og lokalt tilpasset integreringspolitikk.

2926
 2927 Høyre mener det er en berikelse for mangfoldet i det norske storsamfunnet at landet har
 2928 flere nasjonale minoriteter. Som nasjonale minoriteter regnes kvener, romanifolk, romfolk,
 2929 jøder, tatere og skogfinner. De nasjonale minoritetenes kultur bør ha mulighet til å eksistere
 2930 og utvikles i storsamfunnet.

2931 2932 **Høyre vil:**

- 2933 • At integreringspolitikken skal bygge på felles norske verdier og grunnleggende
- 2934 menneskerettigheter.
- 2935 • Stille krav til og legge til rette for aktivitet i hele integreringsløpet.
- 2936 • Videreutvikle ordningen med integreringsmottak for personer med innvilget
- 2937 oppholdstillatelse eller høy sannsynlighet for innvilgelse.
- 2938 • Gi enslige mindreårige asylsøkere prioritert bosetting i kommunen hvor de har bodd
- 2939 på mottak, forutsatt at vertskommunen har kapasitet og ønsker det.
- 2940 • At kommunen, lokalt næringsliv og NAV skal samarbeide med mottakene slik at
- 2941 asylsøkere kan komme raskere ut i arbeid, for eksempel gjennom ulike
- 2942 arbeidsrettede tiltak i samarbeid med lokale arbeidsgivere.
- 2943 • Starte med obligatorisk norskopplæring og samfunnskunnskap allerede i mottakene.
- 2944 • Styrke introduksjonsprogrammet for nyankomne slik at det blir fleksibelt, individuelt
- 2945 tilpasset og får folk raskere i arbeid.
- 2946 • Utvikle ordninger hvor introduksjonsstøtten kan følge den enkelte og overføres til
- 2947 en arbeidsgiver som et lønnstilskudd i forbindelse med arbeidspraksis.
- 2948 • Åpne for at deler av introduksjonsprogrammet gjøres om til obligatorisk
- 2949 arbeidspraksis eller deltagelse på yrkesrettet kurs.
- 2950 • Ha et nasjonalt forbud mot ansiktsdekkende plagg i norske utdannelse sinstitusjoner.
- 2951 • Styrke tilbudet om norskopplæring og utdanning til foreldre som benytter seg av
- 2952 gratis kjernetid i barnehage.

- 2953 • Sørge for bedre språkopplæring hos barn med dårlig språkutvikling i barnehagen og
- 2954 ved oppfølging etter 4-årskontrollen.
- 2955 • Styrke muligheten for at innvandrere kan få bruke sin kompetanse, både gjennom
- 2956 godkjenningsordninger og supplerende opplæringstilbud for dem som har utdannelse
- 2957 fra hjemlandet.
- 2958 • Legge til rette for at idretten og frivillige organisasjoner kan bidra til å inkludere
- 2959 grupper som ellers faller utenfor.
- 2960 • Legge til rette for at flere jenter med minoritetsbakgrunn deltar i organisert idrett.
- 2961 • Motarbeide diskriminering og alle former for utilbørlig sosial kontroll.
- 2962 • Sørge for opplæring og utdannelse i norsk og etablering av egnede aktivitetstilbud og
- 2963 møteplasser for innvandrerkvinner.
- 2964 • Ha tilpassede undervisningstilbud innenfor grunnskolen kombinert med
- 2965 språkopplæring for voksne innvandrere uten basisutdannelse fra hjemlandet.
- 2966 • Etablere servicesentre for utenlandske arbeidstagere i flere storbyer.
- 2967 • Gi de nasjonale minoriteter mulighet til å bevare sin kultur og sine tradisjoner.
- 2968 • Bekjempe hatytringer og rasisme overfor minoriteter.

2969 **Mangfold i tros- og livssyn**

2970 *Høyre mener et fritt trosliv og fri religionsutøvelse er en grunnleggende menneskerettighet*
 2971 *som må beskyttes.*

2972 Norge har og skal verne om et mangfold av tros- og livssyn. Høyre mener det er viktig å sikre
 2973 muligheten til religionsutøvelse, samtidig som det er viktig å respektere og sikre sekulær og
 2974 humanistisk, ikke-religiøs utøvelse ut fra den enkeltes tro og ønske. Respekt for den enkeltes
 2975 tro eller ikke-tro er Høyres utgangspunkt. Samtidig har Norge som nasjon og samfunn en klar
 2976 historisk tilknytning til den evangelisk-lutherske kristne tradisjon. Kirken er skilt fra staten,
 2977 men ikke fra norsk kultur og tradisjon.

2978 **Høyre vil:**

- 2979 • Sikre en reell selvbestemmelsesrett i alle tros- og livssynssamfunn.
- 2980 • Gjennomgå alle støtteordninger til tros- og livssynssamfunn.
- 2981 • Videreføre støtten til trosopplæring i Den norske kirke.
- 2982 • Sikre vedlikehold av kirkebygg.
- 2983 • Sikre gravferdsordninger for alle trossamfunn også for humanistiske eller sekulære
- 2984 samfunn.
- 2985 • Sørge for at ytringsfriheten fortsatt gjelder på samme måte for både religiøse og
- 2986 religionskritiske ytringer.

2987

2988 **Fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor**

2989 *Høyre vil sikre at kommunene er store nok til å kunne levere de tjenestene innbyggerne*
2990 *trenger, og forenkle byråkratiet for både innbyggere og næringsliv.*

2991

2992 Høyre vil ha gode offentlige tjenester som tilpasser seg innbyggernes og næringslivets
2993 behov. Det skal sikres gode velferdstjenester gjennom velfungerende kommuner, regioner
2994 og staten. Offentlig forvaltning skal konsentrere seg mer om kvaliteten på tjenestene enn
2995 om å administrere tjenester. Høyre vil derfor fortsette å modernisere forvaltningen med mål
2996 om at flere relevante tjenester kan formidles digitalt.

2997 Offentlig sektor står for en betydelig andel av tjenesteproduksjonen og sysselsettingen i
2998 Norge. Høyre vil føre en politikk som bidrar til innovasjon og effektivisering av offentlige
2999 tjenester, og vil la private og ideelle aktører konkurrere om tjenesteproduksjonen for å bidra
3000 til innovasjon i tilbudet, bedre tjenester, flere gründere, større mangfold og valgfrihet for
3001 brukerne.

3002 Høyre ønsker å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor. Høyre vil digitalisere de
3003 offentlige tjenestene, ha færre skjemaer og mindre byråkrati, særlig for de små og
3004 mellomstore bedriftene.

3005 **En god og serviceorientert offentlig sektor**

3006 *Høyres mål er å digitalisere tjenester i offentlig sektor og sørge for at offentlig sektor er*
3007 *bruker- og servicevennlig.*

3008 En god og serviceorientert offentlig sektor er viktig for næringslivet og for brukerne av de
3009 offentlige tjenestene. For Høyre er det viktig at rapporteringsplikt, søknader og skjemaer
3010 reduseres til et minimum. En effektiv organisering av velferden skal gi alle bedre tjenester.

3011 En viktig forutsetning for at Norge fortsatt skal ligge i forkant, er at politikken fremmer og
3012 ikke hindrer digitalisering i næringslivet. Det må gjøres både gjennom den generelle skatte-
3013 og avgiftspolitikken, gjennom forsknings- og innovasjonsvirkemidlene og ved at stat og
3014 kommune legger til rette for digitale arbeidsprosesser i samhandlingen med innbyggere og
3015 næringsliv.

3016 **Høyre vil:**

- 3017 • Sikre stor valgfrihet i offentlige velferdstjenester.
- 3018 • At bedrifter og arbeidstagere skal kunne forholde seg til færre rapporteringspunkter, og
3019 at informasjon og rapporteringer skal skje mest mulig digitale.
- 3020 • At det skal være enkelt for innbyggerne å orientere seg i, få informasjon om og søke om
3021 offentlige velferdstilbud og tjenester.
- 3022 • Sikre at det offentlige bruker «klart språk» i møte med innbyggerne og næringslivet.
- 3023 • Sikre kvalitet på tjenestene, øke mulighetene til brukervalg og ta i bruk privat-offentlig
3024 samarbeid og konkurranse for å bedre tjenester og få til en effektiv tjenesteproduksjon.
- 3025 • Gjennomføre brukerundersøkelser og kvalitetsmålinger jevnlig for å gi innbyggere og
3026 folkevalgte bedre innsikt i det offentlige tjenestetilbudet og kunne foreta
3027 kvalitetsforbedringer.
- 3028 • Sikre at private tilbydere skal kunne konkurrere om å levere offentlige tjenester på
3029 samme vilkår som offentlige virksomheter.

- 3030 • Utnytte kjøpekraften i offentlige innkjøp til å utløse innovative og fremtidsrettede
- 3031 løsninger.
- 3032 • Holde et høyt tempo i digitaliseringen av de offentlige tjenestene, med det mål å tilby
- 3033 digitale selvbetjeningsløsninger for all kontakt mellom privatpersoner, bedrifter og
- 3034 myndigheter.
- 3035 • Sørge for at offentlige myndigheter velger løsninger i markedet der disse er bedre og
- 3036 billigere enn det stat og kommune kan utvikle selv.
- 3037 • Fortsette arbeidet med å utvikle felles registre, felles tjenester og deling av informasjon
- 3038 på tvers av offentlig forvaltning, med det mål at man ikke må oppgi samme informasjon
- 3039 flere ganger.
- 3040 • Sikre at alle pålagte kurs fra myndighetene i hovedsak må kunne tas som e-læring.
- 3041 • Arbeide for at offentlig sektor har en positiv veiledningskultur i møte med bedriftene.
- 3042 • Arbeide for en større grad av samordning av statlige tilsyn ved kontroll hos bedrifter.
- 3043 • Automatisere saksbehandlingen på områder der regelverk avgjør hva du har krav på, og
- 3044 slik at man får svar umiddelbart

3045 **Produktivitet i offentlig sektor**

3046 *Høyre vil bidra til høyere produktivitet i offentlig sektor og en tydeligere rollefordeling*
 3047 *mellom offentlig og privat sektor.*

3048 Økt produktivitetsvekst er nødvendig for at Norge skal møte de store utfordringene vi står
 3049 overfor. Politikken har et særlig ansvar for at produktiviteten i offentlig sektor øker langt
 3050 sterkere i årene som kommer, enn i perioden som ligger bak oss. Høyre mener veksten i det
 3051 offentlige byråkratiet må være lavere enn den generelle sysselsettingsveksten. Ressurser må
 3052 frigjøres til å utføre velferdsoppgaver og til verdiskaping i privat sektor. Høyre vil ha en
 3053 tydeligere arbeidsdeling mellom offentlig og privat sektor, der staten ikke driver konkurranse
 3054 med private aktører på nye områder der markedet allerede fungerer.

3055 **Høyre vil:**

- 3056 • Stille krav om at nye oppgaver i offentlig byråkrati fortrinnsvis skal løses innenfor
- 3057 eksisterende bemanning.
- 3058 • Øke tempoet i digitaliseringen av offentlige tjenester og funksjoner i tett partnerskap
- 3059 med konkurransedrevne private virksomheter.
- 3060 • Gjennomgå strukturen i departementene og direktoratene med sikte på å forenkle og
- 3061 avbyråkratisere.
- 3062 • Fortsette tidstyvjakten i det offentlige for å fjerne unødig tidkrevende regler og
- 3063 prosedyrer, slik at tid frigjøres til å løse de viktigste oppgavene.
- 3064 • Videreføre avbyråkratisering og effektiviseringsreformen for den statlige forvaltningen
- 3065 og direktoratene.
- 3066 • Stille krav til virksomhetene i det offentlige om at digitalisering skal utløse større
- 3067 effektivitet og redusert ressursbehov i tillegg til bedre brukeropplevelser.
- 3068 • Øke konkurransen om utførelsen av offentlige oppgaver og sikre at det er like vilkår når
- 3069 private bedrifter og offentlige institusjoner konkurrerer om oppdrag.
- 3070 • At på områder hvor det eksisterer velfungerende markeder med private aktører, skal det
- 3071 offentlige utvikle sin tilsvarende virksomhet dersom ikke avgjørende samfunnshensyn
- 3072 tilsier noe annet.

- 3073 • Ikke bruke store ressurser på at offentlig sektor skal utvikle IT-løsninger i egen regi der
3074 det allerede finnes gode løsninger, eller der private kan gjøre jobben bedre.
3075 • Sikre innovasjon og konkurranse ved å legge til rette for og videreutvikle fellesløsninger
3076 der flere konkurrerende private leverandører kan tilby løsninger, slik det er med
3077 påloggingsportalen ID-porten og den sikre digitale postkassen.

3078 Digitalisering av offentlig sektor

3079 *Høyre vil at Norge og Norden fortsatt skal være ledende i verden på digitalisering i offentlig*
3080 *sektor.*

3081 Vi har et godt utgangspunkt med høy kvalitet på den digitale infrastrukturen og en
3082 befolkning som er digitalt kompetent og gjerne tar i bruk digitale verktøy og tjenester. Skal vi
3083 holde på dette forspranget, må vi øke tempoet. Offentlig sektor må utvikle brukervennlige
3084 og sammenhengende digitale tjenester i stat og kommune. Ved å samordne offentlig sektor
3085 bedre vil vi både få mer ut av investeringene og hente ut større effektiviseringsgevinster. For
3086 innbyggere og næringsliv betyr det at man slipper å fylle ut skjemaer med opplysninger
3087 myndighetene allerede har, eller egentlig ikke trenger.

3088 En viktig forutsetning for å lykkes med digitalisering i store virksomheter er at topplederne
3089 tar ansvar og ikke kun overlater digitaliseringsbeslutninger til IT-avdelingene sine.
3090 Digitalisering handler minst like mye om organisatorisk omstilling som om teknologi. Derfor
3091 må toppledere i offentlig sektor ha strategisk IKT-kompetanse. For Høyre betyr det at
3092 offentlig sektor har ambisjoner om å være digitalt ledende, ikke det samme som at stat og
3093 kommune skal utvikle alle nye løsninger selv. Ofte vil det være både mer
3094 innovasjonsfremmende og mer kostnadseffektivt å bruke det private markedet til å finne
3095 løsninger som egner seg, eller ta i bruk løsninger som finnes fra før, enten andre steder i
3096 offentlig sektor eller i markedet. Bruk av innovative offentlige anskaffelser vil kunne bidra til
3097 at det offentlige får en ny og bedre måte å løse en oppgave på, samtidig som det bidrar til å
3098 gi IT-bedrifter en krevende kunde de kan utvikle nye tjenester sammen med.
3099

3100 Høyre vil:

- 3101 • Stille krav om forpliktende gevinstplaner ved digitaliseringsprosjekter i staten, slik at
3102 det kommer tydelig frem hvordan man skal spare penger når løsningen tas i bruk, og
3103 hvilke gevinster innbyggere, næringsliv og andre offentlige virksomheter vil oppleve.
3104 • Basere offentlig innhenting av informasjon på "bare én gang»-prinsippet, slik at
3105 innbyggere og bedrifter slipper å bruke tid på å opplyse om data som myndighetene
3106 allerede har. Innføre krav om elektroniske arkiv for saksbehandling i kommunene.
3107 • Styrke den digitale kompetansen i grupper som har lav digital deltagelse ved å bruke
3108 bibliotekene som læringsarenaer samt frivillige organisasjoner og næringsliv.
3109 • Legge opp til mer automatisert saksbehandling i saker som egner seg for det, for å
3110 frigjøre ressurser og spare tid for innbyggere og næringsliv.
3111 • Gjøre bruk av innovative offentlige anskaffelser der det er et godt redskap for å
3112 utvikle nye og fremtidsrettede løsninger.
3113 • Ta i bruk løsninger i nettskyen der det er det mest effektive.
3114 • Styrke samarbeidet mellom stat og kommune på områder som digital
3115 byggesaksbehandling og e-pasientjournaler i eldreomsorg og primærhelsetjeneste.

- 3116 • Videreutvikle de sentrale digitale registrene og felleskomponentene, som
- 3117 folkeregisteret, matrikkelen, enhetsregisteret og Altinn.
- 3118 • Sørge for at offentlige IT-løsninger designes slik at sikkerhet og personvern blir
- 3119 innebygget, og ikke er noe man må tilpasse i ettertid.
- 3120 • Prioritere utviklingen av det digitale indre markedet høyt i vårt samarbeid med EU og
- 3121 styrke det nordiske samarbeidet om digitalisering.
- 3122 • Videreføre et høyt digitaliseringstempo i offentlig sektor og legge til rette for enda
- 3123 flere digitale selvbetjeningsløsninger.
- 3124 • Gjennomføre flere samfunnsøkonomisk lønnsomme digitaliseringsprosjekter, blant
- 3125 annet gjennom den statlige medfinansieringsordningen.
- 3126 • Videreutvikle Altinn slik at næringslivet har én digital kontaktflate til offentlig
- 3127 forvaltning.
- 3128 • Fornye offentlige databasesystemer slik at næringslivet kun trenger å rapportere
- 3129 samme informasjon én gang til ett sted.

3130 **Det offentlige skal være en attraktiv arbeidsplass**

3131 *Høyre vil at kommuner, regioner og staten skal være attraktive arbeidsplasser med dyktige*
 3132 *medarbeidere som trives.*

3133 Dyktige og engasjerte medarbeidere utvikler trygge velferdstjenester. Høyre mener at det
 3134 offentlige må bruke sin arbeidsgiverrolle til å utvikle kompetanse og rekruttere slik at det
 3135 offentlige fyller sin rolle som tjenestetilbyder og -utøver. Det offentlige skal ha
 3136 kvalitetsbevisste medarbeidere som trives i arbeidstagerrollen og servicerollen overfor
 3137 befolkningen.

3138 **Høyre vil:**

- 3139 • At flere toppledere i det offentlige skal ansettes på åremål.
- 3140 • Gi mulighet for mer etter- og videreutdanning for å sikre det offentlige best mulig
- 3141 kompetanse.
- 3142 • Arbeide for at mer av lønnsdannelsen i offentlig sektor kan skje gjennom lokale
- 3143 forhandlinger.
- 3144 • Følge opp den nye arbeidsgiverstrategien i staten og tydeliggjøre lederansvaret og
- 3145 handlingsrommet ledere har for å utvikle og effektivisere virksomheten.

3146 **Levende distrikter og lokalsamfunn**

3147 *Høyre vil ha sterke byer og levende distrikter. Næringsliv og lokalsamfunn må ha frihet og*
 3148 *mulighet til å styre sin egen utvikling.*

3149 En moderne distriktpolitikk gir næringslivet rammer for vekst, og respekterer privat
 3150 eiendomsrett og lokal forvaltning. Økt lokalpolitisk frihet og handlingsrom vil gi private
 3151 grunneiere og utviklingsaktører nye muligheter. Små og mellomstore bedrifter vil få ny
 3152 vekstkraft og gi grunnlag for nye arbeidsplasser, som i sin tur sikrer bosetting i distriktene.
 3153 Viktige grunnlag for levende distrikter er en distriktpolitikk basert på privat eiendomsrett,
 3154 selvråderett og egne ressurser.

3155 Sterke regioner og sterke regionsentre er en forutsetning for et desentralisert bo- og
 3156 arbeidsmarked. Regioner som har en velfungerende kombinasjon av arbeid, bolig, velferds-

- 3157 og fritidsfasiliteter, er attraktive for innbyggere og tilflyttere. Lokal samfunnsutvikling
 3158 forutsetter godt samarbeid mellom offentlige, private og frivillige interesser.
- 3159 Lokalt skjønn skal vektlegges tungt, lokale forvaltningsorganer skal styrkes, og lovverket skal
 3160 fremme rammer for utvikling og etablering av nye arbeidsplasser og vekst i distriktene.
 3161 Høyre vil ha lokalsamfunn der avgjørelser tas så nært den det angår, som mulig. For Høyre er
 3162 lokal beslutningsrett og privat eiendomsrett viktige verdier for å sikre spredt bosetning og
 3163 godt lokaldemokrati. Stortinget og regjeringen skal ikke detaljregulere hverken
 3164 arealspørsmål eller bruksspørsmål for næring og innbyggere med mindre det foreligger
 3165 dokumenterbare nasjonale eller internasjonale føringer. Høyre ønsker å styrke
 3166 lokalsamfunnets makt på bekostning av statens makt, men ikke på bekostning av
 3167 enkeltmennesket. Lovlighetskontroll med kommunens virksomhet skal ivareta
 3168 enkeltborgerens rettssikkerhet.
- 3169 Lokalisering av statlige arbeidsplasser og offentlige kompetansemiljøer utenfor de største
 3170 byene bør skje hvor slik lokalisering har størst potensial til å bidra til regional utvikling, bygge
 3171 opp under utviklingen av attraktive byer og tettsteder og styrke etablerte nærings- og
 3172 kompetansemiljøer.
- 3173 **Høyre vil:**
- 3174 • At ny statlig virksomhet som hovedregel skal etableres utenfor Oslo.
 - 3175 • Spre offentlige kompetansearbeidsplasser over hele landet, også utenfor de største
 3176 byene.
 - 3177 • Åpne opp for utbygging i nye vassdrag for å sikre tilgang til ren og fornybar energi.
 - 3178 • Tillate skånsom kraftutbygging i vernede vassdrag uten at det forringer
 3179 verneverdiene.
 - 3180 • Opprettholde en differensiert arbeidsgiveravgift.
 - 3181 • Styrke utbyggingen av infrastruktur i distriktene for å gi næringslivet gode
 3182 vekstmuligheter.
 - 3183 • Legge til rette for utbygging av digital infrastruktur og utvikling av ny
 3184 kommunikasjonsteknologi, som reduserer avstandsulemper i distriktene.
 - 3185 • Gi kommunene større myndighet og lokalt handlingsrom i arealpolitikken.
 - 3186 • Fortsette liberalisering og forenkling av plan- og bygningsloven.
 - 3187 • Styrke eiendomsretten og gi grunneierne økt innflytelse på forvaltning, regulering og
 3188 bruk av arealer, også i verneområder.
 - 3189 • Avgrense Fylkesmannens muligheter til å drive skjønnbasert overprøving av
 3190 kommunene.
 - 3191 • Føre en næringsvennlig politikk som gir grunneierne større råderett over egen
 3192 eiendom, og som bidrar til verdiskaping og flere jobber.
 - 3193 • Styrke de lokale fjellstyrene og deres oppgaver med naturoppsyn, skjøtsel og
 3194 veiledning, og utvide ordningen med grunneierstyrt forvaltning av vernede og
 3195 foreslått vernede områder.
 - 3196 • Revidere eksisterende verneforskrifter og forvaltningsplaner for å se hvordan
 3197 næringslivsperspektivet eventuelt kan inkluderes bedre.
 - 3198 • Styrke regionsentrene.

3199 **En offensiv storbypolitikk**

3200 *Høyre vil sette storbyene i stand til å møte befolkningsvekst, klima- og miljøutfordringer og*
3201 *sosiale utfordringer.*

3202

3203 Storbyene har spesielle utfordringer knyttet til befolkningsvekst, sosiale forskjeller og
3204 integrering. Høyre vil føre en offensiv storbypolitikk for å sette byene i stand til å møte disse
3205 utfordringene. Flere arbeidsplasser og gode kollektivtilbud, gode skoler, boliger og
3206 barnehager i byene gir grunnlag for vekst i nabolagene.

3207 **Høyre vil:**

- 3208 • Føre en politikk som gjør det enkelt å etablere bedrifter og boliger i byene, ved rask
3209 saksbehandling og færre innsigelsesmuligheter.
- 3210 • La de største kommunene kunne få ansvar for fylkeskommunale oppgaver som veier,
3211 kollektivtransport og videregående skole.
- 3212 • Etablere kollektivknutepunkter og gode kollektivløsninger i og rundt byene.
- 3213 • Gjøre de store byene i stand til å håndtere en stor befolkningsøkning og utfordringer
3214 knyttet til sosiale forskjeller, integrering og migrasjon.
- 3215 • Videreutvikle byområder ved å styrke bysentrene slik at vi får mer gateliv, kultur og
3216 flere arbeidsplasser i kjernen av byene, som reduserer transportbehov og
3217 klimagassutslipp.
- 3218 • Stimulere til mindre bilbruk, mer samkjøring, bildelingsordninger for å gi rom til flere
3219 bilfrie gater for gående, syklist, kulturliv og handel.
- 3220 • Bidra til balansert regional vekst gjennom å legge til rette for at byregionene i Norge
3221 kan håndtere befolkningsveksten på en offensiv og bærekraftig måte.
- 3222 • Sørge for arealplanlegging, infrastruktur og kollektivbygging ut fra naturlige bo- og
3223 arbeidsmarkedsregioner, for å samordne areal- og planpolitikken bedre enn dagens
3224 kommune- og fylkesgrenser tillater det.
- 3225 • Videreføre områdesatsingene for å bedre levekårene i områder med omfattende
3226 levekårsutfordringer.
- 3227 • Stimulere til nærings- og sentrumsutvikling gjennom samarbeid mellom offentlige og
3228 private aktører.

3229 **Raskere boligbygging**

3230 *Høyre vil styrke det norske selveierdemokratiet, som innebærer å bidra til at flere kan eie sin*
3231 *egen bolig.*

3232

3233 Høyre mener det er en sentral oppgave å legge til rette for at flest mulig får muligheten til å
3234 eie sin egen bolig. Økt innflytting til byene og rask prisvekst er en utfordring for unge i
3235 etableringsfasen. Derfor mener Høyre at kommuner, regioner eller stat ikke må legge ekstra
3236 begrensninger på muligheten til å bygge eller kjøpe egen bolig.

3237 Høyre vil forenkle regelverket for å bygge boliger og begrense eller redusere krav og pålegg
3238 som fordyrer prosjektene unødige. Høyre mener det er et mål at flest mulig skal eie sin egen
3239 bolig, og at sosiale ordninger derfor bør utformes slik at de inspirerer til å gå fra å leie til å
3240 eie.

3241
3242
3243
3244
3245
3246
3247
3248
3249
3250
3251
3252
3253
3254
3255
3256
3257
3258
3259
3260
3261
3262

Høyre vil:

- Fortsette å forenkle og modernisere regelverk og fjerne unødvendige krav og pålegg i lover og forskrifter som forsinker boligbyggingen.
- Redusere klageadgangen og forenkle prosedyrene når en byggesak er utformet ut fra gjeldende regulering.
- Oppmuntre til at kommuner innfører digitale søknadsprosesser for regulering og bygging der dette ikke er gjennomført.
- Sikre gode og målrettede ordninger for bostøtte og målrettede startlån for dem som trenger det mest.
- Gjennomgå NAVs garantiordning slik at flere kan få et sted å bo.
- Sette en tidsfrist for innsigelser, slik at tidspunkt for oppstart av prosjekter er forutsigbart for utbyggeren.
- Stimulere til økt boligbygging i byene gjennom at det innføres lokale normer med andre krav til uteareal og parkering.
- At lover og regler legger til rette for bygging av gode bomiljøer og variert boligstruktur.
- Legge til rette for at flere kan eie sin egen bolig, for eksempel ved i større grad å ta i bruk den boligsosiale modellen leie-før-eie over hele landet.
- Sørge for at Husbanken likebehandler offentlige aktører, boligbyggerlag og private aktører som ønsker å benytte ulike varianter av modellen leie-før-eie.

3263 Styrke det lokale selvstyret

3264 *Høyre vil fortsette arbeidet med å effektivisere tilsyn, og vil overføre flere oppgaver fra*
3265 *staten til større kommuner og regioner.*

3266 Høyre vil styrke lokaldemokratiet og flytte oppgaver og politiske beslutninger så nær
3267 innbyggerne som mulig. Høyre ønsker å styrke lokalsamfunnets makt på bekostning av
3268 statens makt, men ikke på bekostning av enkeltmennesket. Derfor gjennomfører Høyre en
3269 kommunereform som flytter oppgaver, styrker det lokale selvstyret og sørger for at
3270 utdaterte administrative grenser blir erstattet med en kommunestruktur som samsvarer
3271 med oppgavene som skal løses. Med færre og større kommuner vil det være mulig å bygge
3272 sterkere fagmiljøer, levere bedre tjenester og redusere den statlige detaljstyringen
3273 ytterligere. Sterkere kommuner er helt avgjørende for å hindre sentralisering.

3274 Kommuner som slår seg sammen, skal sikres gode overgangsordninger og permanente
3275 løsninger som gjør dem i stand til å tilby gode tjenester for innbyggerne. Høyre mener
3276 Stortinget har et overordnet ansvar for å sikre at Norge har en hensiktsmessig
3277 forvaltningsstruktur, og at det i siste instans må kunne avgjøre størrelsen på og antall
3278 kommuner og regioner.

3279 Høyres mener at det på sikt må vurderes om to forvaltningsnivåer, stat og kommune, er nok
3280 i Norge. Dagens fylkeskommuner er ikke et godt svar på de regionale nærings- og
3281 samfunnsutviklingsutfordringene vi har, men å fjerne det regionale nivået helt er ikke mulig
3282 før en annen kommunestruktur med betydelig større kommuner er etablert. Så lenge Norge
3283 har tre forvaltningsnivå så man utnytte de fornuftig med det utgangspunktet. Høyre er med

3284 på å gjennomføre en regionreform som reduserer antall fylkeskommuner og tydeliggjør den
3285 regionale samfunnsutviklingsrollen fylkene skal ha innenfor noen viktige politikkområder
3286 som ikke kan dekkes av en kommune alene.

3287 Statlige tilsyn gjennom fylkesmenn og statlige etater skal sikre innbyggerne gode tjenester
3288 og lik behandling, og skal kunne foreta legalitetskontroll og etterprøve vedtak for å sikre
3289 likebehandling. Statlige innsigelser skal samordnes gjennom Fylkesmannen.

3290 **Høyre vil:**

- 3291 • Sørge for en god gjennomføring av vedtatte kommunesammenslåinger og ta
3292 initiativet til ytterligere sammenslåinger slik at vi fortsetter prosessen mot større
3293 kommuner.
- 3294 • Overføre flere oppgaver fra staten til kommunene og regionene og gi større
3295 kommuner og regioner mer ansvar.
- 3296 • Gi kommunene større myndighet og handlingsrom i arealpolitikken.
- 3297 • La de største kommunene kunne få ansvar for fylkeskommunale oppgaver som veier,
3298 kollektivtransport og videregående skole.
- 3299 • Fortsette liberaliseringen og forenklingen av plan- og bygningsloven.
- 3300 • Avgrense Fylkesmannens muligheter til å drive skjønnsbasert overprøving av
3301 kommunene.
- 3302 • Videreføre arbeidet med å samordne statlige innsigelser, slik at statlige innsigelser
3303 samordnes via Fylkesmannen.
- 3304 • Vri fylkesmennenes tilsyn over til mer kontroll av kvaliteten på tjenestene.
- 3305 • Tilpasse strukturen i statlige etaters regionale inndeling til de nye regionene.
- 3306 • Avgrense de nye regionenes oppgaver til regional nærings- og samfunnsutvikling og
3307 unngå at de utvikler seg til overkommuner med et voksende og overlappende
3308 byråkrati.
- 3309 • Legge ned fylkeskommunen.
- 3310 • Sikre kommunene en inntektsordning basert på effektiv drift og gode
3311 velferdsløsninger, der en andel av verdiskapingen fra lokalt næringsliv kan tilfalle
3312 kommunene.
- 3313 • At kommuner kan ha forskjellig strandsone- og utmarksforvaltning når naturforhold
3314 og befolkningsstørrelse tilsier det.